Instituto de Café

١٩

جوغرافيا

مەلا كاكە حمەى حاجى سيف الله

institut kurde de paris

جوغرافیا

دانه‌ر/ مه‌لا کاکه‌حه‌مه‌ی حاجی سیف‌الله

insititut kurde de paris

(جغرافیا) لغت کی یونانیه چونکی له ئه وه ئه وه عالمیکی یونانی وایا وه بویه وه شهور بوه

به م له فرزه عباره ب پیی ئه لین (ته قویمول بولدان) جغرافیا (٥) به شه یه کم ریازی (٢) دووه م

طبیعی سیه م سیاسی چوواره م اقتصادی پینجه م تاریخی جا جغرافیای ریازی باس

ده جمی ئه رز وه گه ران ئه کاوه پانیو دریژی وه ملکه کان وه اختلاف ئه ووروژیان وه ئه سلی کان

وه جوره کانی آسمان وه وینه ی ئه مانه جغرافیای طبیعی باسی چونیه تی سه طحی ئه رز

وه کیه کان وه هه وای وه آوه کانی ئه ماکه خووا له سه رچی سوره تی دوروستی کردووه جغرافیای سیاسی

سی له سکونه ی ئه رز وه ملکه کانی ئه ماکه له جیهه تی حوکومه تیه وه جغرافیای اقتصادی باسی

وه له توسه نعه تو تیجاره تی سه رئه رزئه کا جغرافیای تاریخی باسی حوکومه تو ته قلو باتی حالی

جیتوی سه رئه رزئه کا له جیهه تی حوکومه تیه وه جا عالمه ئه له کیه کان جوره آسمانیه کانیان به ش کردووه

وه به ش یه کم ئه وابیت دووه م سه یاره ئه وابیت ئه وه ئه ستیرانه یه که خویان شوعله دارن رونا کی

یکه یان به نیسبه ت یه کتره وه ناگوری وه ک دوبول ئه کیه وه دوبول ئه صفه روه ئه جه تول قوطبیه

سه یاره عیباره ته له وه ئه ستیرانه که به ره وری خوراله سورینیه وه وه له گه ل یه کتر فه رقیان هه یه

به گوره و بچوکی وه گه ران له جیهه که وه بوجی یه کی تر خویان بی ئه ون گه رمیو رونا کی

خوره وه وه ده ره گرن ئه مانه له گه ل خوره پیی ئه لین (منظومه شمسی) جا له سه یاره

ئه وانه ی موکینه ناسینیان هه شتن عطارید زوهره ئه م دووانه له هه موان

له خوره وه نزیک ترن وه له ئه رز بچوکترن ئه رز مه ریخ موشته ری زوحل أورانوس

نیپتون جا موشته ری مه ریخ زوحل أورانوس نیپتون له ئه رز گه وره ترن مه ریخ له

ئه رز بچوکتره أورانوس نیپتون هیچکار روزله ایه وه دورن به مینظاری به قووه

ئه بی نابی بزانی جا له دووه ی ئه م ئه ستیرانه به عزی جورمی بچوک هه یه که

ئه وانیش رونا کی له خوره وه وه ده ره گرن پییان ئه لین (ته وابع) وه ک مانگ

institut kurde de paris

که به ده وری ئه رزانه گه رێ وه به شه و ئه رز روناک ئه کاته وه وه له هه موان له ئه رزه وه

نزیکتره مه ریخ دوتابیعی هه یه پوشته ری (٥) تابیعی هه یه زوهه ل (٨) ئه رآنوس (٤) نیپتون

(٢) تابیعی هه یه [ئه رز] که وکه بیکی سه یاره یه عنی ئه گه رێ عیباره ته له کوره یه کی گه وره به ده و

هۆرا ئه سورێته وه به قوده ره تی خۆوانی له هه وادا موعه له ق وه ستاوه یه عنی ته به قه یه کی گه وره

هه وا ده وره ی داوه به روژ به روناکی خۆر به شه و به روناکی مانگو ئه ستیره روناک ئه بێته وه

مه سادی پیچه ده میلیۆن میل موره به عه ئه تا کوره یه کی هه قیقی نه ناوه رسته که ی ئه ستوره

لای قوطبه کانی قوپاوه ئه شوبهی به پرته قال ئه مانه به عزیکن له وده لیلانه که ئه بنه به بی

ایثباتی ضری ئه رز (١) ایثبات له که ناری به حری راوه ستی ته ماشای وابوری بکات

که له دوره وه بی ئه وه لچاره لای ژوروی ئه بینی به ره به ره تا نزیک ئه بێته وه ئه وسا

هه موی ئه بینی (٢) ایثبات بووه ئه وه ی به ده وری ئه رزا بگه ری وه رو بکاته ته ره فیکو

بروانه نتیجه دێته وه ئه وجیه که لیوه روبیتنوه (٣) ایثبات بووه که خۆر هه لهاتنو خۆر آوابون

له جیگه ی نزیکتر به خۆر هه لهات زوتر هه لدیو آوا ئه بی (٤) ایثبات به مرابی له ناو وابورا

که هاته ئه وه ی ئه رز ببینی ئه وه ی به رزبی زوتر ئه ی بینی کروی نزم بی وه ک سه ری کیوه کان

وه سه ری مناره کان (٥) وه ختی مانگ گیران سیبه ری ئه رز به مرمی سیری له سه ر مانگ

ئه که ری ئه رز خوی خرنه بی سیبه ره که ی خرنابی (٦) هه رکه سی له هه رنوقطه یه ک له سه طحی ئه رز ته ماشای

اوفوق بکا اوفوق به حری ئه بینی دیاره ئه مه ش وه لیله بو کوره وه یه تی ئه رز ...

دریژی قوطری ئه رز نزیکی هه شت هه زار و نوصه د میله موحیطه که ی نزیکی بیست و پنج هه زار میل

یا چل هه زار کیلو مه تره یه .. [بیجه وه ری ئه رز] هه ظیکی وه هه میه که به ناو یا تروا وه ئه رز به ده وریا

بوریته وه که عیباره ته له کورت تریق قوطری ئه رز که دریژی ته قریبا هه وت هه زار و نوصه د میله

[قوطب] عیباره ته له دوته ره فی یه عنی نوقطه ی ئه سه روئه و سه ری بیجه وه ری ئه رز جا به هه

institut kurde de paris

جغرافیا

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله المبدع الکائنات ، خالق الأرض والسموات ، والصلوة علی سیدنا محمد خاتم الأنبیاء والمرسلین وآله وأصحابه أجمعین

ئەمە چەند وتەیەکی مۆختەصەر لە بەشی تەقویم البلدان لەخوام ئەوی کە هەکیمە وەنان بیبی بە نەفی بوکوردی بە زمانی

ئەم عیلمە کە باسی هەموکوردی ئەرز وەهەورەکان آسمان پێ ئەزانری پێی ئەڵین (جغرافیا) جغرافیا واتە یەکی یونانی

چونکی ئەوە لجار ئەم عیلمە عالیکی یونانی دانیا بویە مشهورە بەم واتەی یونانیە وەعارەب پێی ئەڵی (تقویم البلدان)

جغرافیا پێنج قسمە

١ یەکەم جغرافیای ریاضی کە بەشی هەموکوردی ئەرض وەحجم وەهەرەکەی ئەکا لەگەڵ بەشی ئەستێرەکان وەپانیو درێژی

وەملەکەتەکان وەاختیلافی ئەوروژ وەئەسلەکان وەئەهوی ئەمانە . .

٢ دووەم جغرافیای طبیعی کە بەشی چۆنیەتی سەطحی ئەرض کا وەیکیوەکان وەهەوای وەآوەکان کە خوا لە

چەمالی خەلقی کردوە . . .

٣ سێیەم جغرافیای سیاسی کە بەشی هەموکومەتەکانی سەر ئەرض ئەکا . . .

٤ چوارەم جغرافیای اقتصادی کە بەشی حاصلات وەحەیوانات وەمعدنیات وەمعدەنەکانی ئەرز ئەکا

وەوەئەو توصیفە تیجارەتی مەملەکەتەکان . . .

٥ پێنجەم جغرافیای تاریخی کە بەشی تاریخی ئەرض وەوقوعاتی ئەقوامی هەموکومەتی کە لە ئەو پێش بووە

وەلەگەڵ کەوان ئەجرامی آسمانیان کردوە دوبەشی ١ ثوابت ٢ سیارە ثوابت عیبارەتە لەوەئەستێرانە کە خوایان

سنوعلەدارن وەجیگەیان بەنسبەت یەکتر وەناگۆڕن وەک دوب الأصغر ، نجمة القطبیة

سیارە عیبارەتە لەوەئەستێرانە کە بەدەوری ئەوژانەسوڕینە وەوەلەگەڵ یەکتر فەرقیان هەیە بەگەڕدەڵ

وەپەچەکی وەگەڕان لەجیگەیەکەی تر قوبیان بی نوڕن ، رونا کی وەگەرمی لەروژەوەوەرگرتە

ئەمانە ناوەئەبرن (لە نظام شمسی) . لەیارات ئەوەئەستێرانە

قوطب شمالی

جغرافیا

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله المبدع الکائنات ، خالق الأرض والسماوات ، والصلوة علی سیدنا محمد خاتم الأنبیاء والمرسلین وآله وأصحابه أجمعین

ئه‌مه چه‌ند وته‌یه‌کی هاوشته‌ی ده‌ربارەی جغرافیا ، که‌ به‌ عه‌ره‌بی ته‌قویم البلدان ده‌خوازم ئه‌وه‌ی که‌ هه‌کیمه‌ و زانایان پێیان به‌ نه‌فه‌ر بوکوردی به‌ سه‌ر زمانی ئه‌م عه‌یامه‌ که‌ باسی هه‌موکوردی له‌ زه‌وی و جوره‌کانی آسمان پێ له‌ زانری پێیان له‌ئین (جغرافیا) جغرافیا واته‌ یه‌کی یونانی چونکی له‌ وه‌ی نجاره‌ له‌م عه‌یامه‌ عالیکی یونانی دانیا بوبه‌ مشهوره‌ به‌م واته‌ی پۆلیه‌ وه‌ عاره‌ب پێی له‌ئین له‌ته‌قویم البلدان

جغرافیا پینج قسمه

یه‌که‌م جغرافیای ریاضی که‌ به‌ حسابی کوردی له‌ زه‌وی و هه‌جم و وه‌ده‌ره‌کی له‌ کاره‌که‌ی له‌ حسابی له‌ سیره‌کان وه‌ پانیو دریژی ده‌ملکه‌ته‌کان و ئه‌نیتلافی له‌ وورو ئه‌ستیره‌کان وه‌ له‌ حوی له‌ مانه‌ ..

دووه‌م جغرافیای طبیعی که‌ به‌ حسابی چۆنیه‌تی سه‌رهه‌لدانی له‌ کا وه‌ کیوه‌کان وه‌ هه‌واس وه‌ آوه‌کان که‌ خوا له‌ چه‌ مالی خه‌لقی کردووه ...

سیه‌م جغرافیای سیاسی که‌ به‌ حسابی هوکومه‌ته‌کانی سه‌ر له‌ زه‌وی له‌ کا جیا ...

چوواره‌م جغرافیای اقتصادی که‌ به‌ حسابی حاسلات وه‌ حه‌یوانات وه‌ نباتات وه‌ معه‌ده‌نه‌کانی له‌ زه‌وی له‌ کا وه‌ وه‌ وه‌له‌ له‌ تو سه‌نعه‌ له‌ تو تیجاره‌ له‌ ده‌ملکه‌ته‌کان ...

پینجه‌م جغرافیای تاریخی که‌ به‌ حسابی تاریخیی له‌ زه‌وی وه‌ وه‌قوعاته‌ له‌ تو باتی هوکومه‌ته‌کان که‌ له‌ وه‌ پیش بووه‌ وه‌ له‌ که‌ کانی له‌ جیاوازی آسمانیان کردووه‌ له‌ دوه‌ش نوابیت سه‌یاره‌ نوابیت سه‌یاره‌ له‌ وه‌ له‌ سیتیرانه‌ که‌ له‌ وه‌ له‌ نوابیت سه‌یاره‌ له‌ وه‌ له‌ سیتیرانه‌ که‌ له‌ وه‌ له‌ وه‌ له‌ وه

٢

٢

ئەم واتە ایتیان خری ئەرزئەلایە کەم ایتیان لە کەناری بە خری راوەستی تەماشای

پاپۆری بکا کە لە دورەوەبی ئەوە لجارلای زوروی ئەبینی ئەمجا بەرەبەرە تانزیک ئەبیتە وەئەوسا

هەوی ئەبینی ٢ وەوەم ایتیات بووە ئەوەی بە دەورس ئەرزا بگەریۆ رو بکاتە ترەفیکۆ بروا

آخری دیتە وەئەوجیبی لیۆ رۆنشتووە سیئیەم ایتیات بووە کە خۆر هەلهاتو خۆر آوابون

روی کە نزیک ترە بە خۆر هەلاتو ترئەبی لەوی کە لیی دورترە چوارەم کەهاتە ئەوەی لە بەرا

ئەرز بینری ئەوەی کە بە رزە زوتر ئەبینری لەوەی کە نزم ترە لەو وەک سەری کیۆکان وەسەری

مناره کان مەنلا پینجەم لەوەی فنی مانگ گیران سیبەری ئەرز بە خری ئەبینری لە سەر مانگ

ئەگەر ئەرز کورە نەبی سیبەرەکەی خری بانی ئەشەم هەرکەس هەدنوقطەیک لە سەتحی ئەرز

تەماشای اوفوق بکا اوفوق بە خری ئەبینی ئەمەیش وەلیلە بۆ خری کە لەز دریژی قوطری

ئەرز (٨٩٠٠) موحیطەکەی (٢٥) هەزار میلە یا (٤٠) هەزار کیلومەترە یە میجوەری ئەرزەکە

تیکی وەهمیە کە بە ناویا بروا و ئەرز بە دەوریا بوتیتە وەکە عیبارەتە لە کورت ترین قوطری

ئەرز کە دریژی تەقریباً (٨٩٠٠) میلە قوطب عیبارەتە لە دوطرەفی میجوەریە عنی نوقطەی

ئەمە دوو ئەوسەری میجوەری ئەرز جابەهەطرەفی قوطبی شیمالی ئەلین (قوطبی شیمالی)

institut kurde de paris

٤

وه به هس طه ره فی جه نوبی ئه لیّن قوطبی جه نوب . (باسی خه ته ی ئیستوا)
خه ته ی ئیستوا عیبا ره ته له دایره یه کی گه وره ی خه یالّی که ده وره ی دابه شه رزا
له سه ر نوقطه یه ک که دوری له هه ر دو قوطبه که وه وه ک یه ک بیّ وه ئه
سیش به شی ئه کریّ وه ک باقی دایره به (٣٦٠) ده ره جه جا دایره ی خه ته ی
ئیستوا ئه رزی خه ته لا به دو به شی وه ک یه ک به به شی طه ره فی قوطبی شیمالی
ئه لیّن (نیوه ی کوره ی شیمالی) وه به به شی طه ره فی قوطبی جه نوبی ئه لیّن (نیوه ی
کوره ی جه نوبی) قوطبی ئه م دایره (٧٩٧٦) میله بوّیه به م دایره یه ئه لیّن
خه ته ی ئیستوا چونکی شه و و روّژ دوانزه مانگ له وی دا ته قریبا وه ک یه کن
نیوه ی کوره ی شیمالی زوّرتری و شه ما نه نیوه ی کوره ی جه نوبی زوّرتری آوه
(خوّر) که سه به س رونا کی وه زیا نمانه دایره یه کی پرشنگداری به ده وراها تو وه
که پیّی ئه لیّن کره و سفیر زوّری ده ولیدول ما وه ده ولیدول هه موضه یه بلیّیه
پرشنگی خوّر له ویده یه . خوّر جیسمیکی گه وره ی خه ته بیکه یته میلیونیکو چوار یه کی
میلیوّنیک پارچه وه ئه رزبه قه دیا رچه یه کیه تی دریژی قوطره که ی (٨٥٠)
هه زار میله (٩٣) میلیوّن میل له ئیّمه وه دوره رونا کیه که ی به ٤ ده قیقه و ١٥ ثانیه
ئه گاته ئه رز به روّژ رونا کی ئه رز له خوّره وه یه به شه و رونا کی ئه رز که له مانگه وه
ئه یّن ئه ویش شه وق خوّره مانگ رونا کی ئه گاته وه رونا کیو که رص خوّر به س
زیا نمانه هه هه موروّح له به رونه با تاتیّ (مانگ) که وکه بنگی بچوکی بیّ هه راره ته
جیسمیکی خره وه ک آوینه یه تا بعی ئه رزه به رونا کیه ک که له خوّر وه ری ئه گریّ
به شه و ئه رز رونا کی ئه گاته وه دریژی قوطره که ی (٢٧٠٠) میله به نجا یه کیکی

ئه زموږ ګرانی هدیره له آنګلا به یه کګلی ئه لیږی هدره کړی یه وخته یه عنی (ګرانی روژی) به یه کګلی
ئه لیږی هدره کړی سه نه وخته (یه عنی که ګرانی سالی) ئه رزه به ده وری خوړا به ده وری میحوه ره کړی
خو یا له ۲۷ سه عاتا له مه عزیه وه بوه شریف ده فعه یه یک ئه سوریته وه به م ګرانه ئه لیږی
هدره کړی یه وخته چونکی له شه وروژ یکا ئه م ګرانه ته واوه ئه لما وه ئه م ګرانه سه به بی یه یا
بوی شه وو روژه چونکی ئه رزه له عزیه وه بوه شریف ئه سوریته وه ئه وه لی ده رکه وتی
خوړا له شریف اوفوق له شریفه وه یه وه له (۲۶۵) روژ و روبعیکا له سه رخه طیکی وه هی
به ده وری خوړا ئه سوریته وه که بوه وسطه ئه لیږی مه داری ئه رز جاله ثانیه یه کا (۷۰) میل ری ئه رزوا
له ۲ سالا ۲ سالی (۲۶۵) روژ حیساب ئه کری که به وسالا نه ئه لیږی به سیط وه سالیکی
(۳۶۶) روژ حیسابه ئه کری که یی ئه لیږی که سه بیوه سته مانګی شباط که (۲۸) روژه سالی که سه
(۲۹) روژ حیساب کری له ګرانی ئه رزه به ده وری خوړا چوارده سله یه یا ئه بی یه عنی به هاوو
هاوینو پاییز و زمستان شه و عیباره ته له وه وه ختی خوړا وا ئه بی تا هه لدیته روژ ئه وه بنه یه
که خوړمان لی دیاره بوه شه وو روژ له ګرانی ئه رزه وه یه یا ئه بی چونکی ئه رز ئه وه نده ی
خوری لیوه دیاره رونا ک ئه بیته وه باقیه که ی تری تاریکه به مه عالم بو که دایما بوه عزیکی
روژ ئه بوه عزیکی شه وه جاوه ختی که روژی به عزیکیه شه وی به عزه که ی تریه تی
هه کرت شه وی ئه وه به عزه بی روژی به عزه که ی تریه له هه موجیگه ی ئه رز شه وو روژ کورتو
دریژ ئه بی الا له خطی استیوا دا نه بی که له ویدا دوازده مانګه ته قریبا وه کی کن له ویوه
به ره به ره قریبان زور ئه بی تا قوطبه کان له وی ٦ مانګ روژ ٦ مانګ شه وه اوفوق
عیباره ته له دایره یه کی خیالی که اینان له هه رجیگه یک بوه به خیالی دایره یه ک قرار بدا
له جیگه ی که وا وه رئه که وی ئه رز و آسمان له ویدا له یکی دا وه به نه وعی که ده وره ی ئه وکنار ویدا

institut kurde de paris

جا انسان ناجیگه‌ی به رزستر بن او فوقه که‌ی گوره‌ترو (جیهان ئه‌سلی) چه‌ند نوقطه به کت
که عالمکان قراریان داوه بو معلوم کردن جیگه‌کان سه‌رئه‌رز به عزیکیان نیسبه‌ت به عزیکیان جا جیهان ئه‌سلی هواره شه‌رق ئه‌شریق عه‌ربت ئه‌غریب چه‌نوب شیمال ئه‌وجیگه‌ی
خوری لی هه‌لین ئه‌شریقه ئه‌وجیگه‌ی خوری لی آوا ئه‌بن ئه‌غریبه راوه‌ستی به ئه‌وعی که
راست ئه‌شریق چه‌پیش ئه‌غریب بن به رده‌مت شیماله پشته وه‌ت چه‌نوبه جیهان فرعیش
قرار دراوه به به‌ینی شیمال و شریق ئه‌لین شیمال شه‌رق به به‌ینی شیمال و غریب ئه‌لین شیمالی غه‌ربی
به به‌ینی چه‌نوب و شریق ئه‌لین چه‌نوب شه‌رق به به‌ینی چه‌نوب و غریب ئه‌لین چه‌نوب غه‌ربی
وه به به‌ینه‌کان ئه‌وانه ئه‌لین جیهان موته‌وه‌سیله شکلی دوروست کری که جیهانت
ئه‌سلیو فرعی نیشان دابین ئه‌لین وه‌کو ده‌ئه‌ترباع وه‌ک ئه‌م شکله ئه‌ئیره وه

ئینسان نه‌توانن به روژ به خوژ وه به شه‌و به ئه‌ستیره‌کی
چه‌ته به عنی قوطبی شیمالی نه‌توانن جیهه‌ت ته‌کان بدوزن وه
وه له وه عنی هه‌ورا نه‌توانن به قیبله نومای به حری
جیهه‌ت ته‌کان بدوزن وه وه‌ک بیژراو ئه‌ئیره‌ئه‌ئیره له‌کوی مه‌شریق
هه‌لهات ئه‌وه مه‌شریقه له‌کوی آوا بو ئه‌وه مه‌غریبه
شانی راست بکه‌ره مه‌شریق شانی چه‌پ بکه‌ره مه‌غریب
پیشه‌وه‌ت شیماله پشته وه‌ت چه‌نوبه ئه‌ستیره‌یه‌کی
گه‌شی وا له‌ئینهایه‌تی کلکی دوبول ئه‌صغره وه ئه‌وه ئه‌ستیره
چه‌ده ئه‌وه‌ی ئه‌وه ئه‌ستیره بناسی وه روی تیکا پیشه وه‌ی شیماله پشته وه‌ی چه‌نوبه
لای راستی مه‌شریقه لای چه‌پی مه‌غریبه قیبله نومای به حری شتیکه وه‌ک سه‌عات

institut kurde de paris

شنیکی وه‌ک سه‌عات ژمیری واله‌ناو اوه‌ک سه‌عات دایمانه‌ جولیٚ سه‌ریکی شینه‌ هه‌موو وه‌ختی سه‌ره‌ شینه‌که‌ی
روٚژه‌لاته‌ سیمال سه‌ره‌که‌ی تری روٚژئاوا جه‌نوب ته‌بعی به‌وه‌ ده‌علوم ئه‌بیٚ شریتو ده‌غزبیش کا ده‌

(باسی خه‌ط‌ی طولو عه‌رض) بوسه‌هلی ده‌علوم کردنی جیٚگه‌ له‌سه‌رئه‌رزا زیاره‌کان
له‌سه‌رئه‌رزیاله‌سه‌رکوره‌ چه‌ند خه‌طیکی موننه‌ره‌ میان قه‌رارداوه‌ که‌ پیٚیان ئه‌لیٚن
خه‌ط‌ی طول وه‌ خه‌ط‌ی عه‌رض یه‌عنی خه‌ط‌ی دریٚژی وه‌ خه‌ط‌ی پانی که‌ یه‌کتر
که‌رت ئه‌کن به‌زاویه‌ی قایمی، چه‌ند دایره‌یکی وه‌هه‌می له‌سه‌رسه‌حی ئه‌رزیا
کوره‌ ئه‌کیٚشریٚ له‌مه‌دیوله‌ودیوی خه‌ط‌ی ایستیوا وه‌که‌ پیٚیان ئه‌لیٚن خه‌ط‌ی عه‌رض
یه‌عنی هی پانی چونکی زانستی پانی هه‌موو جیٚگه‌یه‌ یه‌عنی دوری له‌خه‌ط‌ی ایستیوا وه‌ به‌و
دایرانه‌ ئه‌بیٚ ئه‌وه‌ دایرانه‌یشی تا نزیک تر بینه‌وه‌ له‌قوطبه‌کان بچوک تر ئه‌بنه‌وه‌

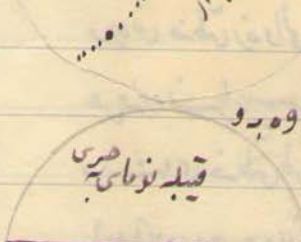

عه‌رضی هه‌موجیه‌ که‌له‌خه‌ط‌ی ایستیوا وه‌ عیباره‌ته‌له‌وه‌ده‌جانه‌ که‌له‌به‌ینی خه‌ط‌ی
عه‌رضایه‌ (قاهیره) له‌عه‌رضی (٣٠) له‌شیمالی خه‌ط‌ی ایستیوایه‌ یه‌عنی له‌خه‌ط‌ی ایستیوا
وه‌ به‌ (٣٠) ده‌ره‌جه‌ ئه‌گه‌یته‌ قاهیره‌ (دوری هه‌موو قوطبه‌یک له‌خه‌ط‌ی ایستیوا وه‌
بوقوطبه‌کان به‌ (٩٠) ده‌ره‌جه‌ قه‌رارگراوه‌ که‌عیباره‌ته‌له‌چواریه‌کی هه‌موو موحیطی کوره‌که‌ که‌هه‌موو موحیطه‌که‌ی
قه‌رارداوه‌ به‌ (٣٦٠) ده‌ره‌جه‌. وه‌ک له‌پیٚشه‌وه‌ گوتمان موحیطی ئه‌رض (٢٥) هه‌زار میله‌که‌ وابیٚ ته‌قریباً
کوتی ده‌ره‌جه‌یه‌ک عیباره‌ته‌له‌ (٦٩) میلو (١٠) جوزئه‌له‌ (١٨) جوزئی ده‌ره‌جه‌یه‌ک له‌خه‌ط‌ی عه‌رض
ئه‌وانه‌یان که‌ له‌ناطیقه‌کان جیا ئه‌که‌نه‌وه‌ موهیمّ وه‌ له‌قصودن ئه‌وانیشی ئه‌مانه‌ن یه‌که‌م له‌داری
سه‌ره‌طان که‌له‌شیمالی خه‌ط‌ی ایستیوایه‌ دووه‌م له‌داری جه‌دّی که‌له‌جه‌نوبی خه‌ط‌ی ایستیوایه‌ سیٚیه‌م
دایره‌ی قوطبیه‌ی شیمالی که‌واله‌به‌ینی ئه‌وه‌ قوطبی شیمالیا چواره‌م دایره‌ی قوطبیه‌ جه‌نوبی که‌واله‌به‌ینی
ئه‌وه‌ قوطبی جه‌نوبیا یه‌عنی له‌داری جه‌دّی تا یه‌عنی له‌داری له‌ره‌طان خه‌ط‌ی طول هی دریٚژی عیباره‌ته‌له‌ دایره‌که‌ورانه‌

که به قوطبه کانابرون وه خه طی ایستیوا وه خه طی عه رض که رت که ن به عه بو وه هه رعه ینی ئه م دایره ی
طولانه ئه بنه خه طی زه والیش چونکی به ینیه ت کولی جیگه یه که وه خوز له سه ر ئه و دایره ی له مانه که له سه ر
ئه و جیگه یه ین لاچو رگو بو مه غریب ئه وه زه والی بو وه به مه علوم بو هه مو جیگه یه ک که دایره ی طولی
له کل جیگه یه ک جیابی زه والیشیان جیایه طولی هه مو جیگه یه ک عیباره ته له دوری خه طی زه والی
له ئه رق یاله غه ربو وه مه ئه لا ئه سکه نده ریه له خه طی (٣٠) ئه رق جه ینوئیشه هه مو هوکو یه یکی
مه ده نی خه طی زه والی خو صوص مه نطیقه که ی خوی هه یه مه ئه لا ئینگلیسی ئه وه لی خه طی زه والی شاری جه ینوئیشه
هی وه زه نه پاریسه هی ئه له ماری جه ینه یه عنی خه طی زه والی ئه مانه ئه وه خه طه یه که به وشاراوه ئه ژوا
مه نشه ی خه طی طول ئه وه خه طه یه که خه طی ایستیوا ئه کاته دو به شی وه کیه ک وه له وه خه طه وه بو ئه رق
به (١٨٠) ده ره جه وه بو غه رب به (١٨٠) ده ره جه عیاب ئه کری وه پیبان ئه لین ده ره جه ی ئه رق
وه ده ره جه ی غه ریس چونکی ئه رز به (٣٦٠) سه عات ده که یه ک ده وره یه که ته واو ئه کا وه هه مو ده وره یه ک
دایره یه کی وه هی له سه ر کوره که دوروست ئه کا دایره ی خه طی ایستیوا ئه گریته (٣٦٠) ده ره جه هه
سه عات ئه کاته (١٥) ده ره جه یه عنی ته طی ده ره جه یه ک به (کل) وه قیقه ئه بی به مه علوم بو که هه
وه ختی بزانری دو جیگا وه ریتان چه نده له طولانه زانری وه رقی زه والیان چه نده ئه بی مه ئه لا سیله
که (٤٦) ده ره جه والی طولی ئه رق لونده ره دا ئه زانری که ٣ سه عاتو ٤ ده قیقه له پیش لونده ره دا
زه والی ئه بی. [دوزینه وه عه رض به سه به ب ئه ستیره ی جه ده وه] که سی له سه ر خه طی ایستیوا بی
جه ده له او فوقیا یه چه ند بو لای قوطبی شیمالی بچی ئه وه نده جه ده له او فوق به رز ئه بیته وه مه ئه لا ٤٥
ده ره جه له شیمالی خه طی ایستیوا ٤٥ ده ره جه ئه که ویته ژوور او فوق بچیته نوقطه ی قوطب جه ده ئه که وی
سه ستوره ی سی که وابی عه رضی کولی شوینی موساویه به به رزی قوطب له وشوینه وه به او فوقه
به رو ژیشی ئه زانری بو ئه م موخته سه ره بیو سیت نیه ئه مه نده بو ایره به سه [مه نطیقه] سه طحی

institut kurde de paris

کوره که قرار دراوه به (٣٦٠) ده ره جه ... وه ک له بینه وه گوتمان موحیطی ئه رض (٢٥) هه زار میله
که واته ته قریباً کوتی ده ره جه یک عیباره ته له شه صتو نو میلو نیو .. له خطی عه رض ئه وانه یان که ئه نا
طیقه کان لیک جیا ئه که نه وه بو هیم وه مه قصودن . ئه وانیش ئه مانه ن یه که م (دوارس سه ره طان)
که له شیمالی خه طی ایستیوایه جیئو ده ره جه و نیوه له خه طی ایستیوا دوره . دووه م (دوارس جه دی)
که واته جه نوبی خه طی ایستیوا وه ئه ویش بیست و دو مه جه و نیوه له خه طی ایستیوا دوره سیه م (دائره ی قوطبی
شیمالی) که واته به ینی خه طی قوطبی شیمالیا . چواره م (دائره ی قوطبی جه نوبی) که واته به ینی خه و قوطبی جه نوبیا
ئه م دووانه یکی بیست و یه ک ده ره جه و نیو دوره له خه طی ایستیوا ... (خه طی طول) ... هه ر وه ها عیباره ته
له دائره که وانه که به قوطبه کانا به رن و خه طی ایستیوا وه خه طی عه رض به ئه موو قه طع کان . هه ر عه ینی
ئه م دائره ی طولانه ئه بنه خه طی زه والیش که به ینیه ت کوتی جیگه یه که وه روژ له سه ر ئه و دائره
له مانگه له سه ر ئه و جیگه یه ی لاچو ره بو مه غریب ئه وه زه والی بووه . وه به مه علوم کوتی جیگه یک
که دائره ی طولی له گه ل جیگه یه کی تر جیا بی زه والیشیان جیا یه . طولی کوتی جیگه یه ک عیباره ته
له دوری خه طی زه والی له شه رق یا له غه ربه وه . مه ثلا ئه سکه نده ریه له خه طی (٣٠) شه رقی جه رینو ته
نیو یورک له خه طی طولی (٧٤) غه ربی جه رینو ته . هه موو کومه تیکی له ژیر خه طی زه والی خو هه ی
و نظیفه که خوی هه یه . مه ثلا انگلیس ئه وه تی خه طی زه والی شاری جه رینو ته . هه ر زه نه پاریسه
هی ئاف به رلینه . به ینی خه طی زه والی ئه مانه ئه و خه طه یه که به وشاراندا ئه روا . مه ثلا
خه طی طول ئه و خه طه یه که خه طی ایستیوا له گه ل ئه و که رق ئه وشاوی وه له و خه طه وه بو شه رق
به (١٨٠) ده ره جه و بو غه رب به (١٨٠) ده ره جه جیا ئه که ری وه بیان ئه بیتری وه ده ره جه ی شه رقی وه ده ره جه
غه ربی . چونکی ئه رض هه ر به (٢٤) سه عات ده فه ریک ده وره یه ک ته واو ئه کا وه هه ر جوره وه ره یک
دائره یه کی وه هه ی له سه ر کوره که دوروت ئه کا دائره ی خه طی ایستیوا ئه گریته (٣٦٠) ده ره جه

institut kurde de paris

هر سه عاتو ته کاته (١٥) اوره جه یعنی قوطبی اوره جه یک به (٤) ده قیقه ئی به مه معلوم کو
هغه وخت بزانئی ی دوجیکا فرقیان چه نده له طولا ئه زانئی وزقی زه والیا چه نده ئی ب
ونه لا سلیمانی که (٤٦) اوره جه والا طولی ته رقی لونده ره وا ئه زانئی که ٣ سه عاتو چوار ده قیقه
له پیش لونده ره وا زه والی ئی ب دوزمینه وه کا عرض به سه ب ئه سیتره ی جه ده وه . که سی له سه
خه طی ایستوایی جه ده له اوفوقیا یه چه ند بولای قوطبی شیمالی بچی ئه وه نده جه ده له اوفوق به رز
ئه بیته وه ونه لا (٤٥) اوره جه له شیمالی خه طی ایستوا (٤٥) ده ره جه ئه که وتیه زور
اوفوق بچینه نوقطه ب قوطب جه ده ئه که وتیه سه ستوره وسی که وایب

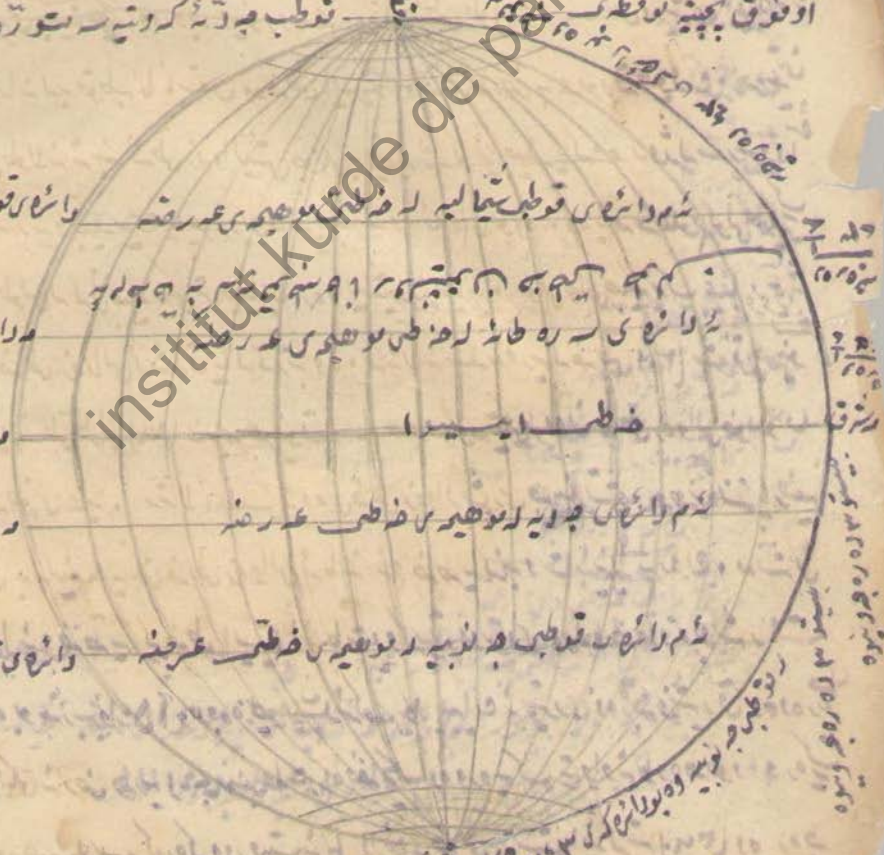

institut kurde de paris

کوره که قرار دراوه به (٣٦٠) ده ره جه ... وه ک له بیته وه گو تمان موحیطی ئه رض (٢٤٠٠٠) هه زار میله
که وابی ته قریباً کوتی ده ره جه یک عیباره ته له شه صتو نو میلو ینو .. له خه طی عه رض ئه وانه یان که ئه نا
طیقه کان لیک جیا ئه که ئه وه ئه وه ئه وه

عرض کولی شوینی لوساویه به برزی قوطب له وشوینه وه بر اوفوق ... به روژنیش ژرا ژی
بوئم موفته صره پیوهیت نیه وریژ کرونه وه ی ئه مه نده که بیژرا به ...
(ئه نظیقه) سه طحی کوره ی ئه رض به واسیطه ی مه داری جه دی وه مه داری سه ره طان وه
دائره ی قوطبی شیمالی وه هی قوطبی جه نوبیه وه ئه کریته (ه) به شی به موازی خه طی ایستوا
وه هه ر به شیکی ناوئه بری به مه نظیقه یه ک یه که م مه نظیقه ی حاره که جوزئیکه له سه طحی ئه رض
که وتوته به بینی مه داری سه ره طان وه مه داری جه دی ئه مه یوئه وریوی خه طی ایستوا عیبارته
له (٢٧) وه ره جه مه نظیقه ی کوره ترینی مه نظیقه کانه زورترین قاره ی ئه فریقیا وه ئه مه ریکا
وه ته قریبا نیوه ی آووستورالیای شیمالی والم مه نظیقه یه دا. گه رمای زور به سنده ت
والم مه نظیقه یه دا حه یوانات که وره ی به قووه ت وه ک نیر فیل ضربت ره زانه یتمی
عیجل البحر نغامه ئه میر دوشنز ماری زور مه جلب طیری به رهوانی مه جایب والم
مه نظیقه دا. ئه باتات ئه ستوروبه قووه ت وارخوز پیوز پوشوگیای وریژ برنج ذورات
بن چای کاکاو قامیشی لوکه توتن عه نبری ئه مانه زوریش به قووه ت تر والم
مه نظیقه دا (٢) (ئه نظیقه ی موعته دیله ی شیمالی) جوزئیکه له سه طحی ئه ش له به ینی مه داری
سه ره طان وه دائره ی قوطبی شیمالیا ئه م مه نظیقه شامیل جوزئیکی که وره ی وو شکانی ئه رضه
به شی که وره ی ئه وروپا آسیا ئه مه ریکای شیمالی والم مه نظیقه دا سیهم (ئه نظیقه ی موعته
دیله ی جه نوبی) که جوزئیکه له سه طحی ئه رض له به ینی مه داری جه دی وه دائره ی قوطبی جه نوبیا
ئه م مه نظیقه به شی زوری آوه جوزئیکی که م له ئه مه ریکای جه نوبی وه جه نوبی ئه فه ریقیا وه زیاتر
له نیوه ی آووستورالیای جه نوبی والم مه نظیقه یه دا گه رمی وه ساردی له مه دوو مه نظیقه
موعته دیله که دا موعته دیلین وه له م دو مه نظیقه دا حه یوانات مالی وه ک کامانکا مه زبرن

Institut kurde de paris

وه به عضی هدیوالی وه هغی وه ک گورگ وورچ وه هغه تر وه به عضی نه وع طایری هدیه واری بل
لم دوه نظیقه واروره وه ک حاصیلات زوراعیه تی نه غلب نه وعی زه راعت هدیه . چوارم
[ونظیقه ی موبخه صیده ی شیمالی] له وه وری قوطبی شیمالیا تا واتره ی قوطبی شیمالی که لیکی نه م
دو نظیقه رانما آوه که ی سه هوله به ستوه سه رمای زور به سیده ته رفوره له نه رانه ناصولی بوزه راعت
پینجم [له نظیقه ی موبخه صیده ی جه نوبیا] له قوطبی جه نوبیه وه به تا واتره ی قوطبی جه نوبی نه صیتس
عدیتا وه ک موبخه صیده ی شیمالیه له م دوه نظیقه وورچی سپی عجل البحر نه وعی له ماسی به عضی
طایری آوی هدیه ... سوم جه دوه له به گوبه ی هدوانه باتات به عزی بیان نه دا

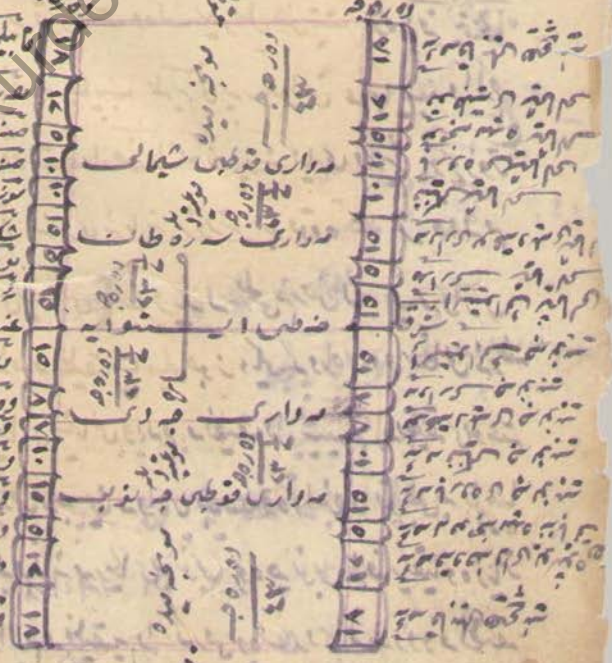

Institut kurde de paris

زیادی نوغوسی بەشەر وەشەرەفی وەشەرەفی وەهیچەوتۆگەران بوبەسەبەبی بلاوبونەوەی زبانات
وەدیوانات وەحیوبات بەسەرهەموجیگەی آوەدانی نەرضا هەرچی نەبیتە غیذای بەشەر خواردن
وەنەوانەکە بوصەنعەت بەکاردینا زورتر بلاوکراونەوەمەنەلازو گەنم جو نەغلەب لەکوردستان
وەفارس بو گەنم شام هەشەمەریکا بو برنجی چینو نەمەریکا بو گیزەر شام هەرزن مەعلوم نیە کەی
ابتیا برنج گەنم شام هەرزن زورتر لەمەداری نەکری گەنم تا ٦٠ وەرەجەی عەرض شیمالی وەتەنها
قارەوەدراوسیی قارەکان زیاتر نەکری گەنم شام تا ٤٥ وەرەجەی عەرض شیمالی نەکری بەلام طبی
کەهەرلەشەمەریکای جەنوبی بو ابتیا لەهەموجیگای سەرنەرض نەکری چاوکەهەجەنوبی شەرقی آسیا بو
ابتیا لەنەغلەب جیگای سەرنەرض نەکری قاوەکەهەشەفریقیا بو ابتیا لەکلی جیگە نەکری تەنها کەهەی
کوردستانی ایران بو قامیشی سکر هەشەرقی آسیا بو پرتقال شرنج لیمو هەجزیرەکانی هیندی شەرقی بو
لوکەهەمداری بو زەیتون هەشیمالی نەفریقیا وەغەربی آسیا بو آلات هەجزیرەکانی هیندی
شەرقی بو ابتیا نەغلەبیان لەنەغلەب جیگای سەرنەرض نەکری نەمانەهەلەنەسبابی ابتیا
وەهیچەوت وەزیادی نوغوسی وەصەنعەت وەتیجارەتە . بوهەلەنەنەلەلەنەلیقەوانا
چونکی ابتیا بوهەولایەکی نەیاەبات نابینی ابتیا رەنەووولاتی نەسبابی نەسلاهەو
وەغەربی شیمالی آسیا ابون وەزبزان لەقارەکونەکان بون کەچی ابتیا بەقالی بلاوبونەوەی
جەنی ابتیا آوەوەتەیاوەنەمەریکای جەنوبی لەکلی جیگایانەتەرەزوبزان تابەمینونەکە
دیوانی گیاهەورابتیا مەدەوەنەمەریکای جەنوبی وەوشترنیە بەلاما بارەنەکیشن وەکلاری
بەجری لەمەناطقی بەقریەوادەورەنەبالندەنەغلەب کەرمیانەکوستان نەکەن تەنەراەنی
لەهەموجیگایەکی سەرنەرض هەیە الا لەنەمەریکای جەنوبی وەآوەستورالیانەبی . نەوەجەیوانانە
کەلەشیمالی نەفریقیا وەآسیا هەیە لەنەوروپا ابتیا هەیە زورتری کەوتونەتەنەتی هیمالا

institut kurde de paris

ووشتر رەن لەقلق مار مارمیلکە قورئی کەلی نەوعی ترلەبن پی لەنوروپا دازورە . لەئەفریقیا
دەماری سەرەطان تا جەنوب جزیرەی عارەب چەنەوع حەیوانی هەیە لەنوروپا پیش هەیە وەک
فیل کەرگەدەن رەرافە مەیمون ئەسپی بەحری سیرماسیش پلنگ بەبەر مەیمون مادغاشقەر
کەرەکیوی بزن مەرەز مەت مەریشکە کیسە ووشتر مورغ طایرن جولا حمامتیلاج مارن کەوی
ئەژدەها لەنوروپا لە (٧٧٤) نەوع مەکدار کەلە دونیا راهەیە (٩١) نەوعی تیا دەس ئەکەوی
نەوعی بالندەی هیچکار زورە . لەحیوانی ئەفریقیا مادغاشقەر بەمەیمون ئەوەدەی
چاوکەورەی گووی سوک حیوانی نەم و نظیقە زور موغایرە لەکل هیچکەی تر . لەوی بزنی
دارە کەلەوی هەیە لە ٣ لەپی جیگای ترینیە لە ٥ لەونوعە بالندە کەلەویداهەیە لەجیی ترینیە
لەهیندو وەجەنوب چین وە جزیرەکانی هیندی شەرق وە قیتمەغەرب فیل پلنگ کەرگەدەن کاسیش
آسک وورچ ووشتر مەیمون اورانغتان کەسلان آسکی میک جینسی بالندەی بچوک وەندوکداری
گەورە طاووس مار ئەژدەها زورە کەلی جینسی حیوانی هەیە لەم و نظیقە کەلە جیگەی ترینیە لەجزیرەکانی
شەرق طایری چووار بالی هەیە جیگەی ئەسلی مریشک وە طایری دوروندە جەنوب شەرق آسیا
(٥٦) نەوع مار لەجاوە واهەیە آووستورالیا زەلاند جزیرەکانی اوقیانوسیا حیوانانیان لەهەمو
نظیقەکانی ترناچن نەوعی وای تیا یە کەلەدونیا دانیە لە (١٧٠) نەوع حیوانی کیسەوانی کەلەدونیا
هەیە (١٧٨) نەوعی خاصە بەم نظیقەوە (٩) هەریە یا بووا (٧٣) هەرلەئەمریکای جەنوبی دارە
ئەکەوی (٣٧٠) فەصیلە طایرەم نظیقەیە کە (٥٩٠) فەصیلە لەباقی دونیا دەس ئەکەوی
(٨٢) فەصیلە مارەی زەهرداری (٢٣) فەصیلە جیاوازی ئەصل خاصی ئەم نظیقەیە . وەندوکداری وای زور
کەلە جیگای ترینیە لەبینی بالندە وەبن پی وان ئەناسوانا بەصیلەیە ئەگەی آووستورالیا زیتر
کەد ووشتر مورغ طایری فیزەوی کاسواری طوطی آووستورالیانی . وەلەبن پیدا ناریدە هەریم

institut kurde de paris

institut kurde de paris

شمالی جونکی نه راضیه کری له هغه جه نوبی زور ته یه عنی به شتی زوری وو شکانیه له پیچ به شتی چوار به شتی اینیان
سه رته ارض وان له م منطقه یه را . له بوجه میده ی جه نوبیا اینیانیه . له هغه شمالیا به عضی اینیانیه
سه نیل هدیه به خواراندن هدیوان به هغه یو به ری ته ترین . له شمالی آسیا و نه مه ریکای شمالی اسکیمو
وه له شمالی آسیا و نه اوروپا سمویدلاپلاند له دو اینیانه وه عینیه سه فیلانه ن سوکو نه تیان کرد وه
له شمالی مغلی اینیدا وه وو شکان کو بوته وه . نه تا له جه نوبیه وه به عینیه ت شمالیه وه که مه نه م
وو شکانیه نه قریباً ۲ هه لیه نه شکل نه کا . له نیوه ی کوره ی شه رقیا نه راضی گه وره وه نه ستور وه به م
یه که وه جیبان کرتوه نه م پارچه وه آسیا نه اوروپا به شتی زوری نه فه ریقیا یه وه له نیوه ی
کوره ی غه ربی نه زا زیه کی واسیع له شمالی وه جه نوب وریژ بوته وه وه له مغلی اینیدا وه بوجه نوب
تا کوه ی وه ره جه ی عه رض جه نوبی چه وه که هه رکه له رکایه هه سیم آو وستو رالیا یه که به ته نها له نیوه ی
کوره ی جه نوبیا یی له کل به عضی جه زایری اوقیانوسیا نه م هه وو وشکانیا نه له گل آوی کوره که موازه
کری نه قریبا نسبه تی به رو بعه یه عنی ۳ به شتی آو به شکل وشکانیه له به ین نه م نه راضیا نه زا به هری
کوره جیبان کرتوه به عضی یه وه م یه کوه ن به عضی نه هغه وه سه ب به بین نه م وه صفه به پارچه
وو شکانیه کان که آوه کان به ستیان کرد وه نه لین (قاره) یا (قطعه) یا (اقلیم) جه که له اراضی قوطبیه
پیچ قاره هه یه آسیا اوروپا امریکا شمالیه جه نوبی افریقیا آوو ستو رالیا وه اوقیانوسیا . به هره کا شتی
دیسا به پیچ به شتی کوره به شکرا دن موضیل آسیاوی موضیل هیندی موضیل اطلانتیکی موضیل میده
شمالی موضیل میده جه نوبی . نه اوروپا که چه ک ته له هه وان به هه سب ته دون
له هه وان موهیم ته واله نیوه ی کوره ی شمالیا جه زایر شمالی غه ربی اوقیانوس کو نه کانه به عموم هه وای
موعته دیله جه جه نوبی ساحیل زوره له نا وه زا ستو جه نوبیا کیوی بلند هه یه شمالی سه هلیکی واسیع
آسیا به وسعت ترین قاره یه واله نه نا نه اوروپا وه شمالی شه رقی نه فه ریقیا له نیوه ی کوره ی شمالیا

institut kurde de paris

ساحیله که ... چه چولوچ که به کبوی که وره تر وه هه ضبه ی بولند تری له هه موان هه یه به عموموی هه وای
وو شکه له شمالا سارد وه له جه نوبا گه رمه سه ره وا سیلی زوره ... ئه فریقیا بووسیعت سییه م قاره یه والا
جه نوبی ئه وروپا وه جه نوبی غه ربی آسیا هه وای به عموموی گه رمه چونکی ئه غلبی ئه راضیه که ی والا
بیلادی حاره را ساحیله که ی چه چولوچ که مه غه ربی جزیره ی مادغاشقه ر جزیره ی که وره ی نیه ...
ئه مه ریکا والا نیوه ی کوره ی غه ربی قاره کونه کان له گریستونکولب له سالی ٤٩٢ میلادیا که شفی کرو که ئه وش
دوریشه ئه مه ریکای شمالی وه ئه مه ریکای جه نوبی که به رزه خی بنا پیکیانه وه ئه نوسینی .. ئه قیانوسیا
والا به ینی ئه مه ریکا و آسیا دا ئه میا که له هه موجزیره کانی موحیطی هادی وه آووستورالیا وه جاوه وه سومطره
وه غانه الجدیده وه زیلنده تولجه ریکیه وه ئه وانی تر ... موحیطی هادی که موحیطی گه وره یشی پی
ئه لین والا غه ربی ئه مه ریکا وه شه رقی آسیا وه آووستورالیا وه به بوغازی به هه رنج نیکه ل موبخه بیدی
شمالی ئه بی وه له جه نوبه وه نیکه ل موبخه بیدی جه نوبی ئه م موحیطه له هه موان قول تره خوصوصی
له طه ره فی غه ربیه وه وه له شه رقه وه بو غه رب طه یاری ئه ستوانی شه رقی ئه کات ساحیلی ئه م موحیطه
به عموموی بو رکانیه . موحیطی ئه طلاسی که ئه طلانتی وه بحر الظلمات ئه لین والا شه رقی ئه مه ریکا
وه غه ربی ئه وروپا وه ئه فریقیا والا شمالا وه له که ل موبخه بیدی شمالی وه مه جه نوبه وه له که ل موبخه بیدی
جه نوبی به کت ئه گرن ته یاران به مه ی وه با ئه م موحیطه شه رقی ئه کا .. موحیطی هیندی والا به ینی ئه فریقیا
وه آسیا وه آووستورالیا له موحیطی موبخه بیدی شمالی والا شمالی ئه وروپا وه آسیا وه ئه مه ریکای شمالی
ئه ژدو تا قوطبی شمالی ئه غله ب آوه که ی به ستویه .. موحیطی موبخه بیدی جه نوبی والا جه نوبی
ئه فریقیا وه آووستورالیا وه ئه مه ریکا ئه ژدو تا قوطبی جه نوبی .. به هه رکان قول تری له به رزی
شاخه کان چونکی موته وه سیطی قولی له جه چه وار هه زار مه تره . ئه قیانوسی ایرتیفاقی موتدوه سیطی
ئه رضی نیوه ی ئه وه تابی که وره تری به رزی له شاخی هیمالیا که ایتر له وه به رزتر ته ئه ژمیر

[٨٨٤٠] تولنتری موحیطکان که موحیطی هادیه ده‌ڵێ رقی جزیره‌کانی ژاپون و فیلیپین نزیکی وه هه‌زار
مه‌تر یه دوای ئه‌وه‌ی ئه‌ڵاسی دوای ئه‌وه هیندیه. ئه‌ڵه‌ مه‌واوی به هه‌جگه‌له آوخوییه به‌هری ئه‌وه
ده‌ڵوان سوویرتر ئه‌ڕاضی ژیر به‌حه‌کان وه‌ک ئه‌رض به ژوایه پیژه له‌ئاهو دولو سه‌هرا.

جه‌دوه‌ل قاره‌کان

اسمی قاره‌کان	مساحه‌ی بیلی مه‌ربع	نوفوسی عمومی	موحیطی هادی	مساحه‌یان به میل موربع
آسیا	١٧٥٠٠٠٠٠٠	٩٠٠٠٠٠٠٠٠	موحیطی هادی	٦٨ ٠٠٠ ٠٠٠
ئه‌فریقیا	١٧٠٠٠٠٠٠٠	١٨٠٠٠٠٠٠٠	موحیطی ئه‌ڵاسی	٢٤ ٠٠٠ ٠٠٠
ئه‌مریکا	١٥٠٠٠٠٠٠٠	٧٠٠٠٠٠٠٠٠	موحیطی هیندی	٧٨ ٥٠٠ ٠٠٠
آقیانوسیا	٤٠٠٠٠٠٠٠	٥٠٠٠٠٠٠٠	موحیطی بوجه‌یدی شیمالی	٥٧ ٥٠٠ ٠٠٠
ئه‌وروپا	٢٧٥٠٠٠٠٠	٤٧٠٠٠٠٠٠٠	موحیطی بوجه‌یدی جه‌نوبی	٥٧ ٥٠٠ ٠٠٠

[ئه‌دوه‌جه‌ذر]

آوی به‌حه‌ر وه‌ک ده‌ڕژه‌ به‌ڕژه‌ بیته‌وه وه‌ ئه‌کشی به‌سه‌ر ئه‌رضه‌که‌دا ئاریا له‌ئه‌ی بوژه‌ یه‌ک ئه‌وا آوه
به‌ڕژه‌ وه‌یه‌ ئه‌نیشیته‌وه وه‌ ئه‌کریته‌وه جیگه‌ی هوی به‌ به‌ڕژه‌ بوه‌ وه‌ آوه‌که‌ ئه‌لین (ئه‌ق) وه‌ به‌گه
ژانه‌ وه‌کری ئه‌لین (جه‌ذر). مه‌وقوجه‌ذر فائیده‌ی زوره له‌ئیمان وه‌ والناوه‌ ئه‌هه‌کانا. مه‌وقه‌ بیته
سه‌هه‌ب هاتوچوی پاپوریه‌ ره‌ه‌ق وه‌ پیسی که‌ ئاری ساحیله‌کان پاک ئه‌کاته‌وه وه‌ له‌ به‌عضی
ئه‌هرا پاپوری به‌هه‌ به‌واسیطه‌ی ئه‌ره‌ وه‌ ئاو ساغه‌ یه‌کی دوور ئه‌توانی بچیته‌ ئه‌ی که‌وه له‌ئه‌ی به‌ئه‌
وه‌ ئاوانا له‌ ده‌وا آو زوریه‌ ڕژه‌ بیته‌وه. له‌ خه‌لیجی پرسیتل له‌ به‌ریطانیا را. وه‌ له‌ خه‌لیجی فرندی
له‌ وه‌ته‌ حیده‌ی ئه‌مه‌ریکا را. وه‌ خه‌لیجی بیاهرا له‌ ئه‌فریقیا را وه‌ له‌ شیمالی خه‌لیجی به‌نغاله‌ له‌ آسیا را
له‌ وه‌له (١٠) تا (٢٠) مه‌تر به‌ ڕژه‌ بیته‌وه. ... [فه‌سله‌ کان] .. له‌ که‌ران ئه‌رض به‌ ٣ حه‌ره
ئه‌ حیتو پنج روژو روبعی ئه‌قریبا به‌ دوری روژا چوار فه‌صله‌ پیدا ئه‌بی چونکه‌ روژ موقابیل

institut kurde de paris

خطی ایستوایی کرله سالیکا دووه فقه ته صادوف نه کات له (٢١) مارتا که پیی نه لین اعتیدالی ربیعی وه له
(٢٣) ئه یلولا که پیی نه لین اعتیدالی خریفی له هه موشوینی شه وو روژ وه ک یه کن وه له ساردی وه گه رما
هه مو نوقطه یک له شمالی خطی ایستوا له گه ل هه مو نوقطه یک له جه نوبی خطی ایستوا که وه ک یه ک دورن
له خطی ایستوا وه وه ک یه کن چونکی گه ش روژ به نسبه ت هه ردوولاوه یه که ئه مجا به واسطه ی گه رانی
ئه رضه وه به ره به ره ئه لاکه روژ که وته موقابیلی خطی ایستوا تا ئه گاته موقابیلی مه داری هه دی روژ به روژ
طه رهفی جه نوب گه رم وه طه رهفی شمال ساردئه بی وه ئه و اعتیداله که گوتمان ٢١ مارت بو شمال اعتیدالی
ربیعی وه بو جه نوب اعتیدالی خریفیه وه ٢٣ ئه یلول بو شمال اعتیدالی خریفی وه بو جه نوب
اعتیدالی ربیعیه ئه مجا که گوتمان روژ که ئه گاته موقابیلی مه داری هه دی ئینجا به تی ساردی شمال و ئینجا به تی
گه رمی جه نوبه یه عنی له شمالا تا وه راستی زستان وه له جه نوبا تا وه راستی هاوینه ئه مجا به ره به ره ئه گه
ریته وه بو موقابیلی خطی ایستوا تا ئه گاته وه موقابیلی خطی ایستوا ئه وسا (٢١) مارته بو شمال اعتیدالی
ربیعی وه بو جه نوب اعتیدالی خریفیه ئه مجا به ره به ره روژ ئه که وتیه موقابیلی شمالی خطی ایستوا
تا ئه گاته موقابیلی شمالی مه داری سه رطان ئه وه ئینجا به تی ساردی جه نوب وه له وه ی شمالا له شمال هاوین
وه له جه نوب زستانه .. ئه مجا هه روه ک گوتمان اعتیدال له سالیکا دوجاره ئه ینقیلابیش
دوجار ئه بی ئینقیلابی صیفی صیفی بو شمال وه شتیوی بو جه نوب له (٢١) حزیرانا ئه بی که له شمال
ئه وه تی هاوینا وه له جه نوب ئه وه تی زستانه که روژ له موقابیلی مه داری سه رطانه وه ئینقیلابی
شتیوی بو شمال وه صیفی بو جه نوب له (٢٢) کانونی ئه وه لانه بی که روژ له موقابیلی
مه داری جه دیایه .... ئه ستیره یک له ثابته کان دوجار له ئینقیلابه تا هاری شوونیش ته ریکا
ئه وه روژیکی نوجومیه . روژ دوجار لیی ته ریکا ئه وه روژیکی شه مسیه مانگ دوجار لیی
ته ریکا ئه وه روژیکی قه مریه . مانگی قه مری له قه ریبا هیشتو روژ و نیوه مانگی

institut kurde de paris

ئەسەی مەنگی روژو یازدە سەعاتە ئەقریبا مانگی جبی بیتوەوت روژو ٣ یەکی روژیکە ئەقریبا..

.. [بەشی روژگیرانی مانگ گیران] ..

هەروەختی ئەصادوف بکا جوریس مانگ بکەویتە بەین ئیمە وەروژەوە روژ ئەگیری یەعنی جوریس مانگ ئەبیتە سەبەبی ئەوە ئیمە رونا کی روژ نەبینین ئەویش یە نادر ئەصادوف ئەکات وەکە ئەصادوفیشی بکا هەرلە آخری مانگانە صادوف ئەکات ئەبجا ئەگەر رواکە ویتوکە هەموجوریس روژی لی وون کردبوین پیی ئەلین اکوسوف کوللی وەئەگەر هەر بەعضیکی لی وون کردبوین پیی ئەلین اکوسوف جوزئی وەئەگەر لە هەرچوار طەرەفەوە وەهەلقەتە رونا کی روژ مالی لیوە دیار بو هەرناوەوەی دیار نەبو پیی ئەلین اکوسوف هەلقەوی .. جەزنەکە بەعضی بکەویتە بەین مانگو روژەوە ئیتر نایلی شوعلەی روژ مانگ رونا کی بکاتەوە ئەیشی لەوەختی جوارەوەی مانگانە صادوف ئەکا جائەگەر رەنگی هەموو رونا کیە کەی کەرلە هەموجوری مانگ ئەوە پیی ئەلین اکوسوف کوللی وانە بو پیی ئەلین خوسوفی کبرزی ئەویش وەختی ئەبی کە ئەصادوف بکا مانگ روژ ئەرضالە سەرخەطیکی ئەستەقیم بن وەکە ئەم شکلانەکەلە خوارەوە نوسراوە ..

روژ

کوسوف کوللیە هەموی گیراوە

ئەهەموی گیراوە

مانگ

ئەرض

institut kurde de paris

ئەم رۆژە

کوسوف جوزئی روژ

ئەم رۆژە

ماگ

ئەم رۆژە

کوسوف هەلقوت

ئەم رۆژە

ماگ

ئەم رۆژە

ئەم مانگە خوسوف بوایە

ئەم رۆژە

ئەم رۆژە

هەموو گیرابو

insititut kurde de paris

ئەم مانگە هەستوفی هەژیی

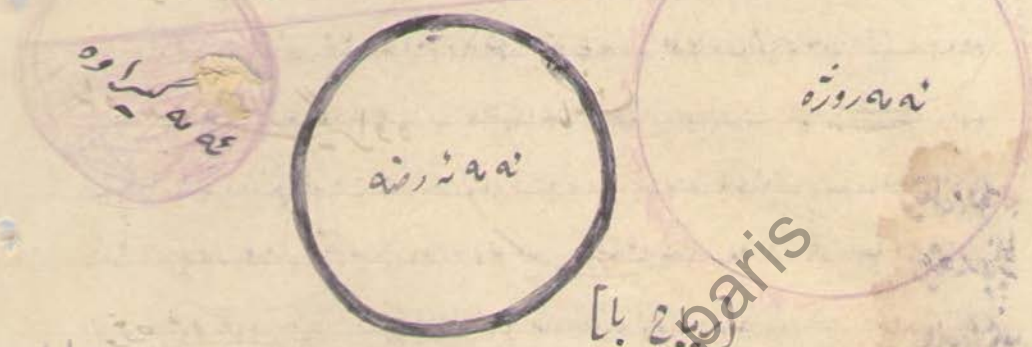

institut kurde de paris

[ئەیجا با]

باعیبارە تەلەهەوایەکی بزوتو کە بەهۆی ئەختیلافی دەرەجەی گەرمی وەگەڕانی ئەرضەوە پەیدا دەبی
لەسەطحی ئەرضا هەوای هەرجیگەیەک تەمەزوجا یعنی ئاوسی سایەهەروا سیطایەک بی لەو دو
سەبەبە کە گومان هەوایەکی کەثیف لەدراوسیکانیەوە دەبی ئەگەر مجالیەبی ئەوە کە ئیقلیمی ایستوایی کە
گەرمی زورە وە ئیقلیمی قوطبیکان سارویان زورە هەروەها هەوای دراوسیی هەطحی ایستوا
ئاوساکە ئیقلیمەکەی کەم ئەبی وە بلند ئەبیتەوە وە ڕۆیشتن کابوقوطبیکان وەهەروا وە آنداڵەطرەفی قو
طبیکانەوە وە بای سارد دیتە جیگەکەی . چونکی ئەرضی بەدەوری خویا ئەگەڕی لەغەربەوە بوشەرق
وە طبیعی زوری گەڕانی طرەفەطحی ایستوا زورترە وە تا نزیک دیتەوە بە قوطبیکان بەرەبەرە کەم ئەگا
لەبەرئەمانە ڕۆیی باکە ئەختی هوار ئەبیتەوە وە ئەوبایەکە لەجەنوبەوە ڕوی کردوتە شیمال ڕو بوشەرق
ئەبیتەوە . وە ئەوبایەکە لەشیمالەوە ڕوی کردوتە جەنوب ڕو بوغەرب ئەبیتەوە وە ئەوسا طبیعی
دوتە یارەی دایی بی یەکیکی لەبەرکە ئەوەت نزیکە لەشیمالی ئەرضیەوە ڕۆیشتە کابوجەنوبی غەربی وە ئەوی
تریان لەبەرئەوەی ئەرضیەبەرزەلەجەنوبی غەربیەوە ڕۆیشتە کابوشیمالی شەرقی بەهەی ئەوەقی ئەلین (ریاحی تجاری)
چونکی لەدەویشی یاریی پیرەتەکانی ڕوردالەڕویشتنی لەموصیطی أطلاسیا لەئەوروپاوە

بوئه ریکا وه به ویتران ئه‌لین [ریاعه‌کینه] یا بوصاده‌ی تیجاری]. [بای موسمی]. عیباره‌ته له‌وه‌یا یه‌که
له‌ئه‌طرافی موحیطی هیندیه‌وه‌وه‌ی له‌جه‌نوبی آسیاوه‌ئه‌شه‌رقی ئه‌فریقیا. له‌هاوینا له‌ینوه‌کوره‌ی
شیمالیا که‌هه‌وای هه‌ضه‌ی تیت که‌ریه‌کی به‌شیدةات به‌یانه‌کا هه‌واکه‌ی ئه‌آوسی خه‌فیف ئه‌بی وه
به‌رزئه‌بیته‌وه. بای که‌ئیف له‌طه‌رفی موحیطی هیندیه‌وه‌وه‌ی بوهیکه‌که‌ی که‌له‌جه‌نوبی آسیاوه
ئه‌ی به‌رئه‌بی زطوبه‌تیکی که‌وره‌ئه‌ئه‌ی وه‌ئه‌وه‌ئه‌بیته‌ئه‌به‌بی بارانیکی زوره‌له‌هیندا وه‌له
زستانا له‌ینوه‌ی که‌ئیف له‌یا بای ساردی که‌ئیف له‌تیبته‌وه‌ئه‌زوا له‌وه‌له‌که‌ئه‌ئه‌هیزه‌وه‌ئه‌روئه‌کا
بوطه‌رفی خه‌طی ایستیوا وه‌جیبانه‌که‌ئه‌بنه‌ئه‌عره‌ض بوئه‌م بایه‌وه‌له‌که‌ئه‌ئه‌هیزه‌وه‌ئه‌هیزه‌ی چینی
وه‌جه‌نوبی شه‌رقی چین وه‌سیلان آوه‌ستوا لیایه‌. . . [بای مه‌لی] ئه‌وبایانه
که‌له‌جیهانی موحیطه‌لیه‌وه‌وه‌وه‌ئه‌ئه‌ئ

بلاوه بیته وه خوصوص له وجیبانه دا که بوخاری آوزور هه یه ایتر فوری نووازه نه ت تیک نه چی
هه وای نه طرافه کی که طه بیعی که متر گرمه له هه مو لایه که وه هو جوم نه که نه سه رنه وجیبه وه له نه ستیره دا
نه م فرطه نه بارانی زور لیشی لی پیدا نه بی ... [نه سیمی به ژو به هر] ... جیباره ته له بایه کهت
به اینتیظام . له به هاری جیگه ی نزیکی به هه وه به روژ له به هه وه وی بو به ژو وه به شه وله به ژه وه
نه چی بو به هر سه به ب نه وه یه که به روژ که رمی نه رض زور نه له به هر چونکه نه رض زوتر گه رم نه بی
له آو نه وساته ده ژوو له گاه وای ساردی که نیف له به هه وه وی بو جیگه ی نه و چونکی هه وای به ژه که
بلند بو به وه وه به شه و نه رض خو ترسا ساردنه بیته وه هه وای به هه که که نه ده آوی کرد وه وه به رز
بوته وه هه وا که نیفه کی به ژه که ی بو ... چی روکه رم بی زوتی ساردنه بیته وه وه که نه رض
وه ستی نه ق وه هه چی وره تنگ که رم بی لو تیشی ساردنه بیته وه وه که آو وه ستی شل ...
[نه به حوز] آو تا صوفره ره چه به که رمی نه بی به هه وه وه تیکه ل هه وا نه بی به مه نه لین نه به حوز
به مه آو که بو به هه لم بی نه لین بوخار تا که رمی زور تر بی بو بوخار زور تر نه بی تا هه وا که رم تر بی
وه ا بیساط بکا قابیلیه تی فرین بوخاری آوی زیاد نه بی که هه وا تیر و پر بوله بوخار نه به حوز
که رم نه بیته وه نه وه بی نه لین حالی اینباع . [نه کانوف] . بوخار که چی له آو پیدا نه بی
چه له موحیط کان چه له آوه پیچه کان چونکی له هه وا سوک تر به رز نه بیته وه وه چونکی له بلند یا
که رمی که متر نه راتا بوخاره که نه چیته یک وه یا هه وا که نشینه حالی اینباعه وه رز بو وه وه تو شی جیگه یه کی
ساردنه بی نه چیته یک نه وسا بوخاره که وه رنه کات وه بوخاره که به به رتوشی بوش نه وسا ردیه
وه تا نه کاتی نه چیته یک نه وه وه خته بی نه لین نه کانوف کرا ... [آونک] ... به علوم که هه وای
به نه رضه وه نوسا وگه ره وه وه ایجا بوخاری آوی تیایه وه نه ریشی به علوم نه وله هه موجیگا به ره به
هه راره ت وه رنه چی . نه مجا که لاگیا که که رمیه کی نه ما نه وه هه وایه ی پیوه نوسا وه وه بوخاری آوی

Institut kurde de paris

تیایه چونکی ئه رزه که سارده ولیی ئه کوی بوخاره که ئه بیته وه آو ئه وه یه آونک . آوونک خیرتر روزه
وه ک آوراینکی کم قازانجی بو زه راعت هه یه هه ندیس له زیلقه ی هاژه دا . خوئه گه ر ده ره چه
هه راره تی کیا وه که لاوه ئه رض بکاته ته خته الصوف ئه وساوه ئه راتی بوخاره ی آوه که له هه وا ایه لیبان
کردت ئه به ستی ئه وه یه ابیم پیی ئه لین (زوقم) . (ئه م) ئه گه ر ته کاثوف زیادی کرد وه هه وای پیز
له رزو طوبه ت هه ر ئه هات ئه وسا که رض که م ئه بیته وه وه ته کاثوف زیاتر ته کاته ئه بیته به ده رض
ناوه ده وه که هه وا که هه لوه ئه گه ر ته کاته وه ته پیی ئه بیژری (ئه م) . (هه وس) که ته کاثوف جیگای زوره
وه هه وا که ایتر بوخاره ی ئه گرتی وه ئه راتی بوخاره که ئه چه ریک وه طه به قه یه ک دور وت ئه کرن
ئه وه یه که پیی ئه لین هه ور جا ئه م هه وا نه ئه باوه ئه نتیجه باران ئه باری . (باران) که ته به هوتر
وه ته کاثوف زیادی کرد وه بو به هه ور وه ئه م شوی بو له رزو طوبه ت ئه ه ئه ته بوخاره کان
که له ئه سلا آوبون یه ک ئه گرن وه که وره ئه بن که ئه ئه ئه کس و وشک بون بلاو ئه بنه وه که ئه ئه ئه
وایه کی ته ر یا سارد تر بن یا له جیگایه کی سارد تر که وون ئه ئه شاخه به رزه کان ته کاثوف که زیاد
ئه کات ئه وسا هه وا ته ره که ئه ئه ئه کان که وره ئه کاوه ته ورس ئه بن که ئه ئه خوار وه بو
ئه رض باران ئه باره ته له ... له زیلقه هاژه کان چونکی به هریان ره ئه به هوتر ئه ئه
وه ئه ئه له بلندیا . ئه م بوخاره وا ئه ئه ته کاثوف ئه کا باران ئه ئه طوم ئه بیا تا ئه ئه ئه ئه
که لوکان وه ئه بیته باران . بویه باران له زیلقه ی هاژه دا وه ره . وه ئه وجیانه ئه زیک
به هرن باران زوره ته له وجیانه که دور ئه به هرن . وه ئه وشوه یانه که شاخوکیو ایخاله
لاوون وه . کیوه کان که ته ئه ئه ئه ئه ئه باران ئه که ئه ئه وه که ئه ئه که وان له به ئه
هه واره کانا وه ک ئه فریقیا وه ئه ریکا ئه ئه به لب ریاضی تجاریه وه وه ئه به ئه
ئه وروپا به به ب ته یاری ئه ئه باش ئه که ئه وه باران زوره . له هه وه ونیا باران

زورتر اقلیمی ترای وه کیوی خاری یه له خیالی هیدا . ئه ما آسیای ناوه راست وه سه حرای ئه فریقیا
وه جزیره ی عاره ب وه سه حرای جوبی وه ساحیلی ئه دریکای جه نوبی ئه زیی باران زور که مه وه له
بیلاری هاژه را ئه وشوینانه که هه وای ساردیان بوئه چی بارانیان که مه . (به فزه ته رزه) . که له هه
واداگه ری ته حته الصوفر بو زه ئانی بو هاره له بلند یا ئه یه ستی به زیادی ساردی وه به ده وام ئه م ده ژانه
پیچوکانه یکیه وه ئه نوسین شکلیکی هه ندسی ته نک ته سکیل ئه کرا وه ئه که ونه خواره وه ئه م شکلانه
موختلیف وه خه فیف وه که م ئه ملن ئه مه یه به فر . ئه صلی ته رزه بارانه له طه به قه یه کی زور بلنده وه دیته
خواره وه له ئه ریکا توشی هه وایه کی ئه بی که هه راره قی ته حته الصوفر ئه یه ستی ئه که دیته سه ر ئه رض
ئه ساسا وه ک وه ئه که به رنج وایه له ریگا به ضایکه وه ئه لکین بو یه گه لی جار ده نکی ته رزه گه وره ئه بینری
ته رزه یه که که به بارانه وه ئه باری ئه سلی که له ئه ز بارانه هه ریه که له طه به قه ی دریک دیته خواره وه
به فره که له ری توشی هه وایه کی ئه ضی گه رم ئه بی ضه ئه ئه وینه وه ئه کاته ئه رض . (به فری وایی)
ره جیبانه ئه بی که ده ره جه ی هه راره قی وایانه ته حته الصوفر ئه یه فرانه که ئه باری له ئه ضه بلند کانی
سه ر ئه رض له ئه ینه وه چونکه له سه طحی به هه وه زور به رزن ده که ونه ئه سه طه بیه وایانه وه جیبانه
ته حته الصوفر له به رئه وه به فره که ناتوینه وه وه ئه ضین تا به فری تری وی به ئه م به م نه وعه ته راکوم ئه کا
تا بینی ته وقه سه ری ئه ئه قه به رزه کان وایانه بیه وه پیی ئه لین (گه ل) له ضه طی ایستوایی که ئه ئه
ئه بی به شه زال له سه طحی به هه وه ئه وجیبه پیچی هه زار مه تر به رزبی وه ک له ئه ضه طی له کلیما بخاره ی که ئه ئه
هه ریه ئه بولای قوطبه کان پیی پیویستی به رزی بو که ئه ئه ئه که مه تره له جزیره کانی (ایسپیه ر که ن)
وه (فرانسوا ژولیت) ئه به فری وایی ایجیابی به به رزی نامینی وه وایانه هه ریه چونکه سه طحی ئه ضه کان
موازی به فره که ی ئه ئه فریته ناو وه ئه کاته وه ئه طرافه که ی له ویدا سه ریک ئه که وون به روژ ئه ضی
دیته توانه وه و به شه وئه یه ستی به م له وه ئه ئه ته خته سه هوو . له دوله کانا ئه م به هه سه هوولانه له به

institut kurde de paris

به هارا که ئه تو وینه وه آوی نه هره کانی پی زیاد ئه بی له به عضی شاخه کانی ئه وروپا هه زاران گه لا سی هه یه
له شاخه به رزه کانی آسیا وه هیمالیا ماوه تا لم گه لا سیاو ه ناطیق ته سکیل ئه کا پیره مه گرون لای خوی مه یالیکه
بونم گه لا سیبانه له شاخی قه ندیلا گه لا سی به قووه ت ته له پیره مه گرون چونکی به رزتره (هه وا) مه ناخ
جووق . عیباره ته له حاله تی موعوعی له خوصوص حه راره ت وه رطوبه ته وه . زانینی موجاهه به زانینی
گه لی شت موحیم یان ئه ماریه زانینی نزیکیو دوری له خه طی ایستیوا وه . نزیکی وه دوری له به حر وه
بلندی له سه طی به حر وه جیلیبه ی کیوه کانی وه وه دیان بای ته یاران به هریه که ی طه بیعه تی له خه
که ی وه زاریعو وه غابات ئه ملیوه ی باران . . هه رچیه ک نزیکتر بی له خه طی ایستیوا وه ره جه ی
حه راره تی له دوره که زیاتره وه زه لا سیبان گه رم تره له سنه . هه رچیه ک نزیکتر بی له به حر وه موعته دیلتره
له جی دوره که ی چونکی به حر ته عدیلی که رمی وه سه ردیشی ئه کا . تا بلندتر بی له سه طی به حر وه وه ره جه ی
حه راره تی که متره له نزم تره که . کیوی زور به عضا مانیع تاثیری هه وروبایه هه روه ک به عضیجار
ئه بیته سه به بی روزی باران وه ک کیوی هیمالیا یه ئه لا که سه لدکانی هیندی سیمالی حیفظ ئه کات
له بای ساردی موحیطی موجه میدی سیبالی . ته یاران به حری که م یا ساردی تاثیری ئه وگه رمی
یا ساردیه بوئه وجیگه رویتی ئه کا ئه یکاتی بانه گه ر له جیگه ی ساردی وه بی له وجیگه روی ئه کا سا
روی ئه کا وه ئه گه ر له جیگه ی گه رمه وه بی گه رمی ئه کا . زاریعو غابات له عضی [illegible]
ئه کات [illegible]
حه راره ت [illegible]
پیدا ئه کا [illegible] ماوی ئه دری وه که به ر
مادانه ی که دایماوه ره جه ی حه راره تیان لی به رز ئه بیته وه به نه وعی که شیده ته که ی به ر دبتو وینته وه
ئه وسا ئه دره وا گه ر له به شیده ته که گه ر بوه وه وه زور بو به شیده ت ئه که زیاتر ئه وه ی

institut kurde de paris

رنگینه یکی ده رهوت بدوزیته وه لوگه رانه وا اضطیرابیکی گوره روئه کاته ئه رض وه ئه رض ئه له رزیته وه
ئه وه یه پیی ئه لین (زلزله) بو به له رزه . ئه مجاکه ئه نفه ذیکی دوزیته وه یا جیگه یه کی ضه عیف وه
کوت وه کوئی کرا به شیده ت دیته ده ره وه وه ئه نگیکی زور گه وره و به هه یبه ت لی پیدا ئه بی وه جیگه
هاته وه ره وه که ی پیی ئه لین (بوركان) جه بلی آتش فشان جبل النار . له وجیگه دیته ده ری شیده ت
به ره یه وه ضوله هیشتو وه که لی ئه جزا سوتاوه کان وه توواوه کان به شیده ت فری ئه داته ده ری
له ضوله ئه ندازه که ی کیوه که لی ئه شکیل ئه بی . به عضی جیگه ی نزیکی بوركان له ورزی ئه رضه که وه اوی
دیته ده ری که له ناو وه ئه لیم بو وه پیی ئه لین (ئانوراش) . بوركان ئه غله ب له نزیکی جه رگه کان
له ناو قاره کانانا بوركانی زور ابیتا له جزیره کانی هیندی غه ربی وه هیندی
له لیلیا بان وه بوركانی (ئیزوف) له ئه لیا وه هه لاستر وه بولی له جزیره ی لیاری وه طاقه
له ئه مریکای جه نوبی هه یه . وه جیگه ی تریشی هه یه خولاصه هه موو ئه رض که له وسطی
ئه وه یه ایحاطه ی ئاوه رایماه عرو ... (گوزانی سه طحی ئه رض) ...
له ئه وام له گوزانا یه ئه وقوت گوزانی ئه ته ویجیه ئه ما به عضا کوتوبر
به عضا بلند بو ئه بی هه رچی له سه ر ئه وجیگه یه بی ئه وتی ئه وا به عض جیگه به ئاو داپوشراوه
که ئه وه ئه ندازه که ی ده که ئه وه وه ئه که وی ئه سینه جیگه ی ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه
ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه ئه

زور نه بیشری له ساحیلکان صده وه مری آو وه وجی به هر وای نه هوزو ویشته وه وه ئیخو وه ک ساحیل
شه رتیوجه نوبی شه رق انگلیستره وا ئه بی زور جزیره له به هراوه رئه کروی . البستیاخلق زور خه ریکی له عیبی
که له به عضی له رافی آوبیترن وه نه رضه که ی وه رضه ن وه ک بوحیره ی اوکو وه جوزئی بو
مه ریوط وه هولنده ی شیمالی . بابوته سویه ی نه رض خوصوص له اقلیم وو سکه کانا وه ک
تا نیرکی گه وره ی هه یه که له جیگه ی به رزی خوتولم هه ل ئه گری نه بخاته جیگه ی چالی نه خه
(نه یاران به هری) هیلانه له هه ره که یه کی دایمی وه نه پولی گه وره ی له طی به هر
وه بوطه ره فی به بی نه وه وه که ی تیکه ل آوی نه مدیو نه ودیوی نه پوله که بیه
به هری له بای به هری وه هه ره که ی نه وه وه انجیلافی وه ره جه ی هه ره ت
وه قوطبیه وه که نیفی آوه که یا قولی به هه که پیه ها . به گوییه ی با نه یاران
نه گه ره وای له نه رضی وه نه صادوفی نه رضیکی کروطه بیه وه نه وساجه
نه گوری بوطه ره لیکی تر . بوحیلی هادی وه بوحیلی نه طلا
یه کیکیان له شیمالی خه طی ایستیاوه وه نه وتیریان له جه نوبیه وه
بوغه رب وه له به ینی نه وانا وه نه یاری تر هه یه که له گه ل نه وانا
نه یاری
نه مه ریکان
نه مجابای تیجاری
به ده وری خه لیجی مه کسیکاوه
ایستوانی شیمالی نه بی نه مجا
رض الجدیده وه ره وله کانه ساحیل نه وروپا نه به یی نه لیه نه یاری خه لیجی

[illegible] بوهه وای اقلیمه کان غربی ئه وروپا هه یه وه سه به بو باری . وه له موحیطی هاویاجو
[illegible] ئه ڕوا بوجه نوب وه پیی ئه لین ته یاری آو وستورالیای ئه رق وه ئه وستیرلیای روژئاوا
[illegible] هیندی ئه رق وه له ویوه ئه ڕوا بو موحیطی هیندی . ئه قاته یاری ایستوائی ئیستوائی روژئاوا
[illegible] ساحیلی ئه رق آسیا تا ئه گاته جزیره ی الیاباو وه پیی ئه لین ته یاری ئه سوه وه کوره وه
[illegible] موحیطی هاویه وه ئه ڕوا بوجه نوب موحاذی ساحیلی ئه مریکای ئیستوائی غه رب وه
[illegible] وه ئه وجیگه یه ویده ته که ته یاریه کان ده شهوری موحیطی اطلاسی ایجابی
[illegible] ئه بینه سه به بی پوشتگیا یه کی روژ . به عضی فائده ی ته یاری یه
[illegible] آو . ته یاری هه وای ئه راضی ئه طراف باران روژباری داری زور خسته
[illegible] زوره . . . [illegible] . . . ئه وا ایصیلاحاته که
[illegible] بیاره ته له قیمی له پیچ [illegible] وه که ئه رض وه که قاره ی آسیا [illegible]
[illegible] آو گرتبیتی [illegible] طاقه جزیره یه کی که نزیک یه کتر [illegible]
[illegible] یه که ئه رضه وه بی وه باقی ئه طرافه که [illegible] ئه راضی) یا چه ئه رضیکه هایه
[illegible] ئه وا ایصیلاحاته که [illegible] وه وه ئه رض بیکه وه وه وه صل
[illegible]
[illegible] ئه طراف
[illegible] وه نوسان
[illegible] کیوی نزیک یه کتر به عذیره موو
[illegible] بیاره ته له وشتو
[illegible] وه که ئه رض وه که ئه رض

(هضبه) یانه جه ئه رضیکی رهتیو بلنده (سهل) ئه رضیکی به وسیعه ت وه یه وهاله (وادی) ئه راضیه کی
چالیو دولّه که وتبیته به ین دو کیو یا دوته له وه (صحرا) ئه رضیکی واسیعه که گیا و آوی نه بی
به ردوام بی (واحه) جیگه یه که له صحرا که موبتیت بی وه له جوگه و کانیو کاریزه وه آوی یو هی
(حوض) ئه رضیکه به آوی نه هری یا به حری آو بدری .. ئه وا ایصطیلاحانه که خاص به آو وه
موحیط قسیمیکه له پنج قسیم گه وره که ی آو وه ک موحیطی هاوس مه ئه لا (به حر) به شتیکی
له موحیط وه ک به حری بی موته وه سیط مه ئه لا (بوحیره) گول به هره یکو له عیباره ته له قسیم
له آو که هه چوار طره فی وه ی بی (غدیر یا موستنقیع) آویکه راوه ستا بی وه زور قول
نه بی وه زور گه وره نه بی (حه یاب) به پارچه یه کی به وسیعه ت نه لین له به حر که طابیعه ت
ئه رضه وه نه گه ر زور گه وره نه بی پی لین جوگه (ضیق یا بوغاز) هوزیکه یه که
له به حر که هه ر دولای ئه رضی بی وه دو به حر یکه وه وه وصل کا (قنال یا مجاری)
وه ضیقه یه که نه فتی گه وره وه به وسیعه ت بی .. ئه وا ایصطیلاحانه که له (نه هر) عیباره ته له مه جرایه کی گه وره له آوی شیرین وه ک
ئه وجیگه یه یه که نه هه ر که ی لیوه وه ته ری (مه جرای نه هر) ئه وجیگه یه یه که نه هه ر که
(مه صه بی نه هر) ئه وجیگه یه یه که نه هه ر که
یا به هه ر له ئه ئه ئه

که ریگه ی به بنی ایطالیا وه سوو پیرایه (طریق) جیگه ی له علوی عوبور و تورووه بیا رو نشتن
(حوض یا هولی) بنیا یه کی له خصوص بو ئه م سه رو ئه وسه ری که شتی وه وا پو روو رولت کرابی (قطره ی)
بنیا یه کا له هه رای آو یا سکه ی آهن دو رولت کرابی بو ته سهیلی ری بو ئاره کان وه لا زنا بیان
(مناره فه نار) بنیا یه کی زور [illegible] له به هریا یه و خلی بنیا یه ک دو رولت کرابی که چرا یه کی
که وره له ته وقه سه ره که یه وه هه ل ئه کران بو ئه ئیشاره ی که شتیو پا یو ر له شه وا) . . .
(جینسی به شه ری له خوسوسی شکلوره نگه وه)

له سکونه ی کوره ی ئه رض له ساله یا (١٨٠٠) میلیونه . ئه غله بی له هه یه تی ره نو چا و وا ریک
هیبت وه شکلی سه ر وه کو فتوگو له خلا قا له یه کتر جیان له به رئه وه به گه ی ته وه ی
له خوصوص شکلوره نگه وه له شهوریا ٣ ئه وه یه که م جینسی که ته وقا
ئه م جینسه پیستیان سپیه کولیان سوره مویانه ئه ل شیان پرته ناو چا
باریکه وه جیان بچوکه له سکونه ی آوروپا و ئه زیا
جینسی زه رد که له غولیستیان پی ئه لین ئه مانه پیستیان
مویان که موزیره یوتیان راشا وه لیویان ئه ستوره چینی ئه یا
له ماتن سیه م جینسی ره ش ئه مانه پیستیان ره ش
زه یتو یه مویان کولیان بچوکه له سکونه ی
هاوی وه ص
مویان ره ش و زیره یا لیان
(زه نجی) ئه مانه پیست زور ره ش مویان گیقوره لیان
له ماتن . . . . . .

institut kurde de paris

پیش ئەلیە [سەبیل] [والی نەهر. یا وەلیا] ئەوە قەلەمەی رەضە هوبنیە یە کە لە بەین ئەو وەرعی ئە
یا لە دووەرع زیاتر ئەنیکی مەصەبەکەی [سەو] بنیایە کی مەحکەمە کە لە ناو باین نەهرا بکری بو
ئەوە کە یا ئینتظامی جەرەیان. [ضنان] هەوضیکی گەورەیە کە ئاوی تیا حیفظ بکری .....
[ایصطلاحاتی سیاسی. [قوطر. یا ایقلیم] جوزئیکی مەحدودی معلومە کە ئەرض کە یەک ئوتەرت
تیا ئینتظیر ئیدارەیە کا [عاصیمە] جیگەیە کە کە هەیئەتی دورەزا وەرەیئیی هوکومەتە کەی تیا
[دونیەتەیە. بەلدەیەکی] جیگەیە کە کە بنیای بالا وەسکونەی زور وەبازار وەحەمام وەمەدرەسەی
زور تیا بیا [ئەوەی] وەریا بکا کە هەیئەتی مالی سوکونەتی تیا کردبی کە شغلی زەراعەت وەکەرەت بن
[ئەسپا] [وەغلا] ئەنیکە لەسەر کە نارەی [illegible] جیگەی سوار بونی وابە زین بی لەوابور [illegible]
[illegible] جیگەیە کە وەلەتی کی وەرەی ئیدارەی بکا وەهوکمی تیا بکا [ایمپراطوریا] هوکومەتیکی
بەقوەتی کە بەسەر گەلی جیگەی موختەلیفی [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[برخې نړۍ وړې]

نړۍ وړې پاله خصوص وسیعه ته وه بچوک ترین قاره کانه نه ماته خصوص مه وه نیمه ته وه نړۍ راوه
ور ته وه ته وه له نعمت وه عیلم وه مه عارفه وه له هه وان له بیش ته . که وتوته نیوه ی کوره ی
نه رفیه وه والله شمالی غربی قاره کونه کانا . به هری سپی مو[illegible] له نه فریقیا جیا ی نه کا نه او ه
قاره ی آسیا که وتوته شرق . به غربی له وړ سبا بانه که بوته سه به بی نه ره ق وه پیش که وتنی له زه راعت
وه له نعمت نا نه مانن والله ونظیر ی موعته دیله دا نزیکی آسیا و نه فریقیا زوری چرچو لوچی ساحیله کانن سه به به
بوسه هلی موواصه لاتی به بی نه جرانن اولیل وه به هر نه ارمنه که موبنیه بارانی زوره نه عده بن زوره خصوص خه لوزی
به ردی وه آسن نه هری به مه نفعت زوره له سه فیکی طبیعیه له خصوص سلسیله ی کیوه نه هر وه شی نه وه
هوایه کی خوش وه موعته دیل هه یه مه سکونه کانن اولیده وه به هیمت نه ویش سه به بی چاکی هه وا که یه ت
هوروی نه وروپا شمالا موحیطی بوخه میدی شمالی غربا موحیطی نه طلاسی جه نوبا به هری سپی موته وه سیط لطیف
وه به هری ره شی وه کیوی قه فقاس نه شرقا به هری قه زوین وه مه هری نه ورال وه کیوی نه ورال
مه ساحه ۳۸۰۰۰۰۰ میل موره به عه که ۲ یه کیکی نه فریقیا یه . [به شی ساحیله کانی] ساحیله کانی
هر چو لوچی زوره به هری زور که وتوته ناوی هیچ طه ره فیکی نه وروپا له هوا رحه لیل زیا تر له به هر وه دا زنیه
ایلا ناوه نه سه تی روسیا نه بی طه بیعه تی ساحیله کانی به گوپه ی مه ده که ته کانن ایختیلا فی هه ر ساحیلی به هری
سپی موته وه سیط له نه وروپا را وه نه غلبی ساحیلی موحیطی نه طلاسی وه ک ساحیله کانی نه مه ویجی وه
وه به ریطانیا به ر راوی وه بلیده نه ما ساحیله کانی به هری مه نه شی وه به هری شمال وه به هری به لطیق
وه به هری ره شی سه هل وه نزمن وه چرچو لوچیان که مه . [به وه کانی] . مه ناطقی نه وروپا شمالا
موحیطی موخه میدی شمالیه له به هری کاره وه تا راسی شمال وه غربا موحیطی نه طلاسیه له راسی شمال له وه تا
بوغازی جه به لوالطاریق وه جه نوبا به هری سپی موته وه سیطه له بوغازی جه به لوالطاریقه وه تا آسیای بچوک

جاله موحیطی موبخه مدیی شیمالیه وه به هری کارا وه به هری سپی که له غلب آوه کی به ستویه وه له موحیطی له طلاسیه وه
به هری شیمال وه به هری به لطیق وه به هری مه نه ش وه به هری ایرله نده وه گه لیکی تری غه یره له شهور جیا نه بنه وه
به هری شیمال کرم قوله بان زوره جیگه ی سهی گرتنی زوره له هه تیان شه طی دو جه ره به هری به لطیق واله به ینی
سوویه وه فه له نده وه روسیا وه اسوتیا وه لتفیا وه لیتوانیا وه پولنده وه آلمانیا وه وانیمارکه دا کرم قوله
هه ره که ی مه دو جه ذری تیانا بینری که حکم نه بی آوه کی به نیسبت موحیطه وه که م سوئیه . له پرسه تنگی دا خه
له کی وه زوری له ونه هه ری که تیی له زرزی زستان آوه کی له غلب له یه بستی . به هری له ناشی که
مه شهوره به قه نالی انگلیز وه هه ره له به ینی وزه نسه و انگلیزا بوغازی دو فه ره له ینوسینی به ته ب
سیمالیه وه کرم قوله وه ریکی که تیی وه و اپوره له له وردپای شیمالیه وه تا له وردپای جه نوبی وه له فه ریقیا
وه آسیا وه له ریکا به هری ایرله نده جزیره یک بیانیا جیای له کاته وه له له ندن وه به واسیطه ی
قونالی سن جورج له نوسی به موحیطی له طلاسیه وه بوغازی سپی موته وه سیطه مه شهوره له به ینی له وردپا
وه آسیا وه له فه ریقیه دا بوغازی جه به لوالطاریق له ینوسینی به موحیطی له طلاسیه وه قونالی سوئیس
له ینوسینی به به هری له هه ره وه گه لی نه هه ره له رزتیه له م به هری له وردپا وه له فه ریقیا وه له م به هره به هری کی
قوله آوه کی زور تا له مه دو جه ذریکی که می هه یه گه لی به هری گه وره له م به هره جیا نه بینه وه له هه تیان
به هری شیرانی وه به هری آدریاتیک وه به هری یونان وه به هری مه رمه ره وه به هری له سوه ره وه به هری
ایجیه که سپی له لیت به هری له دردنیل . ابه حثی ضه یجها . . له غه زباخه لیجی بوته یا فه نله نده ریجا هه یه
که له به هری به لطیق وه زیدزی که له به هری شیمالیه وه غه سلوتیا یا موسکو که له به هری موحیطی له طلاسیه
وه له جه بوباخه لیجی لیوتا وه جه بوه وه تا له انتو وه کرنت که له شیمالی بوره وه خه لیجی سه لا ایک هه یه که له ثمانه
هه موله به هری سپی موته وه سیطین . . ابه حثی بوغازها . . وه شهورترینی بوغازی له وردپا له مانه
اسکاجراک که واله به ینی نرویج وه وانیمارکه دا کاتیاته که له به ینی وانیمارکه وه سوویدا ایسه

institut kurde de paris

وه ئه نوسی به بهری شیمالی وه سوئت بلت گوره بلت بچوک که وان له به ین کاتجاة وه به بهری لطیقا
دوفر که والا به ین انگلیز وه فره لنده را دوازده میل پاند به بهری سیمالی وه به بهری نه رش پیکه وه ئه نوسیف
فه نالی شیمالی که به بهری ایرلنده وه موحیطی ئه طلاسی پیکه وه ئه نوسینی بوغازی جه به لوالطاریق که دوه نشت
میل پاند والا به ین ئه سپانیا وه ئه فریقا واکه به بهری سپی موته وه سیطه وه موحیطی ئه طلاس پیکه وه ئه نوسینی
بوغازی قسطانتینو که والا به ین سراوینه و قرلسیقه را مسینا که والا به ین ایطالیا وه قلیه را اشرانتو که له جیهه
تیکه وه والا به ین ایطالیا وه له جیهه تیکه وه والا به ین البانیا وه یونانیا به بهری اوریانیک ئه نوسینی
به به بهری سپی موته وه سیطه وه دونیل که وه صلی به بهری مرمره ئه کابه به بهری ئه رخیله وه بسفور
که وه صلی به بهری مرمره ئه کابه به بهری ئه رش وه کرتشی یا نیکال که وه صلی به بهری روش ئه کابه به بهری ازوفه
(راس) له ئه وروپادا له شیمالا راسی شیمال که لاوجه یه کسی بچوکی شیمالی نزدیجایه نزدیکین که له شیمالی
مه ملکه تی نزدیجه دوه ترین راسه کانی ئه وروپایه له شیمالا وه له غربا نیشه که له جه نوبی غربی ئه روپه
اسکو که له شیمالی دانیمارکه یه رشت که له شیمالی ئه سکه تلنده یه لاندسی اینده و که وان له جه نوبی غربی
انگلیز کلیر که له جه نوبی غربی ایرلنده یه لهوج یوشنج وان له شیمالی غربی وه ئه ارجالی
فنتیو وان له شیمالی غربی ئه سپانیا وه له جه نوبا طریف والا جه نوبی اسپانیا پالوسی ناو وان له
شرقی اسپانیا اسپرتفنتو لوکا وان له جه نوبی ایطالیا لبارو والا جه نوبی جزیره ی صه قلیه ماتا یان
والا جه نوبی یونان مه جه ریشی هه لیه ئه مه نده به سه (جزیره) له شیمالا جزیره ی زیلنده ی تازه ایجاتز
کلجون که هه روسیان وان له موحیطی موجه میدی شیمالیا زیلند فینون لالند که تابعین دانیمارکه ئه و لند
فیلند که هه سویدیه اونزل راجو که هه استونیان روس هه الانیا به ئه مانه هه مه له به بهری بلطیقا
وه له غربا جزیره کانی بریطانیا که عباره ته له بریطانیا ایرلنده وایت مان انگلیزی جزیره کانی هه بریده
وه جزیره کانی اورکنی وه جزیره کانی شتلند وه جزیره کانی قه نالی انگلیزی ئه لجا جزیره ی ایسلنده

institut kurde de paris

جاله موحیطی موبخه مدیی شیمالیه وه به هری کارا وه به هری سپی که ئه غلب آوه کهی به ستویه وه له موحیطی ئه طلاسیه
به هری شیمال وه به هری به لطیق وه به هری ره ئه ش وه به هری ابرله نده وه که لیکی تری غه یره ئه شهور جیا ئه بنه وه
به هری شیمال کرم قوله بان زوره جیگه ی سای گرتنی زوره ئه هه تیان ئه شطی روه جه ره به هری به لطیق واله به ینی
سوویه وه ئه لمانیا وه روسیا وه ئه ستونیا وه لتفیا وه لیتوانیا وه پولنده وه ئالمانیا وه وانیمارکه دا که کرم قوله
هه ره که ی ره دو جه زیره یا نابینری که هه کرم نه بی آوه که ی به نیسبه ت موحیطه وه که کرم سوویه . له پرسه ئه گه ر ئه خه
له که ی وه زوری ئه و نه هه رخه که تیی ئه رزی زستان آوه که ی ئه غلب ئه یه به ستی . به هری له ئه لمانیا که
ئه شهوره به قه نالی ئینگلیز ئه هصوره له به ینی وزه نسه و ئینگلیزا بوغازی دوفه ر ئه نیوسینی به ره به
شیمال وه کرم قوله وه ریگه ی که ئه غلب وه واپوره له ئه وروپای شیمالیه وه تا ئه وروپای جه نوبی وه ئه فریقیا
وه آسیا وه ئه ریکا به هری ابرله نده جزیره ی ئه نگلیا جیای ئه کاته وه له ئه رله نده وه به واسیطه ی
قونالی سن جورج ئه نوسی به موحیطی ئه طلاسیه وه به هری سپی موته وه سیطه ئه هصوره له به ینی ئه وروپا
وه آسیا وه ئه فریقیه دا بوغازی جه به لوالطاریق ئه نیوسینی به موحیطی ئه طلاسیه وه قونالی سوویس
ئه نیوسینی به به هری ئه حمه ره وه که لی ئه هه ره ئه زته ئه م به هری له ئه وروپا وه ئه فریقیا وه ئه م به هره به هری
قوله آوه که ی زور تاله ره دو جه زیره یکی که می هه یه که لی به هری گه وره له م به هه جیا ئه بنه وه ئه هه تیان
به هری شیرانی وه به هری ئه دریاتیک وه به هری یونان وه به هری ئه زه ره وه به هری ئه سوه ره وه به هری
ایجیه که پیی ئه لین به هری ئه رخه بیل . (به حثی خه لیجا) . ئه غه ر باخه لیجی بوته یا ئه نگه ره یا جاهه یه
که له به هری به لطیق وه ئه زه زی که له به هری شیمال وه ئه غه سقونیا یا موسکو که له به هری موحیطی ئه طلاسیه
وه له جه نوبا خه لیجی لیون وه جه نوه وه تا ئه نتو وه کرنت که له شیمالی موره وه خه لیجی سه لانیک هه یه که ئه لمانه
هه موله به هری سپی موته وه سیطن . . (به حثی بوغازا) . . وه شهوره ترین بوغازی ئه وروپا ئه مانه ن
ئه سکاجراک که واله به ینی نه روج وه دانیمارکه دا کاتیاته که له به ینی دانیمارکه وه سوویدا ایسه

institut kurde de paris

که هغه راینار که یه وه جزیره کانی انزور که هغه پرتغاله هغه موته م جزیرانه له موصیلی ته طلاسیان
وه له جنوبا جزیره کانی بالیار که هغه اسپانیا یه وه جزیری قبرسقه هغه انگلیز وه جزیره کانی
ایونین وه کریته ته مجا جزیره کا استقلاری که ته غله بیان هغه یونانی ته مانه هغه مریان
له هری سپی موته وه ستیلیان . (سیتیلی جزیره) . وه شهوره کانیان ته مانه ن اسکندنیا وه
که موشته میله به سه ر ته ملکه کی تی نزدیج وه سویدا هنلند که جوزدی ته ملکه کی تی راینار که یه ایبیرا
که موشته میله به سه ر پرتغال وه ته سپانیا را وه شیتیلی جزیره ی ایطالیا وه هغه بلقان که شیتیلی
به شیتیلی جزیری موره یه وه قرم له جنوبی روسیا یه .. (ابرزخ) له ته و روپا وا کرنت
که شیتیلی جزیری موره ته نوسین بر ته ملکه کی تی یونانه وه بیرکوب که قرم ته نوسین به روسیا وه
(اسطی) ته و روپا موشته میله به سه ر ته راضیه جه به لیا له شیمالو جه نوبه وه تا وه راسته که ی چه ند
سه هلیکی گه وره یه ته و ته راضیه جه به لیا که والیه شیمالو موشته میله به سه ر سیلیسیا کیوی اسکندنیا وه
که ته علبه که ی ته که وتیه به ریطانیا وه کیوی جه نوبی ته علبه کانی له کیوی الپ که له وه وه موته فه ریقه چه ند ملیمیله
کیوی له فره نسا وه ایطالیا وه سویسرا وه ته مسا وا هه یه بلند ترین شیتیلی سه ر کیوی الپ جبل الابیض
که والیه فره نسا وا وه کیوی روزه وه سنت جه زو وه سنت برنارد وه جنجه برز وا هغه هوره ن . چه ند ریگه و
دظی آسی کیوی الپ ته برین ایستا ایطالیا وه فره نسه وه سویسرا وه هغه له وه تریجا یانه وه بوناویک
ته رون موهیم ترین ته وتریگا یانه ته مانه ن سنت سنی که دوواره میلونیو ورینه سنت جه زو که نوملیونو
ورینه که ته مانه له سه هلی بیاروی وه ته چیته سویسرا ته لجا برنز که ایطالیا ته نوسین به هغه وه وه باقی
کیوه کانی ته و روپا ته مانه ن برنات که والیه بین فره نسا وه ته سپانیا وا اینین که والیه ایطالیا وا ارزوا
تا راسی اسپرتقسو وه سیلیسیا بلقان وه کیوی دوروب وه البانیا وه بندس که ریه بالقان وه کارپات
که والیه بیجر له شکلی نیوه دایره دایره قوچ وه سفیر که وان له فره نسا وه هارتز وه خابه السوراد

institut kurde de paris

که له ألمانان وه تلال وه الدای که له روسیا دان . سیلیلی کیوی هوا دارا ما وه طایله وه سیرانفانت
وه فورنیا که له سپانیا دان جرابین که واله اسکنلنده بنین واله شیمالی انجیلتره کمبرین که واله دمله که تن ویلز
اورال وه قوقاز که واله بین ئه وروپا و آسیا دا (به ژکین) له اسیا له وروپا دا مشهورترین لوبکانی ئه وروپا
لوبکانی (هکلا) که واله جزیره ی ایسلند وه فیزوف که واله ایطالیا وه آتنا که واله جزیره ی صقلیه وه استرومولی
که واله یکی له جزیره کان لیپارس (هه ضبه) له ئه وروپا دا مشهورترین هه ضبه ی بافاریا که واله هه نوبن آلمانیا
بوجیا که واله شیمالی غه ربی ئه فریقا سلوفاکیا (سه هل) له ئه وروپا دا سه هلی زور گه وره ی هه یه که زور مونبیت وه او
وارف مشهوریان سه هلی که وه ئه ی نا وه رسته که زیاتر له روئوئی ئه وروپا وه ئه زوا له فوره نسا وه
بلجیک وه هولنده وه آلمانیا وه هولنده دا نا که وه شه رق انجیلتره وه روسیا . وه ئه هری زور گه وره
واسیع ئه م سه هله آو ئه دا ئه مجا سه هلی بیجی که واله غه زبی کیوی کاسپا وه سه هلی ئه هری وانوبی آو نا
که مه صوره له بین کیوی به لقان وه کارپاتا سه هلی لیبارس که مه صوره له بین کیوی الپ وه ابنین دا سه هلی
نه ئالبرین الاسطه که واله بین کیوی فوج وه غابة السوداء دا له هه ئه وروپا نه هری زوره آوی نه هری کانی ضه
نه هری موصیلی رفوری هه یه که له فینه نیا نه فه روئه وسه رنه کانه ئاهه موبیلی زوره گه وره نین وه کب با فت
نه هری قاره کانی تر مشهوریان شبشورا وه دونا یا وه فینه که ئه رژینه موصیلی موجه میدی سیبالیه وه وه
تورنا وه نیفا وه دونه وه فتولا وه اودر که هه مویان ئه رژینه به حری به لطیق وه طایبر وه جوقا
ژاپ وه ئه ری وه موزه وه اسکو وه ئیتس که هه مویان ئه رژینه به حری شیمال وه سینی که ئه رژینه
به حری سنشی وه لوار وه جارون وه رون وه تاجه وه واوی ئه ی وه واوی کبیر که ئه رژینه موصیلی هلاک
وه ابرو وه رون که ئه رژینه به حری سپی موته وه کیبا وه پدا که ئه رژینه به حری اوریانیک وه وانوب
وه دنیستر وه نیپر وه دن که ئه رژینه به حری اسوه ده وه وه قلچا وه اورال که ئه رژینه به حری
قزوینه وه . ابو هه ریه له اوروپا دو قسیم بو هه ریه کیمال ابو هه ریه الپ هه ئه وه ل

institut kurde de paris

ئه مانه ن وشتر وشتر دیلیر که له سوید ان لاوه جا اوئیجا وان له شمالی غه ربی روسیا وه بوه سیره کان
الپ ئه شهوریان ئه مانه ن لوسرن نیوشاتل زوریخ که وان له سویسره کنستانسی والد به یعنی آلمانو
سویسرا ادهه وبا ئه نوسینه نه هری رینه وه جنیف له بین سویسره وه فرنسه دایه ئه نوسی به نه هری
رون وه ماجیور جاد را کوتو لجانا وان له شمالی ایطالیا دا (اهه وای) ئه وروپا واقیعه
له نطیقه ی موعته دیله ی شمالیا له به رئه وه به عوموس هه واکه ی موعته دیله اما له طاره ف شمالا وه
سه رمای به شیده ئه چیدی که وینه له نطیقه ی باریده وه له ئاوه رات وه جه نوبا هه وای زور موعته دیله
وقه ط له ئه سپانیا وه ایطالیا دا گه رمای به شیده تی نه یه چونکی بای گه رمی له صه حرای ئه فریقیه
له سه ر به حری سپی موته وه سیله وه بوسه طی که وره ی ئاوه رات بای شه رقی وه شمالی
شه رقی له قوطبی شمالی وه سه بیریا وه بوه سا بایه کی سارد و وسکه ئه ما بای جه نوبی غه ربی
که له موحیطی ئه طلاسیه وه دی گه رم وه ته ره وه ته ر بارانی خه لیجی ئه بینیه سه به بی سارد دی
زستان له ساحیلی ئه وروپای غه ربیا وه ئه بینیه سه به بی بارانی زوره وام باشتر بی بارانی له ساحیلی
موحیطی اطلاسیه ئه مانا وه راستی ئه سپانیا وه شه رقی روسیا وه جه نوبی یونان وه ایطالیا بارانی که م
(حاصلات) هه ئه وروپا ئه رضی ئه وروپا به عوموس موئنیه له جه نوبا به ئاج زوراة زه یتون
هه موئه وع میوه تری له ئاوه راستیا جوشیلم هه موئه وع میوه وسه وزه سیو ئه نواحی غه ربی زوره
له شمالا جوبه طاطس ئه بانا تی تری زوره که غه م زور زرع ئه کریت له جه نوبی روسیا وه رومانیا
وه سه هلی بحیره ی لمبارد یا ... له شهورترین ماده که کانی ئه وروپا ئه لوز آسنی مس
قه لایی آلتون زیو بلاتین جیوه قوروس گوگرد ... ئه وه ئه که تانه که ئه م وعده نانه ی زور
تیایه ئه مانه ن بریطانیا بلجیک آلمانیا فه رنسه روسیا ئه سپانیا نه دیچ سویدیا ئه لوانیا نه موسوی
له بریطانیا وآلمانیا وه فه رنسه وه بلجیکا وه روسیا زوره مس له اسپانیا وه قه لایی له اسپانیا

institut kurde de paris

وه بریطانیا وه ألمانیا وه آلتون لکیوی أورال لروسیا وه زیو له ألمانیا وه ایطالیا وه جیوه له
أسپانیا وه مس وه خوی له ألمانیا وه انگلیز وه روسیا وه گوگرد له ایطالیا خوصوص له جزیره ی صقلیه
وه آسن له ألمانیا وه بریطانیا وه فرانسه وبلجیک وه سویدیه وه أسپانیا زوره (حیوانات) هه ی مالی
له ئوروپا زوره وه ک اسپ ماین استر مه ر بزن گامانگا به راز که ئه هالی زور سوی له خدمه
وه به جیوکر دنیانا ئه کرن طیریکی هه روا له وه حشیا گورگ چه قه ل ریوی آسک به راز له سون
دهیرا صه تو سه ترو سنجه کرن آوریشم له ایطالیا وه زه نسه زوره آوریشمی رؤزی لی پیدا ئه کرن
صه نعت وه تیجاره تی ئه وروپا مه متازه له باقی قاره کان بوره وری صه نعت وه ئه نواعی آن آن
صه نعت وه صه نیعانی وه صنوف کرن له قاره قیایه به صه نعت تر له هه موان له ئه وروپا انگلیز
ألمان فرانسه به لجیکا هولنده سویسرا دانمارکه ئیتالیا له ئه وه که ئه وروپا ما صلاتی صوناعیه وه
طبیعیه وه سهل وزیگه ی نوا صلاتی به زیو به هر ئه وروپا به وسعت ته له هه موقاره کان له خوصوص
ئه همیت وه گه وره تی تیجاره ته وه له هه موان به تیجاره تر له ئه وروپا انگلیز ألمانیا فرانسه
هولنده بلجیک نمسا روسیا ایطالیا به ئه وروپا له خارجه وه ئه ئیمانه به لب ئه کا بونا و خوی
لوکه آوریشم خوری هیت بعضی دعادین به عضی ماده ی خواردن وه خوبوات مه نه لا وه ئه
وی ئه ئیشیرینیه وه ره وه بوفوردن بوهه موا أقسامی دونیا ما صلاتی صوناعیه ته وه ک دوروست کراو
له لوکه وه خوری وه آوریشم وه کتان وه له سلحه وه مه وادی خواردن وه ک شرابات ئه کرن آنزه وه غیره
دریشی ریگه ی آسن له ئه وروپا که لیشتوته دوصه دهه زار میل له شهور تر ئه ئه شاره موقیم کان
که ریگه ی آسن نیایه که گری ئه مانن لندن پاریس بروکسیل کولونت فرانکفور برلین درسدن
بال ئیننا میلانو بریسلو موسکو له سکونه ی ئه وروپا چوار صه دو به نجا میلیون نوفوسه که عیباره ته
له دوبی نوفوس سه ر ئه رض آن به آن به سیرعت نوفوسی له ته ره قیایه قه له بالغی ئه م قاره یه

institut kurde de paris

به شیبه ث ده موقاره کان زورتره به ایقباری عمومم ده رمیل لوره به مخ ده ازفنی نیایه قوله بالغ تر
له ده موئه وروپا ئه وروپا ی ده زیس وه بلجیکا وه انجیلتره وه سکوتیا یه وه کم قوله بالغتری نروج
وه سویه وه روسیا یه . . ئه عبه کان ئه وروپا ئیش ئه کریا به جوار به شی ئه سلی یه که م ئه عبه ی
جرمان که ده سکونه ی آلمان وه هولنده وه بلجیک وه دانیارکه وه سویه وه نروج وه انگیلتره ن
ز وه ئه عبه ی رومان که ده سکونه ی فره نسا وه اسپانیا وه پرتغال وه ایطالیان سیه م ئه عبه ی
سفالیه یا صقالیه که ده سکونه ی روسیا وه به عضی ده سکونه کان نسا ویو جوسلافیا وه غیری ئه وانه
جواره م ئه عبه ی شتریه که ده سکونه کان وه به عضی ده سکونه ی مجر وه ده سکونه ی سلیمانی روسیان
ئه غلب ده سکونه ی ئه م قاره یه نه طرف ایلاتور که کان ئه وروپا نه بن که ئه غلبه بیان اسلامن
مقدار یکی زورتر جوله که ده ئه وروپا را ده که بلاد بوبه وه به ده موئه وروپا را . . . . . .
قسمی سیاسی ئه وروپا له سیمالا سیاسی ئه وروپا له ناوه ر استا

نیشتمان	پایته خت	ناوه ندی	ده سکونه ی	عاصیمه که ی	ناوه کوه ندی	نیشتمان	پایته خت	ناوه ندی	ده سکونه ی	عاصیمه که ی	ناوه کوه ندی
نروج	١٧٥٠٠٠	١٧٠٠٠٠٠	اوسلو	ده لیکیه		آلمانیا	١٧٠٠٠٠٠	٦٠٠٠٠٠٠	برلین	جومهوریه	
سویه	١٧٣٠٠٠	٦٠٠٠٠٠٠	استکهلم	ده لیکیه		پولنده	١٥٠٠٠٠	٢٠٠٠٠٠٠	فرسوفیا	جومهوریه	
دانیارکه	١٥٠٠٠٠	٣٣٠٠٠٠٠	کپنهاجن	ده لیکیه		سویسره	١٦٠٠٠٠	٤٠٠٠٠٠٠	برن	جومهوریه	
فنلنده	١٥٠٠٠٠	٣٤٠٠٠٠٠	هلسنغفور	جومهوریه		تشکوسلوفاکی	١٤٠٠٠٠	١٤٠٠٠٠٠٠	براغ	جومهوریه	
استونیا	١٨٠٠٠	١٧٥٠٠٠٠	ریغا	جومهوریه		نمسه	٣٧٠٠٠٠	٦٠٠٠٠٠٠	فینا	جومهوریه	
لتفیا	٧٥٠٠٠	٧٠٠٠٠٠٠	ریجا	جومهوریه		مجر	٣٦٠٠٠٠	٨٠٠٠٠٠٠	بوداپشت	جومهوریه	
لیتوانیا	٧٠٠٠٠	٧٠٠٠٠٠٠	کفنو	جومهوریه							
روسیا	٨٠٠٠٠٠٠	١٣٠٠٠٠٠٠	موسکو	جومهوریه							

institut kurde de paris

قسمی سیاسی اوروپا له غرب

قسمی سیاسی	د ساحه د پیمایش قدر	د سکونتی	عاصمه یا	د حکومت شکل
جزائر بریطانیا	۸۹۰۰۰	۴۳۰۰۰۰۰۰	لندن	مه لیکیه
ارلنده	۷۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰	دبلن	ده وله خوره
فرنسا	۱۳۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰۰	پاریس	جمهوریه
بلجیکا	۱۱۴۰۰	۷۰۰۰۰۰۰	بروکسل	مه لیکیه
هولنده	۱۳۰۰۰	۷۰۰۰۰۰۰	لاهای	مه لیکیه

قسمی سیاسی اوروپا له جنوب

قسمی سیاسی	د ساحه د پیمایش قدر	د سکونتی	عاصمه یا	د حکومت شکل
اسپانیا	۱۹۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	مدرید	ولیکیه
ایطالیا	۳۵۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰	لزبون	جمهوریه
	۲۰۰۰۰۰	۳۹۰۰۰۰۰	رومه	ولیکیه
ترکیا	۲۱۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰۰۰	انقره	جمهوریه
رومانیا	۱۷۷۰۰۰	۱۷۰۰۰۰۰	بخارست	ولیکیه
یوجوسلافیا	۹۶۰۰۰	۱۷۰۰۰۰۰	بلغراد	ولیکیه
بلغاریا	۴۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰	صوفیا	ولیکیه
یونان	۴۷۰۰۰	۷۰۰۰۰۰۰	اتینا	جمهوریه
البانیا	۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	تیرانه	جمهوریه

جگه له م (۷۸) پاڑچی سیاسیه له اوروپا دا

(٤) قسمی سیاسی پیچوکی تر هم به نه مانه

(٥) سوناکو که نه ماره تیکی پیچوکه له به ین فره نه وه ایطالیا دا واله رساحلی ریفیرا (لنت کارلو) عاصیمه یی تی دوه م جمهوریه ی اوندورا که واله کیوی پرانس له به ین فره نسا وه اسپانیا دا آ سیه م جمهوریه ی سنمارینو که واله نه رتی کیوی اپنین له ایطالیا چوارم دوقیه لکسمبرغ که واله به ین فره نسا وه بلجیکا وه المانیا دا (لکسمبرغ) عاصیمه یی ..... جزیره ی به بریطانیا ..... واله غرب اوروپا له موحیطی اطلانتیکا نمیاره ته له دو جزیره ی گه وره یه کم جزیره ی به بریطانیا دوه م جزیره ی ارلنده وه چه ند جزیره یک پیچوکیش که د مشهوره کانیان نه مانه (هبریده) که واله غرب اسکتلنده (اسکتلنده) (اورکنی) که له شیالیان

institut kurde de paris

مان انجلزان که وان له به حری اړلنده وا جزیره کان سیلان که وان له جه نوب غربی انجلیترا
واتیت وه جزیره کانی نورمندیه که وان له به حری منشا جزیره ی بریطانیا له هه بو جزیره ی
گه وره تره له ئوروپا وا به حری شمال وه بوغازی دوفر وه به حری منش له ئوروپا جیا ی
ئه کاته وه موشته یله به سه را انجلیترا وه ویلز له جه نوبه وه وه اسکتلنده له شمال له وه
هه بو مه ساحه که ی (۱۷۱۰۰۰) میل موربه ع (۴۷۰۰۰۰۰) نوفوس هه یه هه واحاصلات
صه نعه ت وه تیجاره ت . به عمومی هه واکه ی موعته دیل وه ره تره له به رته یاری خه لیجه کان
ئه راضیه که ی زور بونیش مخصوص له طه رفی جه نوبونا وه درات له انجلیترا باران له طه رفی
غه ربیه وه زوره واسطه ی ته ی خه لیجه کان ره شهورترین حاصلاتی زوراعیه ی جه وپانه
لوبیا هه بو نه وعی سه بزه وات به طه لی وه ی ئه مانه یه له وه رس هه یوان له انجلیترا یا زوره
ئه هالیه که ی ایقتیصاد م به خدمه تی وولامی مه ی وه گاو مانگا به ئاسانی رفورئه که ئه له سایه
کان ماسی هیچکار زور ئه گیری له مه عده نا له هه بو دیناو ده ره ندته ره شهوریا هه لوتوف آهن
وه لآن مس هه ویه وه غه ریبی ئه مانه یشی له صه نعه تانه هه بو دیناو ره شهورترین
ره صنوعات چیزاوی لوکه و خوریوا آوریشم وه دوروست کراوی آهنو بوردشوشه و چینی وه باش
سپیت وه واپوره له تیجاره تانه وه قه ل هوکومه تی دونیایه قیمه تی تیجاره تی به ئه ندازه ی ئه کاته (۷۷۰۰۰۰۰۰۰)
لیره ی انگلیزی ره شهورترین ئه مانه ی بو تیجاره ت له ئه وروپا بیرتیه وه ره وه ئه مانه ی
چیزاوی لوکه و خوریوا آوریشم و عه ی هه لوو آلات یکانیکی موره که باش کیمیاویه ئه سلحه واپور
موهیم ترینی ئه وانه له خاریجه وه دیته ناوی ماده ی خواردن وه لوکه وه خوری وه آوریشم وه دار
وه ره عاوینی عام . هوکومه تی انگلیز به لیکی وه رآنیه ده تی بو ئه نیشی ره ستوری نیابیه دو طایفه
هه یه نیابت وه ئه عیان . شاره ره شهوره کانی ئه مانه ن لندن عاصیمه یه تی والابه رولیه وه بری

نه هری تیمس نزیکی مه به کری که وره ترین شاری دونیایه له خوصوص تیجاره تیشه وه (لیفربول) واله
مه به بی نه هری مزری دوای لندن دوه م شاری دونیایه بولوکه وه سیت وه هوری که وره ترین
بازاری دونیایه (منشستر) اله سه رنه هری مزریه نه وه ل شاری مه شهوری دونیایه بو چیزاوی لوکه
(برمنجهام) نه وه ل شاری دونیایه بو صه نعه تی آلاتی بوغاری وه ماکینه وه نه سلحه و دشتی تر (شفیلد)
شاریکی زور صاحب صه نعه ته (لیدز) وه (برادفورد) دو شاری مه شهورن بو چینی هوری
(برستل) مینایه کی موهیمی نزیکی هه لیجی برستل مه شهوره بو صه نعه تی بلور (هل) واله سه رنه هری
همبر مینایه کی تیجاری بو هیزی گه ل بلطیق وه شیمالی نه وروپا (نیوکاسل) وه (سندرلند) دو شاری
مه شهورن بو صه نعه تی واپور دوروس کردن وه مه عده نی هه لوز (دوفر) واله سه ر بوغازی دوفه
نزیکترین مینایه به وه زه نه (کرویف) واله سه ر هه لیجی برستل مه عده نی هه لوزی هه یه (لیستر)
شاریکی مه شهوره (سوانسی) نه وه ل شاری مه شهوری دونیایه بو صه نعه تی مس (بورتسموث)
مینایه کی هه ربی مه حکه مه واله ساحیلی انجیلترای جه نوبی (لیث) مینایه کی هه ربیه واله جه نوب
غه ربی انجیلترا زور جوانه (اکسفورد) واله سه رنه هری تیمس (کیمبریج) واله شه رقی انجیلترا
نه م دو شاره دو مه دره سه ی مه شهوریان تیایه (اوزبره) عاصیمه ی سکتلندیه نزیکی هه لیجی
فورث مه نظه ری طبیعی جوانی زوره بو ته ربیه ی مه دره سه و جامیع بو هیزه (جلاسجو) واله مه به بی
نه هری کلاید دوه م شاری بریطانیه که وره ترین شاری صه نعه تی تیجاره ته له سکتلنده دا
واپوری زور لی دوروس ده کری (لیث) واله سه ر هه لیجی فورث تیجاره تیکی واسیعی هه یه له به هری
بلطیقا (ریگا) وه (ابردین) دو مینان له ساحیلی شه رقی اسکتلنده مه شهورن بو راوی ماسی
(اسکاتلندا) واقیعه له غه ربی به ریطانیا دا قه ألی شیمال وه به هری ارلنده وه مه ضیق سنت جورج
له به ریطانیا جیایی نه کاته وه له رقه که ی سه هلیکی ملوسته وه یه هه لیجی به طول وه بو صه یای زور تیا.

Institut kurde de paris

له وه‌ڕی هه‌ڕیوانی ڕوڕه‌ ئه‌هالیه‌کی خه‌ڵه‌تی هه‌ڕیوانا تو به‌ ڕاڕو ئولاڵی سه‌واری ڕوڕه‌ که‌ن وه‌ باغی پاڵت
قوماشی زوڕس تیانه‌کری جوکوبی به‌ طاطی میوه‌ی زوڕه‌ ئه‌قیماتی سیاسی ارلنده‌ به‌ دو به‌شه‌ یه‌کم ارلنده‌
ی شیال دووه‌م ارلنده‌ی هوره‌ ارلنده‌ی شیالی (٦) ویلایه‌تی له‌ شیمالا و شهوڕن به‌ ویلایاتی مستر و سکونه‌ی یه‌کیلیز
ڕوبعیکه‌ (بلغات) عاصیه‌یه‌تی که‌ واله‌ شیمالی ئه‌ڕتیا و اپوڕس لی دوڕوست ئه‌کری ارلنده‌ی هوره‌ له‌ سالی ١٨٧٧
له‌ ڕوعاهده‌ی انگلیس وه‌ جوهوریه‌ی ارلنده‌یه‌ قه‌ڕاری هوریه‌تی ودا ئه‌غله‌ ئه‌هالیه‌کی کاثولیکن (ولبان)
عاصیه‌یه‌کی تی ده‌ره‌ سه‌ جهاپیوه‌ شهوڕی هه‌یه‌ شاری و شهوڕی (کورک) له‌ جه‌نوبه‌ وه‌ وه‌ (ایمریک) له‌ ڕوه‌ وه‌

[أملاکی انگلیس]

وساحه‌ی عومومی ملاکی انگلیس (٦٠) میلیون میل موره‌ بعه‌ وه‌ سکونه‌ی ملاکی انگلیس چواریه‌کی عومومی
نوفوسی هه‌موو دونیایه‌ وه‌ شهوڕترین ملاکی ڕاو و پاڕا جزیره‌ کانی نوڕمه‌ندیه‌ جبل الطاریق جزیره‌ی مالطه
له‌ آسیا و اجزیره‌ی قبریص عده‌ن موله‌قات هیند جزیره‌ی سیلان بڕتانیا موسته‌عمیره‌ کانن بو غانه‌
هه‌نجکه‌نج اینتداب له‌ فه‌لسطینو عیراق . له‌ ئه‌فه‌ریقیه‌ وا ئه‌ثیوپیا سیرالیون ساحیل الذهب نیجیریا
أفه‌ریقیه‌ی جه‌نوبیه‌ی موته‌حیده‌ باسوتولند بتشوانالند روودیسیا کینیا موسته‌عمیره‌ی کینیا اوغنده‌
بیلاوس ته‌نجانیقا له‌ جا جزیره‌ کانی موریس سیشل أمیرات زنزبار سنغافوره‌ له‌ موحیط هیندیا وه‌ جزیره‌ی
موتعوڕ وه‌ قه‌دیمه‌ هیلانه‌ له‌ موحیطی ئه‌ طلاسیا وه‌ له‌ ئه‌مه‌ریکای شیمالیا کندا وه‌ جزیره‌ ارض الجدیده
وه‌ نیوفوندلند بڕیطانیا وه‌ جزیره‌ کانی به‌رموده‌ وه‌ بهاما وه‌ جامیکا وه‌ غه‌یره‌ ئه‌مانه‌ له‌ جزیره‌ کانی
هیندی غه‌ڕبی وه‌ له‌ ئه‌مه‌ریکای جه‌نوبیا جیبانه‌ی بڕیطانیا وه‌ جزیره‌ کانی فکلند وه‌ جورجیای جه‌نوبی
وه‌ له‌ اوقیانوسیه‌دا اوستراليا ستانیا وه‌ شیمالی جزیره‌ی بورنیو وه‌ زیلندة الجدیده‌ وه‌ فانه‌ الجدیده‌
وه‌ جزیره‌ کانی فیجی وه‌ غه‌یره‌ ئه‌مانه‌ یش ..[جوهوریه‌ی فه‌ڕه‌نسا] ئه‌ ئه‌ ئه‌

جنوبي برخې سېمې ته وسيطه وه ته سپانيا يې غربي موحيطي ته طلاسيه ساحې (۷۱۳۰۰۰) ميل مربع يې بعد (۴۰۰۰۰۰۰۰)
نفوس هدې . له شرق وه جنوبي وزه لرې کيو زوره ته ماناوه وه هدې ته يې کې بې گيا او لوړ راپورته وه هدا که ې غونډې
موعته دليه وه صحې خوصوص له روه فيرا راکه والد جنوبي شرقيانه راضيه کې بونبيته ذوات جو بطاطس کتان ميوه ترې
وارتوس زوره وارې ابو فروه وه فلين وه زه ميتون وه هم ترې زوره دعده لن آسن وه خلوزې زوره له شمال
شه رقيانه نزکې سنت اتيين وه کروز . ديوانات زوره ته هاليه کې خدمت طبيري مالي زوره ته کرن . له صنايعا زور
بيش کې وتو وه . د شهورې صنوعات چيزاوې آوريشم خوصوص له ليونا وه هم خورې له روبيه وه ليل وه هم
لوکه له روان وه ليل وه روبيه او وه هم کتان له ونکرک وه د صنوعاتو آسنې له سنت اتيين وه کروزو
د تولونو وه هم الاتو بوخاريه له کروز او پاريس وه سنت اتيين دا خولاصه وزه نسا جامعيه بو هه بو
هه نعوتق کې له عاله ماهيه هه بونه وعيکې . تيجارت کې له خارج زوره سالنه ۹۵۰ ميليون ليره تيجاره ته لت
تيجاره ايکې که وره ې را خليني وه بونکس رگيې بو واصلات هرې وه سکې آسنې هله . د شهورترين
شوې به تيجارت ليسه بې بو خاريج چيزاوې آوريشم وه لوکه وه هم وه آوريشم . وه لوکه وه خورې وه
سپيت . وه ديوانات وه موجه وه هدرات وه سعات وه شه کره . خولاشه کې جوهورې وه مستوريه
دوه ملايين هدې ره شيه کې بان پيې نه لنيه ره شيه جوهور . بوصه وتال اينتا له کرې وه هه ته وره شيه
موکينه اينتا له بکرينه وه . اداره ې فاره نه ته تقسيم نه کرې به (۸۷) موقاطعه به جزيره ې قرليسه وه
شارې د شهورې (پاريس) که عاصيه يې تق والد سه نه هرې سيمې جوانترين شارې عالمه ريتارې دوه وه ې
اوزه پايه دوه واي له ندن بوصه نغت نه شهوره مدرکزيکې گه وره ې خط آسنه نه راي لوونه وه کليسه
مريه ې تيانه له آنګرې قوه ميزه وه هروه بيانس بن نه طيرې تيانه (۳۱) ميليون نوفوسې تيانه (مرسيليا)
والد ليجي ليون له شرق وصه بن نه هرې روان که وره ترين تغرې وزه ليسانه وه ل ميناي به هرې سيمې
موته وه سيطه تيجارې کې واسيع هو بوبانت وه شه کره وه آوريشم هه به صابونې چاکې لې دوروته کرې

روڼ زه ښتون زورلس ته ګېرې (ایون) والا دولت قاس ساوون به نه هرې روڼ نه وه ق شاریکه له عالم که د شهوره به
قوماشې لوره نصب وه آورېشم. د وره سه ګالې تیاره یه (بدرود) والا د صه بن نه هرې جاروڼ تیجاره تیکې ګه وروې
نه رابې تیاره (ایل) شاریکې د شهوره له شیمالا بوه حکه ص ګه وره تریې د رکه زه بوصه نفرتې قوماشې لوکه وه خوزې
که دتونه ناوه وه د شهوره بوزه راغلې که تا (تولون) له سه نه هرې جاروڼ شاریکې د شهوره بوصه نفرتې آورېشم
وه خوزې وه وه باغې بیت (منت ایتین) لاس زوروې نه هرې لواره شاریکې ده ولې د وزه آسې نوه خوزې
زوره نه سلده وه آلاتې بوخاره لې دوروت ته کرې وه د شهوره بوچیزاوې آورېشم (هاقس) والا سه د صه بن نه هرې سیتې
نه وه ق مینای فه رولنه یه له سه د وصل نه طلاسې تیجاره تیکې واسیعه یه له ګه ق الطلزه وه نه د ریکا (روبیه) والا
شیمالې فه رولنه د شهوره بوصه نفرتې الخلیه که زیکې ګه وره یه بوخوزې وه چیزاوې خوزې (ژوان) والا له سه نه هرې
سیتې نه وه ق شاریکې وزه رولنه یه که د شهوره بوصه نفرتې قوماشې لوکه وه آورېشم (طولون) والا ساحیلې هرې سیتې نه وه وسط
شاریکې د حکه ص د ربیه (کالیه) مینایه که له بوغازې روڼ نه سکتر مینایه به انجیلته (ونکرګ) مینایه که له بوغازې دوه قیر
چیزاوې که تا زورلې وه رته چې (نیس) مینایه که له سه نه هرې سیتې د شهوره به خوشتې نه وا. (زاتس) وه (لوزین)
دوه وق طه عدن تا بیې نه له مانیا بوه دوه واې صه ربې نه ورد پا له م آ هرې ګالې مقاوه کرانه وه بوزه رولنه (۱۷۰۰۰۰۰۰)
نوفوسې هه یه نه م دوه وق طه عدن هلیکې نوبیتې هه یه والا به بې نه هرې ریا وه ویې نوجاتا لکسیه چې
هوبوبات وه تریې زوره نه عدد ش خولونې هه یه (اشتراسپهوره) ماصیه دیق که شاریکې له حکه د والا سه نه هرې
ریې تیجاره تیکې غوده ی هه یه د وره نه ی باشتې تیاره ... (له ملاکې نه د سلنه) ... د ساحه ش هوتوس د ختم کاس
وزه رولنه چوار میلیو نوینو میل لوره بته نوفوسې عوفوس (۹۶۶) میلیونه زوره بوسیعه ته وه نوفوسه د شهوره
له نه وزریقیا د ملکه ق د جزائر تولنې د افغال غالې د وزه رولنه ساحیل الاج والعوس د نفالې عوبا ویلا
یه ته کاس نیجه له وزریقیه ی پاستیبا ایه ی نه وزه رولنه ساحیل صومالې د وزه رولنه جزیرې د مدغه شقر میوینو
جزیره کاس قمر دوا باره الیلان جیایه ی هه یه له د کمیشې وه خوکې جوزیکې ګه وره ی له تا ... وه د اعیا (ا

هندیستان وه شاریکی تری پچوک له هیند نه جا هیندی چین وزه لنه وه اینتداب له سوریه وه لوبنان وه له ئه ریکا
ی شیمالی جزیره ی تا سنت بیاییه وه میکلن که نزیکی جزیره ی ئه رض الجدیده یه وه جزیره ی مرتنیک وه جوادلوب
وه به عضیکی تر له جزیره کانی هیندی غه ربی وه له ئه مه ریکای جنوبیا جیانه ی وزه نسیه وه له ئه فیانوسیا را
کلدونیا الجدیده وه جزیره کانی مرکیز وه پولنو وه سوسیتی وه هه ترینی ... [بلجیکا] ... یه کیکه
له دهلکه ته کانی ئه وروپای غه ربی هوودودی شیمالا هولنده شه رقا آلمانیا جنوبا وزه لنه غه ربا به حری شیمالی
مساحتی (١١٤٠٠) میل موربع نوفوس عموومی هه وتمیلیونیکه له هه موشونیکی ئه وروپا قه له بالغ ته ساحیله
که ی له طول هه وه موخه فیضه نه کیوی یه اهمیه تی نیه له جه نوب شه رقیا به عضی ته لی له طیف و نقد رجوانی هه یه
ئه شهوریانی ئه ردوئه هه وای عموومی موعتدیله وه وسکه له ساحیله کانا نه بی ته ره ئه کنه ری ئه راضیه که ی سه هل
وه هلنیه له ره راعه تا زور پیشی که وتوه هه موئه مه له زاروبا غوه رزه غه ی هه یه وعه دنی هه لوزوه آسن
وه قه لانی وه سه ی هه یه بو هه نوت له ئه وروپا زور موته ره قیبه وه هه صنوعه که ی ره واجی هه یه وصنوعاتی آسن وه ئه سلحه
وه آلاتی بوخاری وه چیزاوی لوکه وه خه زی وه حاجه تی شوشه وه بیره وشتی تری زوره . چیزاوی خوری
وه که تان وه لوکه وه خه لوزوه شوشه وه هه صنوعاتی آسن وه آلماس وه آلاتی تجاری وه غه یری ئه مانه ی
به تیجاره ت زوره ئه ی بو خاریج هه یوانات وه دار وه خوری وه که تان وه حوبوباتی به تیجاره ت تی ی
هوکومه ته که ی دیکی دستوریه وه وه جلیس هه یه ئه غلب میلته که ی کاثولیکن . شاری ئه شهوری بروکسل
عاصیمه یه تی والاسه زنه هری سه ن که یه کیکه له نه هره پچوکه کانی نه هری اسکلد شاریکی ئه شهوره بو هه نوت
هه ی اسلحه ی ته ته ره جوانه الفرنسی یا اشتوزب لاس هه صه بی نه هری اسکلده ئه وقول هیناییه تی تیجاره تیکی
بو هیمی هه یه زوره هه که وه اپوریالی دوروت ئه که ری (لیبیج) والاسه زنه هری میز هه نه تی موهیمی تیایه
له هه مو نه وعی (بنت) والاسه زنه هری اسکلد شاریکی ئه شهوره بو هه نوت (منتز) والاسه جه نوبا هه نه تی
آسن وه شوشه ساتیایه (استند) مینایه کی موهیمه له ئه ریقیا کونغوی به لجیکیه هه بلجیکایه ...

institut kurde de paris

(هولنده)

له کرتیکی پچوکه له ناوه ورو پای غربیا صوودی شیمالاوه غربا به هری شیمال شرقا آلمانیا جنوبا بلجیکا
تدوت میلیون نوفوس هدیه سه طبقه کی عبارة ته له اقلیمیکی مرتفع فیض وه راپوشراوه بوهیره ساحیلکی
ره ملی هدیه به جبر و سه ری مه حکم به شکلیکی عجایب وه صد نفر یکی غریب رازاوه ته وه بوموحافظه
له به حرهه واکه ی خراپه روطوبه ن زوره نه راحیه که ی زور بونیت وه پیش که وتووه له زه راعه تا باغی
زور عجایب له وه ری زوری هدیه هه بونه وعی مه زروعاتی هدیه ماسی زور له ساحیله کانی نه گیری له حیوانا
زور پیش که وتووه غذیه ملکه به که ی صد نفوت کاری هه بونه وعه صد نفر یکی بیانه که ری حیوانات ولاغی سوواری زه وه ولاغی
حیوانی تری زور تیا چونه که ری بیچی عجایبی له که ری که وسه تهوره به پیسی له رنگی بوگه لی جیگه ی لی نه زوا تیجاره ت
له خصوصی تیجاره ته وه له عالم پیش که وتووه چیز گوشت هوبوتا ارد کرده که تان بر بخوت کراسی نوس وازشتی
زور به تیجاره ت لی نه بریته وه ره وه شاری رشتوه که الاهای انزلکی ساحیله وه عامیه زه وه خصوصا جوان بیا وه پاک
رنگی وه سه تهوره سه زوه جبر و حکم له به حرصیانه کاسه و دالاه ترام اوالد خلیجی زیدرزی شاریکی تیجاری موهیمه
نه وه آلمانی صوناعی هه لنده یه وه دووه م مینایه ته وه ره وه جاویکه گوره ی لیبیا ره ترام له رنه هری سنی
نه وه آلمینا تیجاری هولنده یه تیجاره تی زوری له گه آلمانیا یه دوتولی تیجاری هولنده واله ویدا هالم شاریکی
موهیمه واله غربی آمستردام الاشتخت واله سه رنه هری ریت هه بونه وعی صد نفوس آملاکی هولنده له ساحیله
هه شتیه واهه زار میلیون ره به غه میلیون نوفوس هدیه وه شهوره له موسته عمیره کانی له اقلیمیا واجزیره سوور طرف وه جاوه
وه سیلیب وه ملکا وه ابالکا وه لمبک وه جوزیق جزیره ی بورنیو وه نیوه ی جزیره ی نیانه الجزیره وه غربی
نه مانه نشه وه له ده ریای شیمالیا کوراساو وه جزیره ی بونیر وه نه روبا وه غربی له مانه نشه له جزایری هیند
غربی وه له ده ریای جه نوبی جیانه ی هولنده یا نیو هوندیام ... (نه ری بچی) ... جزایری غربی شیبی جزیره ی
اسکندنیا وه ملکه کی بلندی جه به لیه وه نظه ره ی طه بیعیه ی جوانه ساحیله که ی جه بلی به رواده آوی به حر قوطی
کراوه به خلیج هه موو جه کانی موسته طیلی نه سکن پیان نه لین فیوره جزیره کانی لفدن نیکی

شاهیلی شمالی غربیه ته سه طوه کړی هغه ځینه کس چه له ښاره که والی ته سکی قولی ته ځکړوی سیلیله ی کیوی نه سکندیا وه
نه قرنه کاله شمال وه بوجه نو بلغه ځینه له خیلی هغه واکه کی ساره وه له ساحلی غربی موعته دیل وه صیحیه به سه ب ته یاری
خلیجکانیه وه . نه روه ته خو بهی دار وما سیه دعده نی آسن وه ص وه زیو وه قه لائی هدیه وا پوړ اوروت کړه وه که لی
صه نغه ته تری تیا یه شاری د شهوری (اوسلو) یا کرسیتیانیا که عاصیه یه که وره ترین شاریته چه ناوی خوری وه لوکه
وه صه نغه ته تری تیا نه کړی (برجن) والا ساحلی غربی نه وه ل میا یه له نه رویجا د شهوره بوراوس ماسی وه اوروتت کړه لی
لا بوه (ترونیم) میا یه کی شهوره بوراوس ماسی کینه ی کاتد راویه که د شهوره له ویه سی زوره (هرفست) میا یه کی
موصیه د شمالی نرویجا د شهوره بوراوس ماسی .. [سویدن] .. جوړ نه شه رقی شیهی جزیره اسکندیا وه له نرویجه
باندنه نه هره کاله اوریزه آوه که ی وه کس صه نی نرویجه به سیرعت نارو ا . نه رضه کړی سه هلیکه که وره یه خصوص جوړ نی
جه لوئی کیوی له نزدیکی جوړ وی نرویجه وه زوره هوای ساره له وه رضه ی قابیلی ره راعت بی والا جه لوئیه وه
د عده ناره وه ته د نه د عده نی آسن وه زیو وه قه لائی او مس هدیه هدیوانات زور تیا یه جنوب کړی خصوص نه راز
د هری بالطیقا د ملاسی زوره چه ناوی لوکه وه جوړ نی وه صه نغه دار وه الاتی بوخاری زوره دار د عده نه
هدیوانات زور به تیاروت لی نه جیتره وه وه شاره د شهوره کاله (استکهلم) که عاصمی سویدن وه که وره ترین شاریته
والا جوړ نه لی بوه دیه ی میلیو (جوتنبرغ) شاریکی واسیع وه به تیاره ته نه وه ل میا ی سویدن (کارلسکرونا) میا یه کی
غربیه والا سه بیه ری بلطیق (مالمو) میا یه کی صه صیه تیاره تیکی که بوروس هدیه له کل وا نیمارکیه وه نه لمانیا شاریکی
صوناعیه (لوبیک) شاریکی صوناعیه نه ریکی ساحلی شرقی (اینسلا) والا شمالی شتکهولم شاریکی د شهوره بوه د روه سه
کیتی بوهیتر لیه .. [دملکه تی وانیمارک] .. دملکه تیکی پیچو که له شمالی غربی اوروپا والا بنی به جری
شمال وه به جری به بلطیقا عیباره ته له دوپاره چه که خلیجی لیمفیورد ته قسیمی کات د سکونه (۳) میلیونو نیوه
هدای ساره وه ته ژاله راضیه که ی لیه جزیره کانی موبنیه وه له زراعت ناپیش که وتون هدوه زر وغالت
وه میوه یه کی لیه نه وه تری زوره ماکانی زور به سیتر وه وه لاخی سواری وه د رو بنی وه به رانی زوره له ساحلیه کانیا

institut kurde de paris

لوی ماسی زور تیا ئه کری ئه حالیه کی له صه نعه تی قوماش وه چینی وه ده باغ زور ماهیرت
له واپور زورت کرینیا که ره هیلکه گوشت به راز حوبوبات بیت حیوانات وولاخی سواری
زور بو تجارت لی ئه چیته ده ره وه شاره مه شهوره کانی [کلبنهاجن] که واله جزیره ی زیلند له سه ر بنوغاز
یا سوند عاصیمه یه تی وه ئه وقل مینای تجاریه تی مه ره سه وه جامیعی زوره [سیندر] واله جزیره ی زیلند له
مه دفلی سوند مینایه کی ره حکه مه [ارهوس] واله ساحیلی جتلندی شه رقی دووه م شاری گه وره یه کی
وایمارک . له موحیطا طلاسیا ایسلند وه جزیره ی فارو وه جزیلند له ئه مریکا ملکی وایمارکیه
.. (اسیا سیا) .. له پیش مه ربی آخری ئه وروپا دا وه وله تیکی زور به وسعه ت بو ئه ماد وه وای
ئه وه مه ربه پولنده فنلنده استونیا لوتونیا اکرانیا روسیای سپی به غه زیکی ترشی لی جیبا بوه وه وشای
(۸) میلیون میل موره به عه لو فوسی عوو بو هیکه دو سیونه شی میلیونه علی العموم سه لیه کی بو نخه فیفه
آوی موحیطی موحیطه هیدی سیتالی وه به حری به لطیق موعتدل نه وقات ئه یه بستی سه طوکه ی عیبارت له ره سه هیلکی
زور گه وره . ئه راضی سیتالی ناصولحی بو زه راعت که ره شهوره به تندرا ئه وا قلیمی دریژ ئه بیته
به حری بلطیقه وه تا به حری ئه سوئد وه ره شهوره به (ارض السود) ئه بیته زه راعت وه حه بو باقی زوره
وه اقلیمی حه نوبی شه رقی عه لی العموم قابیلی زه راعت یه ره شهوره به (اسپانیا) هه وای روکیا له جیه ت
سیتالا له وه زور ساذه آوی به جر وه نه هه رکان ئه که ئه ری وه وقت به تقریبا وه طه رو فی وه اوسیی به حری
قه زوینی حه راکه ی ئه ره وه ئه ره فی حه نوبی شه رقی هه واکه ی فوغه ئه یلی وه وه لیکه وه هه وای جیه ت
حه نوبی که ره وه ئه ره ئه یه که ی حه نوبیه زه راعت گه وره ئه ره ئه یه ئه صه نعه تی ئه حالیه که یه تی
هه رحوبوبات وه قری وه میوه ی هه یه له شه هه ی جزیره ی قریم له حه نوبا مه عده نی زوره وه شهوری
خه لوز آهن مس آلتون به ری به قیمه ت هه . حیوانات وولاخی سواری چاکس به قووه تی زور
تیا یه له به حری قه زوینی وه باقی نه هه رکان لاوی ماسی زور لی ئه گری قوماشی خوری وه لوکه

وەکەتان وەدەصنوعاتی آسن وەوەباغی بیت وەوورەوەت کردوەن وایوری زورەشارەدەشهورەکانی (اوسکو)
کەعاصیمەیە دووەم شاری روسیایە شاریکی صوناعی موهیمە تیجارەتیکی بەویسەوەن هەیە هەطی آسنی زورتیایە یک
لەگەری کلیسەوجیگەعیبادەتی رازاوەی زوری تیایە وەشهورەی بیناکانی قەلای . کرملنە . وەو (اینجراد) یافو . بتروجراد
کەوالەسەرنەهری نیفاگورەتشاری وەو میانی روسیایە دەهەموشاری ئەوروپا جوانترە بنیای فاخر وەکنیسەکانی
وەشهورەت (سارانوف) والەسەرنەهری فلجا شاریکی موهیمە بونوانەوەی آسن (قازان) ئەویش والەسەر
نەهری فلجا شاریکی مشهورەبورەصنوعاتی آسن وەوەباغی بیت تیجارەتیکی گورەی هەیە لەگەل
سیبریا زورترین شتەکەی لیوەگاتن وەلەدەماریغا موترەقیان وەدروسەوجامیعی مشهورە (سمارا)
ئاوینی والەسەرنەهری فلجا شاریکی مشهورەبو تیجارەت وەصنعەتی آسن (نجنی نفجورد)
شاریکی موهیمەوالەبولەتانی نەهری اوکاب نەهری فلجا هەموسالی بازاریکی عمومی تیایەکەبەگرد
رەتریەبازاری اوروپا ئەتیبری . . . (وەوەوەسریەی اکرانیا) . . .
والەجەنوبی غەربی روسیایەلەتەمەی (٤٧٤٠٠٠) میل مورەبەعەدەدی (٣٠٠٠٠٠) نوفوسەئەوزەکەی
موبیشاوەزەوراعیەدەعەدەی آسن وەخەلوازی هەیە (خارکوف) عاصیمەیەکەوالەسەرنەهری دونتر وەشهورە
بوەتەویرەمشهورەجامیع وەبازاری تیجارەت وەمەرکەزی صەنعەتی شاری مشهورەی (کیف) کەوالەسەر
نەهری دنیپر گورەترین شاری ئەکرانیایە شاریکی مەکەمەدەوەشەمی زورەی (اودسا) تیایەکی
گورەیەوالەلاسەحیلی بەحری اسود فوری پیتی بوتیجارەت دوارلی ئەبری بوخارجی .
[فنلندە] التونیا لتفیا لتوانیا] ئەم چوار جورەیەتوان لەبەحری بلطیقالەسالی ١٩١٨م
اعلانی آیینیەتیان لەسەربەخۆیان کراوەیەبو وەلەروسیا . . . [فنلندە]
مەمورەلەبەینی خەلیجی بتنی وەخەلیجی فنلندەدا بوەمریکی زورەمسکونی ٣ میلیون نیوەجزیرە
ئەنجامی آلندکەوانالەبەحری بلطیقا تایبی آمن ئەحالیەکەی زورایەتیمام بەخەدەتی مەوانایەکەن

institut kurde de paris

زور ر شغولی زه راغه تن [هلسنجفرس] عاصیمه یه تی که والا خلیجی فنلنده . [أستونیا] .
والا جه نوب خلیجی فنلنده [٧٥٠٠٠٠] نوفوسی هه یه هاسلاتی زوراعی زوره ئه هالیه کی خه ڵه تی
دیوان زور ئه کات [ریفال] عاصیمه یه تی والا سه ربه خوی بلطیق لای ره وه خلیجی فنلنده ..
جزیره ی (راجو) وه (اوزل) که وان له به خوی بلطیقا عائدی ئه م جومهوریه یه تی . [لتفیا] ..
والا جه نوب أستونیا [٧٥٠٠٠٠] نوفوسی هه یه وه ملاکه تیکی زوراعیه [ریجا] عاصیمه یه تی که وا
لای ره صه بی ئه هه ر زونه موهیم ترین مینایه تی ره شهوره بو جیزاوی لوکه [لیبو] مینایه کی
ره شهوریه تی والا سه ربه خوی بلطیق . [لتوانیا] . والا جه نوب لتفیا میلیونیک ره سکوزی
هه یه وه ملاکه تیکی زوراعیه حیوانات وه مریشک وه هیلکه ی به تیجاره ت لی وه رئه چی والا
که آن پیسته یشی به تیجاره ت زور له ده رئه چی [کنفسبرگ] عاصیمه یه تی که والا سه ربه خوی پروسیا
[صل] ره شهورترین مینایه تی که والا سه ربه خوی بلطیق . [جومهوریه ی المانیا] .
به کیکه له وه ملاکه ته کانی ئه وروپای ناوه راست شیمالی به ره ملطیقه ئه رزی بولنده جه نوب
تشیکوسلوفاکیا وه نمسه وه سویسره یه غه ربی وه زه نسا وه بلجیکا وه هولنده یه ره ساحه ی
[١٧٧٠٠٠] میله موربه بعی [٦٠] میلیون نوفوسی هه یه سه طه کری عیبارته له سه هیلکی گه وره ی
راخراو له شیمالا که ره ئی زوره . وه ایقلیمی هه ضه جه نوبا که هه موی مونبیت وه به له وه ر داپوشراوه
وه ایقلیمی سه هلی ئه هری ریتی له آو وه رسنا وه له ئه ربا وه وه له ئه ندترینی سه هلکانی ئه وروپایه . هه وای
ره هاوینا زور گه رم وه له زستانا زور ساره . ئه ماهه وای هه وه ضه ی ئه هری رین موعته دیله وه ئه رازه که ی
زور مونبیت وه به قووه ته هه مو نوعی میوه وه هه رزوعات هه یه وه عده نی ئه لوا وه قه لای وه آسن
وه مس وه ئوس وه زیوی هه یه . آلمانیا حیسابه کری به ده وله تیکی گه وره ی صوناعی صه نعه ته کانی
زوریه ره واجوه رغوبو هه رزانه ئه هه می ئه رکه زی سه نعه ت هه وزه ی ئه هری روهره که یه کیکه

institut kurde de paris

له فرعه کانی ژن . وه سکوتیا . وه مه‌صه‌ب‌ی ئه‌هری الپ و ئه‌برلینه . ئه‌هلی وه‌صنوعاته‌کی آسن وه آلاتی بخاره
وه چیزاوی خوری وه آورشیم وه لوکه وه کتان وه وه باغی بیت وه مادی کیمیاوی وه سه‌عات وه وا پوره
به‌هری له‌ئه‌هالیه‌کی رشغولن به‌راوی ماسی له به‌هری بالطیقا له‌خصوصی تیجاره‌تی وه‌که‌وره‌ترین ده‌و
ده‌ولاته‌کانی عالم زور به‌عه‌جله‌ان به‌ان تیجاره‌ته‌کی وسیعه‌ت پیانه‌کا تیجه‌تی تیجاره‌تی سالی‌نه‌گاته
(٨٧٥) میلیون لیره به‌شاره‌ره‌شهوره‌کانی (ابرلین) که والیه‌ره‌نه‌هری اسپیره که‌یه‌کیکه له‌فرعه‌کانی نه‌هری
الپ عاصیمه‌یه‌تی خوانترین شاری أوروپایه که‌وره‌ترین مه‌رکه‌زی سیاسی وه علمیه‌ی أوه‌ل شاری
صوناعی ألمانیایه قوماشی لوکه‌ی جینی موهیم تیانه‌کری مه‌رکه‌زیکی که‌وره‌ی سکه‌ی آسنه (همبورج) والیه
مه‌صه‌ب‌ی نه‌هری ألپ نه‌وه‌ل بنیای تیجاره‌تی ألمانیه وه که‌وره‌ترینیای أوروپایه تیجاره‌تیکی واسیعی هه‌یه له‌گه‌ل انگلتره
وه ویلایاتی موته‌حیده (مونیخ) والیه‌ره‌نه‌ئه‌ئزار که فرعی نه‌هری دانوبه عاصیمه‌ی بافاریایه
شاریکی مه‌شهوره بو جوانی بنیا وه قه‌صره‌وه کنیسه‌ی رازاوه‌ی نه‌قش وه‌ته صویراتی جوان بازاریکی موهیمی تیجاره‌تی
هه‌یه (لیپزیج) شاریکی که‌وره‌یه له‌سکوتیا له‌تیجاره‌تیکی واسیعی هه‌یه له‌کتیبا مولته‌قای که‌لی ضه‌طی آسنه
(ابرسلو) والیه‌ره‌نه‌هری اوور شاریکی مه‌شهوره بو چیزاوی خوری وه لوکه‌ی اوه‌ل وه‌ره‌سنوعاتی آسن بازاریکی موهیمی خوری هه‌یه
(درسدن) والیه‌ره‌نه‌هری الپ عاصیمه‌ی سکوتیایه خوانترین شاری ألمانیایه شاریکی مه‌شهوره بو مه‌وره‌سه وه جلد وه بازاری
وه آلاتی بوهاری (کولون) که‌وره‌ترین شاریکه والیه‌ره‌نه‌هری رین مه‌شهوره بو استیخراجی عه‌طریات وه‌لاتی وه‌حکه‌ی تیانه
هه‌ره‌که‌تی تیجاره‌تیکی که‌وره‌ی هه‌یه (فرانکفور) والیه‌ره‌نه‌هری مین که فرعی نه‌هری رینه شاریکی مه‌شهوری
تیجاریه‌ی خوصوصی تیجاره‌تی کیتیب (نورمبرج) شاریکی به‌تیجاره‌تی بافاریایه (مجدبورج) والیه‌ره‌نه‌هری الپ
شاریکی مه‌حکه‌مه (آستن) بنیایه که له‌سه‌ر بحری بالطیق شکر معادینی داره‌ره‌شروباتی روحیه آرد و حبوبات
شتی تری به‌تیجاره‌ت زور لی وه‌ره‌ئه‌ی وا پوری تیا زوروت نه‌کری سه‌نعه‌تی آسنی تیا هه‌کری (کمنتز)
شاریکی صوناعی موهیمه له‌سکوتیا له‌مشهوره بو سه‌نعه‌تی چیزاوی خوری وه لوکه وه آورشیم

institut kurde de paris

وه آلاتی بوخاری [کونسجیرخ] مینایه کی مه حکه مه والاره نه هری پریجل جوبوبات وه آرد وه شه کروه دار وه که تانی به تجاره تسلی نه بریته خارج
[استوتجار] والاره نه هری بیکار که فرعن نه هری رینه عامیه ی مه ملکه تی ورتمبرجه شاریکی به مه نفوته تجاره تیکی واسیعی هه یه خصوص
لطه بعض کیتباوه آلاتی موسیقی قه صری هولوکی باخی جانبی هه یه [برمن] مینا کی تجاریه لاره به هری شیمال وصنوعاتی موخته لفه لی هیته
ده ره وه نه ری زوریان هه یه بوصه ریکا لاسن شاریکی مه شهوره بو نفوته تی عده دی هه نده سی وه موعه واتی دریته [کیلی] مینا کی
صریه لاره بحری بلطیق [دوسلدورف] والاره نه هری ریی شاریکی مه شهوره بو چیزاوس لوکه . موسته عمراتی آلمانیه بوحسی هه وه دی
فرنسا نه مالتوجوانی به سکه لاسی وزره نه وه انگلیزا افریقیه جه نوبیه [وه فریقیای آلمانیا افریقیه ی ایتیاوی جه نوبی وفریقیه
افریقیه ی شه رقیه ی آلمانیا] وراب ایستیلیز اوه بری به تبخانیقا املاکی آلمانیاله موحیط هه وه ی سیمالی خه ط ایستیوا فریقیه ی
الیابان وه هه جه نوب خه ط ایستیوا فریقیه ی استعلاح وه زیلنده الجدیده وانزیغ موعاهده ی فرنسانه ص پیانا که له که ل هاد کی
صورتی له هیمایه ی عصبة الامه ماکه [٣٦٠٠٠٠] نوفوسی هه یه کی تجاره تیکی گه وره ی دار و هیلکه وشه کری هه یه . . . .

[جمهوریه ی بولنده] اعلان استقلالی له ساله ١٩١٨ کرا سه رجه کی هه یه له ره به هری بلطیق چونکی جوغرافیای نیه
وانزیغ مینایه کی هوره بوصه رف مالی تجارتی موودوری سیمالا بحری بلطیق وه ملاشتقار وسیاجه نوبار ومانیا وه تشیکوسلوفاکیا
نه زربا آلمانیا وه نه هری فستیولا وه زرعه کانی آوی نه داره ساحه ی [١٥٠٠٠٠] میل موربه عه [٣٠] میلیون نوفوسی هه یه له غلب وشغولی زه راعه ت
نه رازیه کی موبنیت وه زوریه ی عده ی لی سن وه خوی هه یه . اولاغی سواری وه به رازوه مه روبزی زوری جیوه کری [فاریونیا]
یا اوارسوا ماهیه تی والاره نه هری فستیولا مه رکه زیکی موهیمه بوسه کری آن صه نعه تی پولاد وه دباغی سیتی لی نه کری شاری نه شهوری
[لبیج] ماجه نوبا مه رکه زیکی موهیمه بوصه نعه تی هوری وه تجاره تی هه یوانات [کراکوفیا] والاره نه هری فستیولا مه رکه زیکی موهیمه بوتجاره تی
موبوبات الدنیات شاریکی صناعی موهیمه ی عه زیزی بولنده یه وه شهوره بو چیزاوس خوری وه لوکه [فیلنا] والاره نه هری شه رقی بولنده مه رکه زی صه نعه ته . . .

[تشیکوسلوفاکیا] اعلان استقلالی له ساله ١٩١٨ م کرا حدودی سیمالا آلمانیا وه بولنده شه رقا ومانیا جه نوبا نمسا وه بحر عزبا
آلمانیا یه وساحه ی [٥٠٠٠٠] میل موربه عه [١٤] میلیون نوفوسی هه یه له فوسی دولتی طبیعی وه صه نعه ته وه . وه زه ندترینی مه رکه زی
اوروپایه زورتری نه هالیه کی مشغولی زه راعه ت وه صه نعه ت وه دنسوداتی مشوته چیزاوس لوکه وه خوری زوریا کری

قولایسو سوقویی زوره [ایرلاند] عاصمه‌یی تی والاسه‌رنه هر ملدو که ورغی نه هری الپه ورکه زیکی گه وره‌ی صنعت تو تجاره‌ته شاری
مشهوری [پرسبورغ] که والاسه‌رانوب [البن] که مرکه زیکی گه وره‌یه بوصنعت . [امنا] . مودودی شمالا
المانیا وتشکوسلوقاکیا جنوبا ایطالیا وه یوجوسلافیا غربا سویسره شرقا مجره ساحلی نه وساحه‌ی ۳۷۰۰۰۰ میل مربع
(۱۶) میلیون نوفوس هدیه نه غله‌ب مشغولی زه راعت وعده‌نی آسن وه جیوه وه‌س وه ظلوز وه خوی هدیه نه غله‌ب شروه‌تی نه
زه راعت وه حیوانه صنعت چیزاوی لوکه وه خوری وه پولاوه اوتوبیل وه بیانو نه [فینا] عاصمه‌یی تی شاریکی گه وره‌یه وا
له‌سه‌رنه هری رانوب لوی غربی وه انوطه ریغه کانی اوروپایه مرکزی تجاره‌ته دوره‌سی عالی زور تیپایه باغوقه صری زور
حوانی هدیه شاری مشهوری [جنیف] که مرکه زیکی گه وره‌یه بوده رحیانی وعده‌ون . [مجر] . ایعلانی استیقلالی
له سال ۱۹۱۸ کرا حدودی شمالا تشکوسلوقاکیا شرقا رومانیا جنوبا یوجوسلافیا غربا سایه ساحلی نه سه‌لیکی واسیعی نوبیته
جوزیکی گه وره‌یه کیوی کربات نه هری رانوب شرقی ساحه ۳۳۰۰۰۰ میل مربع دوت میلیون نوفوس هدیه نه هالیه که‌ی
مشغولی به زه راعت میقدار یکی زور حیوان وه وولانی کوری تیاره جنوب کری له ده‌وری شرقی رانوب کیوه کانی به وعده‌ن
ده وه له‌سه‌ندن [بودابشت] عاصمه‌یی تی والاسه‌رنه هری رانوب روغتون پیلاکی زور حیوان بیکه وه ثیان به‌ستی آشنی زوره
شاری مشهوری [زجدن] که والاسه‌رانوب نه هری ماروس به هری بیتس مرکزیکی گه وره‌ی تجاره‌ته . [سویسره] .
له ملکه‌ته کانی اوروپایه ساحلی نه حدودی شمالا المانیا شرقا نمسا جنوبا ایطالیا غربا فرانسه‌ته چوار میلیون
نوفوس هدیه دوقولی المانین باقی فرانسه‌ی وه ایطالیایین کیوی زوره له نظر دی طبیعی جوانه بوده‌ی جوانی زوره وه شهریان
جنیف کنستانس نیوشاتل لوسرن سه‌ملکه‌ی هدیه‌یه کی به رزه له‌ه بوه وه کیوه وه‌ی داوه که ته رزه وه به فری ایلیان هدیه کیو
۳ روبعی اپوشیوه هدواکه‌ی موعتدیل وه صحیه‌یه شری وه میوه‌ی تری زوره باغی گه وره‌ی هدیه له وه‌ری هدیه له وه‌ری حیوانی زوره وه ته‌ربزن
ماکای زوره پیری جاکی لی وه روت نه کرن بادامو گویز ولیمو زوره وه ملکه‌ته تیکی صوناعیه قوماشی لوکه واورشیمو که تانو
سه‌ته‌ته موجه وه‌ه‌ا تو وه باغی بیتی زوری تیاد وروت نه کرن نه وه‌ی وه‌ی که هروبانیه‌ی زور تیپا نه کری قوماشی اورشیمو
لوکه وه‌ه‌ا تو موجه وه‌ه‌ا تو به نیرو کره وه آلاتی میکانیکی زور به تجاره‌ت لی نه روابو خاریج جوکوه‌تی سویسره جوده‌ه‌ا ریه

عیبارو تەلەبیتوو ویلایەتی موتەحیدە شاری بەشهوری [بریتن] کە والەرەنهەری ئەرعامەیەتی شاریکی جوانە لەدەرەی باشی لیبیا زورەی
والەرەبوهەیری زورەی کەورە ترین شاری سوریە بە ئەوەل شاری صوناعیەتی چیزاوی لوکەوە ئەورشیوە ئالاتی بوخاری تیبادورەتی کری
[بالە] والەرەنهەری ریت شاریکی تجاری موهیمی موغەوە باقوماشی یاکی تیانە کری [جنیف] والەرەنهەری زوون شاریکی تجاری موهیمی
رەشهورە بوصەیغەتی عاتوخشل [نیوشاتل] شاریکی رەشهورە بوصەیغەتی عاتوشتر [لوزان] والەرەبوهەیری لوزان شاریکی جوانی نیسەتی
جوانی یاقیلیکی زورخوشە [لوزان] شاریکی کونە والەساحلی بوحیرەی جنیف لەشیمالی رەشهورە بەعلم . [شیبری جزیرەی ایبریا] کە مەزەیاکیە
بەطول ئوانکی عارەب بونا وبەرەی اندلس والەجەنوبی غەربی ئەوروپا حدود ئەشیمالا وزەنساوەیەی بکی شەرقاوەجەنوبا بەحەری سپی
موتەوەسیط غەربا بوحیطی ئەطلاسیە بیاوەجەلەهەضەیکی بلند کە سیلسیلەی کیوی سیرالەغەربەوە بوشەرق شەرقی ئەکا لەناوا وارەکی
تەکی هەیە کە نەهەری پایەی روا . [وەلاکەی ئاسپانیا] پیچ سوریسی رەساحەی شیبری جزیرەی ایبریا وەلاکەی ئاسپانیا (ای) میلیون
نوفوس هەیە جزیرەی بلیار کە والەبەحری سپی موتەوەسیط تیبیلی سپانیا بەهەواکەی لەهاوینا گەرم لەزمستانا سارد وەلاەوەی جەنوبی
گەرمای بەشیدە تەطەرەفی غەربی موعتەدیلەتەرازیکە کی هونیت وەباتەمەدەنی وەلاکەی مشغولی فەلاحەت ترین وەمیوەوەزەعفەران زورەوە
هەرتین زورەی خورمای زورەی زەیتی بوخاری ایستراللەش سوری بەرازکەربزین زورەی خورمای میوەوەذەلوزوقەلایتوا سنوسی هەیە مەرغەتی بەهیمەی
تیانیە خوکوورەتی کری ولیکی ئەستوریە ئەارەکەی بەشکراوەبە [٤٩] ولایەتی شاری کەورەی [illegible] یاقیدکە عاصیمەیە دەگەورەترین
شاریەتی زورجوانە والەرەنهەری مەنزەلەیەکی کەورەی نەهەری تاجەیە دورەسروەجامیعی لیبیە [بریشلوم] مینایکی موهیمی لەسیلیجەری سپی
موتەوەسیط تیجارەتیکی واسیعی هەیە نەوەی مینای ئەسپانیایە کەورەترین شاری تیجارەتوصەغەیرەتی چیزاوی خورمای وەلوکری لەئەکری
[ابتیلیە] والەرەنهەری وادی کەورەی مینای فاخیری هەیە آثاری کەورەی لیبیە رەشهورەبوزەرەبەشپرتەقال [بلنیس] مینایەکی موهیمی
لەرەبحری سپی موتەوەسیط آورەشمی زورتیانە کری پرتەقالی رەشهورەو وبای زورجوانەوەورەی داوە [مالقە] والەرەبحری سپی
موتەوەسیط مینایەکی تجاری موهیمی میوەوەهەکیری بەتیجارەتی لەگەلەرەوا رەشهورەبوصەیغەتی چیزاو مینای عارەبی کونی تیانە [غرناطە] شاریکی
جوانە والەناوەراستی هەلیکی واسیعا آثاری عارەبی زورتیانە قەصری سوریەکیکە لەبیانەی زیرەکانی جیهانی باشکانی بەنی الاحمر بوە زورجوانە
[قادس] مینایەکی مەزەیکی موهیمی نەهەری وادی کەورەیە لەسەر موحیطی ئەطلاسی تیجارەتیکی واسیعی هەیە لەشەرابا

Institut kurde de paris

[قرطبة] شاری کی جوانه والا سه رواوی کوره آثاری که وره ی عدره بی تیایه بوصه یغه تی بیت ده شهوره [طلیطلة]
والا سه نه هری تاجه آثاری عدره بی وای هدیه که ایشپانی ته ضلی عدره بی پاتی ده شهوره بوصه یغوتی ته سلاه [قرطاجنة] مینایه کی
هدیه له سه به هری سپی موته وه سیط به تیجارت میوه ی زور لری ته بری بوخاریج . ملیلا سبته وه چه ندق لاریک له ساحلی
دراکیشه شیمالی وه ریو دوروه وه جزیره کانی فرنند پوو انوبون به عزیکی ترینی له دلیجی خانه نوالکی اسپانیا وه دوسته عمیره
ریپوون کوسکو له بنی کرون وه کنفوی فره نسیه عائدی اسپانیایه .. [جبل الطارق] .. دوسته عمیره کی بریطانیایه
والا جه نوبی اسپانیا مینایه کی هدیه صوهیم قه لای دهکه بی هدیه مینیاه بوبه هری سپی موته وه سیط . [پرتغال] . جوهوریه کی
پچوکه کیدی زوره والا غربی دهکه ته لاکی خاصه دوروی شیمالا وه شه رقا دهکه ته اسپانیایه غربا وه جه نوبا وه حیطی
اطلاسیه [٦] میلیون نوفوسی هدیه هدوای ساحیله لکه دواصلی موعته دیله باران زوره بینوه ی شه رازیه که ی قابلیه
زه راعت نه شه هرقی هاسلاتی شری برنج فوراسکه تا میوه زه تونه شه هالیه که ی زور خدمه تی حه یوان ته کرن
دعده بی ده شهوری سی وه قه لای وه ضه تووه ده سوغات اسکه ی جزای لوکه جوری اوریشیمیا هدیه . شه راب حه یوانا
مس زیتون به تیجارت تالی ته زواحوکوره ته کری ده ستوری جوهوری نیایه ایداره کری به شکل وه به چوار موقاطعه
شاری ده شهوری [لشبون] که والا صه بی نه هری تاجه عاصیمه له شاره جوانه کانی دنیایه مینایه کی زور به تیجارته
[پورتو] والا صه بی نه هری دوروه که وره ترمینای تیجاری وه نه وه لشاری صوناعیه [الجبل] یا قلیمه والا به نی
ته دوو نه شه ارا گوتمان دار العلوم وه ضه طوفونه له پرته غالا دهموته دوروپا باران زور ترده ساحیلی اهلاکی پرته غالا [٨] ام دهه زار
میل بوره به [١٠] میلیون نوفوسیه تی . له فه رنسا دا غانه ی پرته غالیه انجولا اوریقه ی شه رقیه ی پرته غالیه وه جزیره کانی
رائسی اخضر سنت توماسی برانسی . وه لا آسیا دا جوا وما دوو له ساحیلی هندی غربی وه جزیره ی مکاو وه نزیکی
دهکه بی نه هری سکیانج له چین . وه لا افریقا نوسیا میوه ی جزیره ی تیموری شه رقی . [ایطالیا] . دهکه که تیکه له دهکه کرته
کانی نه دوروپای جه نوبی صودوری شیمالا سوسیه شه قا به هری اوریانیک وه یوجوسلافیا جه نوبا وه غه ربا به هری سپی موته وه سیط
عیباره ته له جزیره یه ک که دریژ بوته وه له ناو به هری سپی موته وه سیطا . جزیره ی صقلیه وه سردانیه وه باولیاری

institut kurde de paris

عائدی ایطالیایه ترتیبنو ترتیب فیوم یتی اوم آخره واعائد کرابه ایطالیا ده ضیق سینا ایطالیا اصقلیه وه
وضیق بونیفاسیو جزیره ی سردانیه له قرسقه جیانه کمانه وه ده ساحه ی ایطالیا [٤٥] نهر ادیجه اوره بوغه [٣٩]
میلیون نوفوس هدیه ایطالیا به ایتیلیان ده نظره ی طبیعی وه جوان ابوهیره کمان که باقی ده ورو پا جیانه کرته وه سطحه کری
عبارته له سهلی لم باردی له شیمالا که زور وبنیته نه هری یو وه فرعه کمان آوی ده ا. له غربه بوشیمالو شه رقه وه کیوی الپ
وه ابنین دوره یا ده راوه شه ق ده کاله شیمالا وه بوجه نوب. هه واکه یه عمومی گه رمه صیفیه له جه نوبا که رمی به سینده ته کرباس
سوم له زریقیه وه بوی دوره ده زوره ده زاریه که ی به عمومی مونیت وه جیازه راعته زوراه بریخ که تان تری
زیتون باتیوا آوریشم زوره نزیکی ایطالیا ماسی زور لی ده کری له جره کانیا مه رجانه سفنج زوره طیری جوانی الی زوره
وعده ی گوگرد آسن قه لای فنوی وه زوره ی ایطالیا فرق مه شهوری چیزاوی لوکه جوری آوریشم که تان ده رابه پیزه ده سلامه وابوره
هوکومه ته کری ده ایکی ره ستوری بیابیه ایداره کری به شی کرا ده ستو نو ویلایت شاری مه شهوری اوروپا که ماصیه
والده سه نه هری تیبر آپا پا اوروپا له نیشی وه وله نه نه ترسانا [illegible] له آثار کنیسه قدیمی مه شهور ترینیا نه ت وه
سه رای فاتیکان یتی که جیگه ی پاپایه به صوره ت وه ته ماثیل زور جوان عجایب آزاوه ته وه [نابولی] که والده سه
ده ایجی نابولی نزیکه به برکان فیزوف نه وه آثار وه اوه م مینای ایطالیایه میلانو سه بس صوناعیه قه مزوه ده وره ت
وه جامعی زوره [میلان] شاریکی موهیمه تیجاره یا والده سه هلی لمبارد ویدا کنیسه وه آثاری مه شهوره آوریشم وه ته سلسه صی آیه کری
[تورینو] والده سه نه هری پوسا شاریکی له طیفه ده رابی مه شهوره ده وره سه وجامعی زوره [جنوه] والده سه رفه ایجی جنوه نه وه ل
مینای ایطالیایه بوتیجاره ی آوریشم وه زه یتون وه شه رابه وه زه جاج [بذیقیه] مینایه که له سه ر چند جزیره یه که
له شیمالی به حری دریاتیک مه شهوره بوصه نعه تی شوشه وه بلور وه چیزاوی آوریشم وه وابور. کنیسه کدرائیه والده ویدا
تیجاره تیکی گه وره ی شه رابوا آوریشمی هدیه [فلورنس] شاریکی جوانه والده سه نه هری آرنو مه شهوره بوعلم
وه آثار وه کتیب وه صوره ت وه ته ماثیلی عجایبت وه کنیسه ی جوان وه وه وه ده وه جامع [بولونیا] شاریکی موهیمه
مه شهوره بوعلم وه وجامعه ی عالی وه مه طبه یه بوسکه ی آسن له بینی شیمالو جه نوبی ایطالیا [الیفورن] مینایه کی مه شهوره

institut kurde de paris

بوده نفتی بلور وه راوی مه بقاع وه وایور کردن وه آورلشم وه شراب و ترهری زوره [مرتیت] والاخه لیجی شمالی بحری ادریاتیک
میناکی تجاری موهیم [میغلم] مینایه که لسه به جری ادریاتیک ۳ روز له جره وه له بور سعید دوره [برندیزی] لیش هدروها
[انکونا] میناکی جوانه له سه به جری ادریاتیک زوره مه حکمه و ترهری هدیه وایوری لی ذکری [بنزا] والاسه نه هدری ارتوشاریکی
سه شهوره بوده ره سه وه جامع بور جیکی و شهوری هدیه [لبهم] عاصیه‌ی جزیره‌ی صقلیه والاساحلی موده شراب وه آورلشمی
به تجاره لی شه روا [مسینا] میناکی تجاری موهیه له سه ربوغازی مسینا شه راب وه میوه وه زیتی به تجاره لی روا [کاتانیا]
میناکه نزیکی بر کاتانه شه‌ی جزیره‌ی صقلیه گوگردی زوره [مارسالا] میناکه اغزی جزیره‌ی صقلیه نه‌م شاره له کونا عاره دوره‌سی
کردوه [کاجلیاری] عاصیه‌ی جزیره‌ی سردانیه والاجه بونیا. مولکی ایطالیا له فوریقادا طرابلوس غرب یا لوبیا ارتیا ساحل
السومال الایطالی. [مالطه]. والاجزیره‌ی صقلیه بوسه عمیره‌ی انگلیزه [فالتر] عاصیه‌ی تی شاریکی مه حکمه جوانه له او
به جری سیبی موته وه سیطاخه لوزی زوره. [شبه جزیره بلقان]. عبارة له اوه ورده‌ی که شمالی روسیا بولنده تشیکوسلوفاکیا
مجرستان شتر قابه جری ره‌ش جه بونیا به جری مه ترهه به جری ارجیل به جری سیبی موته وه سیطه غربا ایطالیا وه جری اوریانه که تورکی
اوروپا روما نیا یوجوسلافیا بلغاریا یونان البانیا وان له ویدا. [تورکیه اوروپا]. ایستانبول جه بونی شه رقیه له شبه جزیره‌ی
بلقان به ساحه‌ی ۱۰۰۰۰ میل بوده به تعریه که لیبوده نوفوسی هدیه کیوی زوره وایوری طابه‌ی جوانو موبیتو صاحب لیوه‌ری بقه
هدوای ساحلی موعتدل وله صحیه جیگه به رزه کانی زور ساره طره‌ف جه بونی زور گرمه طره‌ف شه رقی موعتدله هدمو نوع زه‌راعت
وه میوه وه گولی هدیه زور اهتمام به گرمی آورلشم نه کرن شاری شه شهوری [قسطنطینیه] شاریکی زور جوانه والاخه لیجی که دیته
داره وه له بسفور بی شه لین قرن الذهب قه صری زور عه جایب وه بنای زور فاخری هدیه قدیم تاوی وزنطیه بوده جامعی
ایا صوفیا آثاریکی له طبقه اوید کو تجانه‌ی زوره به وسعه ت شاری دونیا له تجاره تا موته میله که ل عاصیه کانی اوروپا به طلی
آسی [ازمیر] شاریکی تجاریه له سه نه هری بار تنزا والاناوا ایقلیه‌یکی زوراعی جوانه [غلیبولی] له شبه جزیره‌ی غلیبولیه شاریکی جزیره
له سه ربه جری مه رمره لاس مه داخلی وه رده نیل مه شهوره بو تجاره تی بیت. [رومانیا]. والاشمالی شه رقی شبه جزیره‌ی
بلقان موردوی شمالا له روسیا و بولنده شه رقا روسیا و به جری ره‌ش جه بونا بلغاریا غربا تشیکوسلوفاکیا و مجرستان و یوجوسلافیا.

نهری دانوب جیبای نه کاته وه له بلغاریا و یوهوسلافیا ساده ٢٧٠٠٠٠ میل موربه عه هه ریه سیلیوئوفوسی هه یه ئاوان موخته لیف یان هه یه نه غلب و نه ئاژه ل
ئاژه ل کسی یه به طره فی شیمالی له لین مولدافیا وه به طره فی غه ربی له لین ئاخلاق موواطه عه ده و به جه نه قاوه هی بسار ایا وه تراسلفانیا
یشی له م آخره دا هه ر ایه ری ده وای له رستانا زور ساله ها و نیا زور گه ره مه سه هیلکی واسیع هه یه باغی میوه ی زور هه جایی هه یه
دارستانی زوری هه یه و عده ی نه خه لوز و خوی هه یه مقداریکی زور مه ر و بزنو گا و ماکا و به راز و ولاغی سواری تیا به جیوه کری جه زور ئات
هوی هه یوانات داری به تیجاره تی له ئه ژوا وه ولایکی ده ستوریه دو جلیسی هه یه ئاری مه شهوری [بخارست] که والایه کی فه وه عه کانی نه هری دانوب
عاصیمه یه که وره ترو جوانترین شاری ئه ئاوا مولته قای گه لی خه طی آسنه [جاسی] والایه تیا نه ئاری نه هری پروت تیجاره تیکی واسیع هه یه [جلاتز]
شاری دانا نه هری دانوب مینا کی که وره یه [تولچا] والایه ریه جری ره شی که وره ترو خیاری و ماینا آه یوانات زه ت صوبو باتی به تیجاره تی له ئه ژوا
[یوهوسلافیا] عیباره ته له صرب وه جبل اسود و هرزه گوا و سیا وه سلافونیا وه بوسنه وه هه رسک صرب ملکی یوهوسلافیا یه ساده ی
[٨٧٠٠٠] میل موربه عه [١٧] سیلیوئوفوسی هه یه نه غلب یان هه یه که زه راعه ته سه طه کری به عمومی هه یه له یه جوب وه که تان وه به طاطس و
طره فی نه رقی زه رخ نه کری مقداریکی زور هه یوانات وه به رازی تیا به ئه ئه کری و له ریه جری ئه ری دریا تیکی واسی و ماسی زور ئه کری نه روه تی
و عده ی نیسی زوره هه لوز و آسنو سوالتوئی هه یه سوجاده ی باتی لی ئه کری [بلغاریا] عاصیمه یه تی شاریکی مه حکه مه والایه مولته قای نه هری دانوب
به نه هری دانوب و له زیکی که وره ی تیجاره ته و ده ره و جامیعی هه یه [ئینتی] والایه نوبا گه لی هه ن ئه ئه وی ئه گه نه یک صو کومه ته کی مه لیکی ده ستوریه
یه ک مه جلیسی هه یه له میلیونیک زیاتر اسلافی تیا یه . [بلغاریا] صوودی شیمالا له وانیا نه ئه ئه ئه سوه و جه نوبا تورکیا وه به جری
ئه زنیل غه ربا یوهوسلافیا وه یونانه . کیوه کانی بلقان له غه ربه وه بوشه رق شه ق که کیوی رودوب والغه ربیا نه هری دانوب له وه تا
جیبای نه کاته وه سیلیسیه کیوی بلقان بلغاریای شیمالی جیبای نه کاته وه له بلغاریای جه نوبی که پیی ئه لین روملی نه روم مه ساده ٤٠٠٠٠ میل موربه عه
(٥) سیلیوئوفوسی هه یه نه غلب دیانه تیان ئاژه ل کسی یه موسولمان وه یونانیشی زور تیا یه هه وا کی زستان ساردو هاوین که ره هه وای جه نوبی
موعته دیله به رازیه کی موئیته دو تولی نه هایه که ده شغولی زه راعه تن آوریشم بریج زور آستری زوره و باغی میوه یه وه له طرکی تیا و شهوره وه ره هه تا
نه روه تیا مه روبزنو گا و ماکا و به راز و ولاغی سواری زور تیا به جیوه کری دارستانی میوه ی زوره شاری مه شهوری [صوفیا] شاریکی جوانی مه حکه مه والایه
نه هری اسکر که وه نه هری دانوب شاریکی که وره یه عاصیمه یه [فیلیبوبلی] شاریکی موهیمه والایه نه هری مارتزا [فارنا] والایه به جری ره ش

institut kurde de paris

گوره ترسیا بلغاریا یه سکه ی آسن یه سبتی بشاری روشتق جو بوتا دیوتا بیت هه طری گولی به تیجاره لی ته روا [روشتق] ته ریکی وه حکه
والا ره ره هری والو . [یونان] . والا جه بونی شه رقی اوروپا هو دوری ستیمالا بلغاریا یو جو سلافیا البانیا شه رقا تو کیا جه نوبا به هری سی موته وه سیطه
نه ریا به هری یونانه . یونان عیباره ته له جوزه ی جه بونی شیهی جزیره ی بلغاریا تو ئی شیهی جزیره ی موره ری وه جزیره ی سقلاس ئه ریه تا وه جزیره کانی یونان له غه ریا
مه شهور ترین کو رهوه سیفالونیا وه زانت هه ئه جا جزیره ی اوبه یا جزیره یه که نزیکی ساحیلی شه رقیه وه جزیره ی کریت موره جیا ئه کانه وه له قاره که
به زه ض کورنت وه ساحه (٤٤٤) هه زار میل موره عه (لا) میلیون نوفوسی هه یه ریانه تیا ارتوذکسی یه کیوی زوره کیوی وه شهوری سلیله کیوی
بندسی هه هه واکه ی موعته دیلو سیه یه بار که ی مونیته وه زوراعیه که هه تی حاسلاتی میوه زه یتون لوکه میوه خوصوصی پرته قال بادام بخیر
هه نا اوریشم جو زوراتی زوره زوراتیه ستیمالا زه یه تی مه رو بنی بوه رازه کرن وعده فی قه لانی وه آسن وه هه رته زی هه یه صابونی بنجی لی کری
موکوره ته که ی جو هوریه شاری وه شهوری [اتینا] که ملی یه نزیکی خه لیجی اجیایه آثاری کونه وه هه ره که وجامیعی زوره [سلانیک] والا که
خه لیجی سه لانیک میناری موهیمترین بیاری یونانه قه لای سه که ی موهیمی هه یه [پیره] والا ره خه لیجی اجیا که وره ترین شاری صوناعی یونانه هه ظی آسن
ریبتی به آتیاوه [پاتراث] والا ره خه لیجی کورنت مینایه کی موهیمه یونی به بیجاره ی اروپا [سیرا] مینایه که له جزیره ی سقلاس میوه ی زوره
[قوله] مینایه که له ره به هری اوجیل له شه رقی له یک تیجاره تیکی موهیمی هه یه . [کریتیل] جزیره یه که به هری سی موته وه سیطه تابعی یونانه
هه وای موعته دیله ئه زاریه که ی مونیته زیتون میوه صابون هه نگوین اوریشم جه یوانی زوری [قاقیا] عاصیمه یه تی مینایه کی گه وره یه له ساحیلی
ستیمالی [اندیا] ئه مینی مینایه کی گه وره یه تی له ساحیلی ستیمالی . [البانیا] که به آرناوود وه شهوری والا غه ربی شیهی جزیره ی بلغاریا
له ساحیلی به هری اوریانیک جو وری ستیمالا له شه رقا یو جو سلافیا جه نوبا یونانه له ئیشمالا وه بو جه نوب سلیله کیوی موته صیل به کیوی
الپ شه رقی ئه که ی وه نظره ی زه ستانی له که نار به هری اوریانیک زور جوانه ترین وه داری زوره پرته قالی جو بوبانی له وه ری جه یوانی زوره
[جیانه] عاصیمه یه تی والا داخلا شاری وه شهوری [اشقوده ره] که والا بو جه ری اشقوده ره [دورازو] [قالونا] که دومینان له ساحیلی
به هری اوریانیک البانیا ره مینی وو که لا که عیباره ته له ره مینی طائفه موختلیفه دینه کان اوموراتی ئایدارییه که ی ته ماشا ئه که ات

[باسی اوقیانوسیا]

institut kurde de paris

اوقیانوسیا عبارة له چه هند جزیره یه کی بوحیطی هادیا که والیه بنی آسیا و امریکا دا شه رقاوه غه بها که وتوته نیوه ی چه نوبی کوره ی شه رق و مساحت
چوار ملیون میل مربع قیمت ده ملیون نوفوسی هه یه که گه لی جنس اوه نمله دینو خواقوه قیده یی موخالیفی که تیره زور تریا موسلمانی اقیانوسیا پنج قسم
(۱) مالیزیا یا جزیره کانی هیندی شه رقی جزیره ی شهوره کانی سوماطره جاوه بورنیو سیلیب بالی لمبک تیمور جزایر الملوک یا ملکی فلبینه (۲)
استرالیا که عبارة له استرالیا تسمانیا زیلندة الجدیده وه هم تر (۳) میلانیزیا که عبارة له جزیره ی غانة الجدیده سلمن سنتاکروز
هبریدة الجدیده فیجی وه طاقو جزیره ریکی تر که به دهم له ناکه مترن وه نه غلبانی که وتوته چه نوبی خط ایستیوا (٤) مکرونیزیا که عبارة له
له جزیره کانی شیمالی خط ایستیوا وه شهوریانه ماندن جلبرت کارولین ماریانا (٥) پولونیزیا که عبارة له جزیره کانی شه رقی بوحیطی
هادی وه شه رقی جزیره ی فیجی . بوحیطی هادی وه هیندی وه قوجه قیدی چه نوبی ایحاطه ی جزیره کانی ئه م قاره یه ده شهوری
به هره کانی اقیانوسیا ئه ماندن به حری جاوه هی استرالیا هی سولو هی بنده هی ارافورا هی بیتور هی سرجان هی تسمانیا . ده شهور تر
بوغازی اقیانوسیا بغازی ملقا که والیه بنی شیهی جزیره ی سوماطره دا سنده که والیه بنی سوماطره و جاوه دا مکسر که والیه بنی
بورنیو وه جزیره ی سیلیبا توترس که والیه بنی غانة الجدیده وه استرالیادا باس که والیه بنی استرالیا و تسمانیا دا کوک که جزیره ی شیمالی
چه نوبی جیانه کانه وه له زیلندة الجدیده . هه وای اقیانوسیا موعتدله یه الا به شی زیاده ی قوطبی چه نوبی له بس که به ستوایی وه زور
ساده ده هه قی حاسلاتی موزه دوری هیندی داری خرمه ده ل زورات قامیشی شه کر قوله وه وینه ی شه ماینه وعده ی التوتن
مس خه لوزیه ردی به قیمتی هه یه . هه یوانانی که ده شه ماهه وای هه یه که له قاره کانی تر ایه وه وک کیجر و شیلا . مالیزیا . ناوه بری
به ئه رخیل بلایو یا جزیره ی هیندی شه رقی عبارة له چه هند جزیره یه کی گه وره له بنی چه نوبی شه رقی آسیا وه استرالیا ئه هلی که
مالیزین یوه یی شه لین مالیزیا شه م جزیرانه چه بلین بر کانیان زوره هه وایان گه رمه تر وه ئه راضیه که ی بنشته نیوه ی چه نوبی
هیندی دونیا هه وت ده یه کی به حصولی شه کر والدم جزیرانه دا . خه لوز ریت به ردی به قیمت لودلو صه ده وف واریدانکی
عوده ی بو دوروت شه کا (٤) میلیون نوفوسی هه یه له هه مو جزیره ی دونیا وه زیاد العشر غالبی دینیان اسلام له م جزیره دا
انگلیز هولنده ویلایاتی موتحیده پیرشه غال شه ریکن . [جزیره کانی هیندی شه رقی هولنده یه] . بشی زوری جزیره
کانی هیندی شه رقی هی هولنده یه ده شهور تر له هه وایانی سوماطره وه جاوه وه سیلیب وه ۳ چواریک له جزیره ی

بورنیو نه مجاهد زایر الملوک وه جزیره‌سی سانی سنده‌ی پچوک وه نیوه‌ی غه‌ربی له جزیره‌ی تیمور وه غانة الجدیده‌یه . نه‌ده‌تی
صادراتی شکر و چایه . سومطره والاجه بونی شه‌رقی قاره‌ی آسیا بوغازی ملقا له آسیا وه بغازی سنده‌ی جاوه جیای نه‌کانه وه جزیره‌ی
برکایه کیوی زوره . صنفی هیندی کافور دار میوه هه‌نگوینی لی به تیجاره‌ته نه‌روا آلتن ره‌شی نه‌ده‌تی صادراتیه‌تی [پاراینج] عاصیمه‌ی
والاسیلی غه‌ربی [پالمبانج] مینایه‌کی تجاری هیوانه والاجه بونی شه‌رقی گه‌وره‌ترین شاری جزیره‌که‌یه . [جاوه] موصیمه‌ی جزیره‌ی
هیندی شه‌رقیه‌ی هولنده‌یه بغازی سنده له سومطره جیایه‌ی کانه وه گه‌وره‌ترین قه‌لای غه‌ربی وه به تیجارت‌ترین جزیره‌ی نه‌ده‌ضه‌وه [۳] میلیون
نوفوسی هه‌یه باغی جوانی هه‌یه نه‌ده‌تی حاصلاتی برنج شه‌کر چای زورت آلوکه‌یه [باتاویا] عاصیمه‌یه‌تی جیگه‌ی حاکمی عام [سیلیب] شه‌کلی غه‌ریه‌ی نوزه‌ی
هه‌یه والاجه‌یه‌تی شه‌رقی جزیره‌ی بورنیو بوغازی کسه له‌وی جیای نه‌کانه وه نه‌ده‌ارزیه‌که‌ی موبنیته [مکس] عاصیمه‌یه‌تی والاجه بونی غه‌ربی [بورنیو]
جزیره‌یه‌کی زوره که وه‌ره کیوی زوره نه‌ده‌ارستانه جوانی هه‌یه هولنده‌یه نه‌ده‌تی حاصلاتی آلتن شه‌کر کافور میخک میوه هه‌نگوینه
[بنجرمسن] عاصیمه‌یه‌تی والاجه بونیا نه‌غلبه‌ی حالی یالیه کرتی کلاده‌وار و حیوه‌تان تیجاره‌تیکی گه‌وره‌یان له‌گه‌ل باتاویا وه سنغافوراجه
[جزایر الملوک] عیباره‌ته له وجزیره‌ی که وتونه‌ته‌بینی جزیره‌ی سیلیب وه غانة الجدیده وه برنج زورت ده‌رجوزه‌یه‌کی زوره .
[اُبونیه] عاصیمه‌یه‌تی . [جزیره‌ی هیندی شه‌رقی بریطانیا] . بریطانیا هیندی شه‌رقیا بورنیوی شمالی بریطانیا سارآووک
که والاجه شمالی غه‌ربی بورنیو له‌ده‌ته‌تی بروناسی جزیره‌ی لبوان که نزیکی ساحیلی جزیره‌ی بورنیوی شمالی غه‌ربیه وه جوزیکه له‌وسته‌ی عمری
بقا ملکیه‌تی [سندکان] عاصیمه‌ی بورنیویه نه‌ده‌طه‌ی ته‌لغوزانی لاسیلیکه . [جزیره‌کانی فلبین] . هه‌ر ویلایاتی بوته‌ی حیده‌ی
نه‌ده‌ریکا والاجه‌بینی جزیره‌ی وزرغوزه وه جزیره‌کانی سیلیب له‌شهورترینی جزیره‌کانی لوزون مندانائو یه نه‌راضیه‌کی منبته
جه‌بلیه‌یه‌ی راکینی زوره ده‌ه میلیون نوفوسی هه‌یه والاجه‌ی گه‌وره‌ترین شه‌کر برنج دوزه‌یی زوره [مانیلا] عاصیمه‌یه‌تی والاجه
جزیره‌ی لوزون که گه‌وره‌ترین جزیره‌ی فلبینه له‌گه‌ل سن وه فرنسیسکو تیجاره‌تیکی گه‌وره‌ی هه‌یه . [هیندی شه‌رقی پرتغالی] .
عیباره‌ته له نیوه‌ی شه‌رقی جزیره‌ی تیمور جه‌وزه وه آلت وه زه‌یتی زوره [دلی] عاصیمه وه له‌شهورترینی [آستراليا]
عیباره‌ته له استرالیا تسمانیا زیلنده الجدیده وه به‌غه‌ری جزیره‌ی پچوکی تر هه‌موی تابعی انگلیزه [استرالیا] هه‌موی والاجه
نیوه‌ی کوره‌ی جه‌نوبیا جزیره‌یه‌کی زورگه‌وره‌یه [۳] میلیون میل موربه‌ع مساحه‌یه‌تی [۶] میلیون نوفوس هه‌یه

ساحیلا کی ئه شتوبی به ساحیلی ئه مه ریکای جه نوب وه ئه فریقیا له نزیکی ساحیلی موحیطی هاڵ سیلیبلی جزیره کانه وه جاڵه یه کرناوه بیرن
هاجزالمرجان الاعظم تا ۱۷۰۰ مه دی هه یه پانی ۲۰ میله ره سی مه شهوری استرالیا ره سی سندی بیرون یورک هاو ولسن بیرن
وه ره سی شیمالی غه ربی وه ڤیکتوریه شهوری اسبنسر سنت فنسنت . مینای بورفیلیپ بورت جکسن انکونستر وه بغارس تورک
شیهی جزیره یی یورک جیا ئه کانه وه له جزیره یی غانة الجدیده وه بغارس باس اوستراليا جیا ئه کانه وه له تسمانیا .
گه لی جزیره یی بچوک له ئیحاطه ی اوستراليا دا وه شهوریا ئه مانن تسمانیا کنجرو سندس ملفیل . کیوی شرق وه جه نوبی
شه رقیا زوره ئه مانا وه ئه ئه کی هه ضه یه که شه ره ی زوره ئه هه تی کیوی سیلیبلی کیوی فاصلی گه وره یه که موحاذی ساحیلی
شه رقی ئه روا له ره سی یورکه وه تا ره سی هاو ئه مجاروه ئه کانه غه ربه وه ولایت ڤکتوریا یا وه کیوی البی اوستراليا له جه نوب
وه کیوی زه رقا له ناوه ره سا . ئه هه ی که ئه کیوی البی یه وه ره سی ئه هه ی دریاچه یه کی ئه ره شی
بو جه زیره یی مه شهوری ایر جیبر دسنر ئه ئه که والا ئه ئه جه نوبی هه واکه ی وه کو سیبیه ئه ره وه ی شیمالی هه زایه هه وای
غه ربی مه عته دیله . له بر ئه وه ی والا میوه کوردی جه نوبیا پوله زیتی جوار فه سلی میوه کورده ی شیمالیه ئه هه تی حالانی
زور اعیه ی ازرات لطاطی زیتون فاصیتی ئه کرتری میوه یه که لی ئه وه ی هه یه هه تی ئه نواعی نه باتات وه داری ساحیب گوی
بون خوشی که له اوستراليا هه یه له جیگه ی ترینه . مه عده نی الئتون وه زیو وه مس وه حدید وه ئه لوزی هه یه هه مونه وه جه دیوا
نایکی زوری تیا به خیوه کری ئه وه ئه له ملکه تی دونیا یه له مه حصولاتی خوریا . ئه کشه ره یه کانی ئه شلی خوش له ئه سبلی کیه داره
طیری جوانی ئه جانیا یا یی زوره که له هیچ کوی نیه نه وعی کوتری هه یه له دونیا دا نیه طیری عنقاد کو کانو خاص ئه وه یه
ئه هه تی حاسلاتی خوری آرد الئتون مس بیست زیو گوشتی دهفونه قه لاتی داری نایاب ئه لوزه . جوکوه تی استرالیا
له سالی ۱۸۰۱ میلادیا اعلانی ایتحادی کرا که شش بوسته عمیره کی یه یعنی ویلز الجدیدة الجنوبیه ڤکتوریا کوینزلند استرالیای
جه نوبی استرالیای غه ربی ته سمانیا بو به بوسته عمیره ی به ریطانیا وه مه شهوره به استرالیای موحیده . ئه ماته لطانه تی ته شریعیتی
به ره سی مه لیکه که حاکمی عام وه مه جلیسی نه واب وه مه جلیسی شیوخ ته ماشای ئه کات مه لیک مه عاونی حاکمی عامه له کابینه ی عاصمه ی
اوستراليای موحیده یه که واله ویلز الجدیدة الجه نوبیه ئه ما الیتا له ملبورن جیگه ی جوکومه تی کوته تا کوته ته ریتیانی تازه ی کابینه

institut kurde de paris

(کابنسا) عاصیمه یه تی ویلز الجدیدة الجنوبیه (ملبورن) عاصیمه ی ویکتوریایه (برزبن) عاصیمه ی کوینزلنده (اولید) عاصیمه ی
استرالیای جه نوبیه یه (پیرث) عاصیمه ی استرالیای غه ربیه یه (هُبَرت) عاصیمه ی تسمانیایه . دوا ایقلیمی تریش تابعیت
استرالیا ایقلیمی شیمالی که (فرون) عاصیمه یه تی وه ایقلیمی کابنزاکه (لابنزا) عاصیمه یه تی شاری مه شهوری (سیدنی)
که واله بورت مکسی مینایه کی زور جوانه له مه ده ینه تا پیشی که وتوه تیجاره تیکی واسیعی هه یه هوری خه لوز آلتون
پیومس خوبوبا تی زوری به تیجاره ت لی ئه روا (ملبورن) که شاریکی عه صری جوانه له تیجاره تی هوریانه له قس
هه موعالمه (اولید) پیلیمالی اصلی خه لیجی بنت فنسنت دوره زور خوشه (برزبن) واله جیگه یه کی خوشا تیجاره تیکی گه وره ی
هه یه خوصوص هی خوری وه لوله کرا رو گوشتی مه حفوظ (پیرث) ده میل له مه ب نه هری سوان دوره (نیوکاسل)
مینایه کی ویلز الجدیدة الجنوبیه یه صه نعتی سنی زوره (بلارات) مه رکه زیکی موهیمه له ویکتوریا دا بوده رهینانی آلتون
(هیلبنج) واله جه نوبی غه ربی ملبورن تیجاره تیکی وسیعه وه صنعه تی به ره واهی هه یه هوری زوره (رکهمپتن) مینای
کوینزلندی تا وه ره ته تیجاره تیکی گه وره ی هوری هه یه (الانغ) واله استرالیای غه ربیه دا مه نباری خه لوزی
به ریطانیایه دوودم موحه مه دی وا پوره له تیپ کوله مبوا (داروین) شاریکی جوانه واله ایقلیمی شیمالی .. (تسمانیا) ..
جزیره یه که واله جه نوبا مه ضیقی تاسی له به تنی موعتیل هیندیوها و یا ستلاند ئه شه لهی به شکلی ولی انسان
کیوی زوره هه وای موعته دیل وه صیحیه بارانی زوره میوه هوری میوه می زوره بیوه می حاصلاتی عیبارته له جوزیر
رعده (هُبَرت) عاصیمه یه تی مینایه کی له طیفه واله جه نوبا (النستن) شاریکی مه شهوریه تی واله شیمالیا تیجاره تیکی
گه وره ی هه یه چونکی نزیکه له استرالیا .. (زیلندة الجدیده) که ناوی شه هری به به نوز زیلند عیبارته له دو جزیره ی
دریژ و لکه ی ته سک به کیکی شیمالی یه کیکی جه نوبیه گه لی جزیره ی بچوک تابعیه تی وه ک استوارت جزیره کانی
کوک الکند تسمتم وه به عزیکی تریش مه ضیق کوک جزیره ی شیمالی وه جه نوبی لیک جیایانه کانه وه بفارنی فوقو
جزیره ی جه نوبی له جزیره ی استوارت جیایانه کانه وه ره ساحه کی ۱۰۵۰۰۰۰ میل موربه ته مه لیون نوفوس هه یه
سیلسلیه ی کیوی دریژ تیدا ته کا به موقابلی ساحیله که وه جزیره ی جه نوبی کیوی زور تیدا له جزیره ی شیمالی

institut kurde de paris

کیوی الپ والەوی کە بە زۆرتر جگیە ی پیی ئەلین کوک بە رکینو جگیە ی آوی گەرمی زورە نەهرو بوجەری زوری تایبەهەوای
موعتەدیلو سیحیەتە رزەکەی موئیبەتە جوزی زورە هەوای زورتایبەجنوبەکری مەعدنی آلتونو خەلوزو مەوە آسنی هەیە ئەهەتی مالاتی
جوزی پەنیر گوشتی مەحفوظ بیت آلتون کەبان داری نایاب شاری مەشهوری [لنجاتن] کە عاصیمەیە والە جزیرەی شیمالی وضیق
کوک مەعدنی صابونو وەرە باغی بیت وە گوشتی مەحفوظی مەشهورە [اطلندا] والە شیمالی جزیرەی شیمالی بوواپور دوورو ئەت کردن
وە گوشتی مەحفوظ مەشهورە [کریت تشرتش] شاریکی جوانە نزیکی ساحلی شەرقی لە جزیرەی جەنوبیە زەعدنی مەشهورە [ئیدین]
لە جەنوبی شەرقی جزیرەی جەنوبی شاریکی گەورەی هەیە ... [میلاونیزیا] ... کە جزیرەالقوم السود نیشی لین عبارەتە لە جزیرەی
غانەتە الجدیدە ارخبیل البساتر وە جزیرەی کانی سنتا کروز جزیرەی الجدیدە وە جزیرەی کانی فنجی وە جزیرەی کانی کالیدونی الجدیدە وە
لیالتی . غانەتە الجدید جزیرەیە کی گەورەیە لە شیمالی استرالیا مەضیق تورس لە استرالیا جیایە کاتەوە مەشای ۳ مەوە ندی
مەشای بە بریطانیا سیلیکی کیوی موتەوانری شەرقی شاریکی کە رەوروطی بەتدارە بارانی زورە زەحمەتی حاصلات قامیشی شەکر
زورات موز میوەلوکە برنج کامایە مەیوانانی کیشی وە طیری فیرەنی زورە جەوزی هیندی لوز امەرەفی زورە جوزی غەربی
هەهولندیە کە مەشای نیوەی مەموتی جوزی شیمالی شەرقی الآن هەی استرالیا جاوان هەی آلمان بو جوزی جەنوبی شەرقی کە مەشهورە
بە [پاپوا] هەبە بریطانیا آیورت موزیا عاصیمەیەتی .. [جزیرەی کانی جزیرەی الجدیدە] والە شەرقی استرالیا بەرکانی زورە بە رادوبە والە
جیایە کی فورەی شای انگلیزیە کە وە زوراتی جەوزی هیندی زورە . [جزیرەی کانی فنجی] لای سەوەی جزیرەی کانی میلانیزیا یەشەرقە وە هەی انگلیزی
جای زورە زەکەی موئیبەتە وەنظەری جوانە هەواکەی سیحیەتە کرجەوزی هیندی میوەی زورە . [کالیدونیا الجدیدە] . وە لیالتی
تایبەی زورە نیساهەواکەی سیحیەتە وەلاکەتەکەی جیبەلیە لە جزیرەی کالیدونیا قامیشی شەکر جەوزی هیندی موزی زورە مەعدنی نیکلی هەیە
. [میکرونیزیا] . عبارەتە لە چەند جزیرەیەکی پچوک لە شیمالی مەطی ایستوا غەربی جزیرەی کانی الیس وە بە عزی لە جزیرەی کانی جلبرت ئەم جزیرانە
هەی الیاباوە انگلیزەوە ویلایاتی موتەحیدەی امریکایە هەی الیابان جزیرەی کانی بنن هەی مریان یالادرون هەی مرشالە جەوزی هیندی زورە
هەی انگلیزە جزیرەی کانی جلبرت هەکە رەجانیە هەوای موتەدیلە جەوزی هیندی زورە جزیرەی کانی الیسیش هەی انگلیزە . هەی ویلایاتی موتەحیدەی امریکا
جزیرەی جوام کە گەورەترین جزیرەی کانی لادرونە . [پولینیزیا] . عبارەتە لە هەموجزیرەی کانی شەرقی آقیانوسی هادی وان

بەعزیکیان بەرکان بەعزیکیان بەرکان هەوای گەرمو تەرزورتری ئەم جزیرانە جزیرەکان هەوانی باسندوتشە کە تابعی ولایاتی تورکیەی ئەمریکان

جزیرەکانی شتاخاوین برکانیان زورەی ئەرازیان مونبتە قامیشی شکر برنج میوەی خوری زورەی دیوانا تو دولاخی سواری زوریان بەخیوکری هەوانی لولو

عاصیەیەتیان شارکی گەورەی جوانی وەرطەی واپورەکەی جیطی هادیالەی سن فرنسیسکو وەفلکو فرنا بوکاهاماوە هیچ نیج وەالکلدرە سیدنی

جزیرەکان تجیانیا فرندلی تابعی انگلیزە ئەرازی مونبتە جورس هندی لوکە میوەی زورەی خوری زورەی ئەم جزیرانە وەعطەی واپورتن لەنیو

استرالیا و زیلندة الجدیدە و جزیرەکان هەوانیا جزیرەکان سوسینی کە تابعی فرەنسا تاهیتی کە گەورەترین جزیرەیەتی و مشهورە بەهیشتی

ئەرز جوانترین جزیرەی دونیا میوەی جیندی وەدەی لولو لوکەی زورەی جزیرەکان مرکیز و ارخبیل لوهص فرەی لولو لریان زورەی

جزیرەکان صمدا یا ملاحیان هەو ویلیا تورکیەی وەزیلندة الجدیدە کە عبارەتە لەچند جزیرەیەکی برکان جیطی جوانی جوزی هیندیان زورەی

[خولاصە اقیانوسیا ئەو جزیرانەیەوەکی آن کە ۱۱ لەو جیطی هادیالەی بەینی آسیا و ئەمریکا لەنیوەی]

[چەنوبی کورەی ئەرزا کە ئەویش وەکی بیزراسیج فرەی لولو جوارەوەی جزیرەی مشهورەی هەو بەشکی کە ناوی چەند]

[وەتابعی کی یە بیانی ئەرا باسی جزیرەو وردەکانی ئەم مشهورانە بیویست نیە ئەوندە بەسە]

مشهورەکانی جزیرەکان	تابعی	مولاحظات		تابعی	مشهورەکانی جزیرەکان
سومطرە	هولندە	کورەترین جزیرەی ئەرز ۳ ملیون نفوس	استرالیا الجنوبیە	استرالیا	
جاوە	هولندە		استرالیا الغربیە		
سیلیب	هولندە		ویلز الجنوبیە		
بورنیو	هولندە و انگلیز		فیکتوریا		
جزایر اللوک	هولندە		کوینزلند		
فلبین	ولایات متحدەی امریکا		تسمانیا		
تیمور	پرتغالو هولندە		زیلندة الجدیدە (یا نیوزیلند)	انگلیز	
			اقلیمی کانبرا		
			اقلیمی شمال		

تابعی	مشهورەکانی جزیرەکان	تابعی	مشهورەکانی جزیرەکان
هولندە و انگلیز	غانة الجدیدە		
انگلیز	جزیرة الجدیدە		
فرەنسا	کالیدونیا الجدیدە		
انگلیز	نیجی		
فرەنسا	لیالتی		
	سنتاکروز	انگلیز	
	سلمن		
	ارخبیل البحار		

institut kurde de paris

ناوی جزیرەی شەورەکان	٤ کاتی تەنجەرە	هەی کیبە لەهوکومەتەکان		٥ کاتی تەنجەرە	ناوی جزیرەی شەورەکان	هەی کیبە لەهوکومەتەکان
	٤			٥	هەروائی یا سندوتش	ولایاتی موتەحیدەی أمریکا
بانف		الیابان			تنجا یا فرزی	انگلیز
مرمان یا لادرون		الیابان			سوسینا	فرەنسا
مرشال		الیابان			ناهیتی	فرەنسا کەشهورەبەبەرزی سەرەوەی
جلبرت		انگلیز			مرکیز یا ارخیل لو	فرەنسا
هبوام		ولایاتی موتەحیدەی أمریکا			صمرا	ولایاتی موتەحیدە وە إنگلیز

[باسی أمریکای شیمالی]

عبارەتە لەنیوەی شیمالی دونیای تازە کە کریستوف کولمب سالی ١٤٩٢ م کەشتی کردو فەقیرە بەبنی موحیطی أطلاسی شەرقاوە بەرەو هەندی غەربا کە زوری کەوتوتە ناو نظیقەی موعتەدیلەی شیمالیەوە بەرزەفی پیتاەیتوسینی بەأمریکای جەنوبی (ایمیلیون میل مورەبع مساحەیەتی یەعنی دوئەوەندەی نیوەی ئەوروپا) ساحیلەکەی چەرچەلوچی زورە خوصوصی لەساحیلی شیمالی شەرقی ئەمانای شیمالی چونکی ئەغلەب بەستوەو بەرەو لای قەرەبە کەلکی بیچارەتە نایەت. [چەرچەلوچی] لەشیمالاەخەلیجی هدسن کەجەنوبا هی بەحرەی موحیطی بەرەی شیمالین کەشەرقاەخەلیجی سنت لورنس وەهندی وەمکسیک وەچەرچەلی کرایب کەلەموحیطی أطلاسین لەغەرباەخەلیجی کلیفورنیا وەسنفرنسیسکو ئەمجاهی جوجیا کەلەبەنی جزیرەی فنکوفر وەأمریکای لایەوەبەحری بەهرەنج کەلەموحیطی هارین [بوغازی] لەشیمالاەهی بەهرەنج کەلەبەنی أمریکای شیمالی وآسیا لایەهی هدسن کەلەبەنی بفن وەلبرادورآهی دیفیس کەلەبەنی بفن وەجزیرەلندایە لەشەرقابەلی کەلەبەنی جزیرةالأرض الجدیدە وەلبرادورآفلوریدە کەلەبەنی فلوریدە وەجزیرەی کوبادایە لەغەرباجزیرەی دوفوکاو ملکت شارلت کەلەبەنی جزیرەی فنکوفر وەکندا آ [راس کوت] لەشیمالاەهی پەلنتاف وبلنزەمجاورەوە لەشیمالی سکاوەتشارلی لەلبرادورەوە فرول لەجزیرلندلەشەرقاشارل لەلبرادور سابل لەنیشەهی جزیرەهی

نوفاسکوتیا کفن هاتراس سابل له ویلایاتی موتحیده کانوتش له شبهی جزیره ی یقطان وه له غربا سن لوهاس له شبهی جزیره ی کالیفورنیا
کنتیبیون مندسینو له غربی ویلایاتی موتحیده . (شبهی جزیره) وشهوریا شبهی جزیره ی لبرادور نوفاسکوتیا فلوریده یقطان له شرقا
کالیفورنیا سکا له غربا (جزیره) له شمالا جزیلند بعض لند پری له شرقا ارض الجدیده راسی بریتن برنی او وارد دانت کوستا که ئه ماته
تابعی کندان ئه مجالیج الیند بهمه ده که له شرق ویلایاتی موتحیده وه جزیره کانی هیندی غربیه له غربا فنکوفر ملکه شارات که له غربی کندان (سطح)
سطحی ئه م امریکا یه عبارة ته له سه هلکی گوره له ناوه راستا وه ئه روا له موحیطی بوخه میدی شمالیه وه تا ذیلجی مکسیک له شرقیه وه سیلیلی کیوی بجانی
له غربیه وه هی صخریه یا روکی وه وه ئه کیوکی زور بلنده وه سی پی ئه کا له ساحیلی موحیطی بوخه میدی شمالیه وه به کندا و ویلایاتی موتحیده و
مکسیکو امریکا ناوه راستا تا ئه گاته بره ی ماهوی له گه ل کیوی آنده که ئه گری که والا امریکای جه نوبی وه له برابه رموحیطه و سیلیلی کیوی
کاسکاد وه سیرا نفادا هه یه که له سکاوه وه سی پی ئه کا تا شبهی جزیره ی کالیفورنیا . له امریکا هه ضبه ی واسیع زوره وه شهوریا هه ضبه ی
کولمبیا او تا یه که وان له غربی کیوی صخریه له ویلایاتی موتحیده وه هه ضبه ی مکسیکه وه امریکای ناوه راست ½ له امریکای شمالی
هله وه شهوریا سه هلی ناوه راست سه هلی موحیطی اطلاسی که وان له بحاری بجانی وه موحیطی اطلاسیا ئه مجاهس ساحیلی موحیطی هاری
(نه هری) نه هری موحیطی زوره وه شهوریا مکتری که وابه بوحیره کانی اسبکاوه عبدی کیبیرون توتطه وه ونلسن که وابه بوحیره کی وینجه وه ئه رژیته ذیلجی
هندسنه وه سنت لورنس له کندا و هدسن و لوبر پوتوماک له ویلایاتی موتحیده که هه موئه رژیته موحیطی اطلاسیه وه مسیسیپی ریو جراند النورت
له ویلایاتی موتحیده که ئه رژیته ذیلجی مکسیک کلورادو سکرمنتو کالیفیا له ویلایاتی موتحیده فریزر له کندا سکا ئه تا هه موئه رژیته موحیطی
هاریه وه یوکن که له کندایه . وقوت نه هری سنت لورنس به آوی (ه) بوحیره که گوره که ناوه راستی وا تا که زیاد ئه کا یه عنی بوحیره ی علیا منتشیجن
هورون ایری اُنتاریو وه ئه رژیته موحیطی اطلاسی له رصیه بگی گوره وه که پاصه دیله . له بنی بوحیره ایری وه اُنتاریو ئه لالا نیاغرا
رشهور هه یه که گوره ترشه لالی دونیایه له بلندی به بجا ئه ره وه آوی نه هره که به عه ودی ئه رژی . نه هری مسیسیپی دریژترین نه هری
دونیایه له بوحیره ی اتبکال ئه یته وه ری که والا ویلایاتی موتحیده له شمال وه ئه روا بوحیره نوب وه ئه رژیته ذیلجی مکسیک به رابایه کی موستطیل
گوره ئه هه تی نه هره بچوکه کانی که ئه رژیته نه هری مسیسیپی مسوری ارکنزاس نه هری اهو لای ریته وه او هیو لای چه پیه وه نه هری مسوری
له کیوی کهریه وه دی ملتقای لای شاری سنت لویس به شاری کنزاس وه او هاوانه روا ۳ هه زار میل دریژه مسیسیپی وه یه خانی

نه‌هری سیبی ئه‌وه مه‌هیه‌تانه‌ی که‌ واله‌ ره‌نه‌هری سیبی سنت لوئیس ئه‌ریلیانس الحدیده‌ یه‌

دریژی نه‌هری سیبی له‌ ره‌بنه‌ی سوری تا ئاتا [٤٢٠٠] میله‌ [ئه‌وه‌ ئه‌وه‌ ره‌] له‌ شه‌هری ئاتا ئه‌بسکا و بت الاکبر عبد الکبیر که‌ وان

به‌ نه‌هری مکنزیه‌وه‌ پینج هه‌ستوپا که‌ وان به‌ نه‌هری تلسه‌ وه‌ علیا که‌ له‌ بوحیره‌ی عالم که‌ وره‌ ئه‌وه‌ ئه‌ستیره‌ مشیجن هه‌روه‌ ئه‌ری

انتاریلا که‌ وان به‌ نه‌هری سنت لورنس وه‌ ملح العظیمه‌ له‌ ویلایاتی موته‌حیده‌ نیکاراجوا که‌ وان له‌ امریکایی ئاوه‌ راست [هه‌واوی]

له‌ ره‌هالیک به‌ چوکی به‌ نیسبه‌ ویلیه‌ وه‌ ابتیلافی بلندی سه‌ طوکه‌ی که‌ لوتی ابقلیمی شیاسا ره‌یکی به‌ شیده‌ جه‌نوبی ئه‌ی خه‌لیجی مکسیک که‌ ره‌ئا به‌ شیده‌ ابقلیمی

موحیطی هاوی موعته‌دیل وه‌ سیسته‌ی جلی شه‌ ره‌قی ابقیدالی که‌ مه‌ره‌ بالجمله‌ هه‌وا امریکا شیاسا که‌ ئه‌ستاره‌ ساله‌ به‌ هاوا موعته‌دیل وه‌ وشک یا ئه‌ی

وه‌ هاوینی ئه‌ شه‌ی هاوینی ئه‌ وه‌ ره‌ویا ئه‌ ماهه‌ وا ئه‌ ئه‌ ره‌ کانا هه‌ندی غه‌ ره‌ بی که‌ ره‌ به‌ ئه‌ سیبی به‌ هه‌ ره‌ فنی فیک ئه‌ بیته‌ وه‌ [حالات] ئه‌ ره‌ زیکی هونیتی

ئه‌ هه‌ ئه‌ ره‌ ره‌ ره

بجگه دمانیتی که بترا ئم قطعاتی هدیه . [باهاما] هی انگلیزه [انتیل الصغری] هی فرانسه نیسا [جمکا] [ترینیداد] که هی انگلیزن
[گرنلند] که بیتی لین ارض الخضرا دوه م جزیره ی عالم له پاسه او سترالیا موسته عمیری دانیمارکیه والا وبه ترتی شمالی شرقی امریکای
شمالی به جری بعض وه ضیق وضع له وجیبای ئه کاسه طرکی عبارته له ئه رزکی به وسیعه زور سارد دانیمارکیه له سلطه که یا موسته عمیره ی
کرمی لیبه بوراوی ساحی ئه غلب به سکونه که ی اسکیمونت ایشیانی هدر راوی یا سیبه [کندا] . مملکه تی کوا وسیعه شمالی امریکای شمالی
ئه گری غربی جزیره ی سکا شمالی موحیطی موجه میدی شمالی شرقی موحیطی اطلاسی هه بنوبی ویلایاتی موتحیده غربی موحیطی هاریه ساحه ی [۳۵۰۰۰۰۰]
میل مربع به قه که می بچوک تره له اوسترالیا [۱۹] میلیون نوفوس هدیه موسته عمیری انگلیزه طرفی شمالی زور سارده زستانی به عمومی سارد و
وورشکه ئه تا سیتیه هاوینی که رمو کورت موحیطی موحیطی ئه طلاسی بارانی زوره ئه رازیه کی موئیته ئه هدتی حاصلات جوزورات به طلی
سه وزه میوه تربیه داری نایابی هدیه حیواناته برا کاری لس به جنوبه کری اوا لوماسی زور لس ئه کری وه به ته روه تکی که وره ی حیساته عدنی
زوره ئه سرهدریا اسن مسقه لاتی نیکل التون زیوه مه غنیتان هرتی کاربه ئه سیت الاتی زور ئه دوروات کردن وابور دوه رهیناو عدنی راوی ماسیه
تیجاره تیکی زور گه وره ی هدیه له گه ل ویلایاتی موتحیده و انگلیزا دا رابه ینیز کره موحیطی اوسماسی هیلکه حیواناتی کورت میوه و عدنی خه لوا به تیجاره ت
ئه به بوخاریج خه طی آسنی ۳ هه زار میل درینژه له سنت جونز وه ئه رواناتا فنکوفر به جنوبی ریاتا اوا ئه رواله مجاروه ئه کاغه زی شمالی بوبوهه ری
علیا وه ئه رواله شاری لوارنس ئه مجابه مینای فرکوفر ئه که والا سه ر موحیطی هاری فوقانیت ارشه وه ریته بیج وه به برده پوشتا
ویه که وشاخه رخه کانو واری نه هری فرینه رایته فرکوفر . ئه وقاس ابداری کندبرتی ئه کیون به (۹) موقاطعه انتاریو کوبک
نوفاسکوشیا برنسویک الجدیده جزیره الرین ادورد کولمبیا البریطانیا منتوبا برتا سسکتشوان ویلایه تیکی تری هدیه بیتی ئه لین بوکین جوار اقلیمی
تری هدیه هدر راوه فاسکوین شاری ئه سهدری [اتاوا] که عاصمه یه [منتریال] شاریکی موحیطی والا ملتقای نه هری تاوا به نه هری سنت لورنس
وه رکه ئه ریکی که وره ی ریغه تو تیجاره [تورنتو] والا سه ر بوحیطی انتاریو شاریکی جوانه وه خطه ی سکه تی آسنه [کوبک] شاریکی مه حکه مه والا سه ر نه هری
سنت لورنس ئه غلب به سکونه که ی فره نسایی تیجاره تیکی باشی هدیه [هالیفاکس] والا سه ر موحیطی اطلاسیه مینایه کی جوانه جیگه ی راوه تا نزیکیتر مینا
به بریطانیا [فنکوفر] مینایه کی مه حکه موحوانه والا سه ر جیلی موحیطی هادی خه طی آسنی کندا تا ئه وسیه [نیبیج] شاریکی موحیته [همنتن] والا
انتاریو [دوسن] والا قاعی کلندیک . [نیوفوندلند] . یا جزیره ی ارض الجدیده والا شمالی شرقی خه لیجی سنت لورنس

institut kurde de paris

نکلیکی ۳ سو چی هدیه ساحیله که ی تیرچیولو چه موسته عمری انگلیزه ها که کیس عام حوکی کاکا انگلیزهای ئه نی هه واکه ی سیحیه له وه ده ئاوه وله وه ده
له ساحیلی ئه رقیوغه نه ربا سی نوری لی ئه گیری به تیجاره ئه آسنی مس ماسی له ئه ترلوا [سنت جونس] عاصیه یه تی میایه کی موهیتو جوانه ساحیلی شیهی
جزیره ی لبرادوری ئیمالی تا بیس ئه وه ... [ویلایاتی متحده ئه مریکا] . جو موهوریه تیکی موته حالیفه یه عیباره ته له [٤٨] ویلایه ت و ساحه ی
(٣) میلیون نیو میل موربه ئه عه [١٠٦] میلیون نوفوس هه یه زوربای موهاجیرانی ئورو پا ئین زور له زیاد یا قوله ره شی زور تیایه که له نه سلی
عه بیده کان ئه فریقیا ئه مینوا لیا ئاینیش له دولاته غه ربیه کانا زور ره هه واکه ی به عموموی له گه ل ئه ختیلاف موعته دیله له جنوبا له ساحیلی خه لیجی مکسیک
هه وای گه رمه ئه وه ئه مه که تی زور ئه علیه له عالما ۳ یه کی موساحه کی زه رع ئه کری هه موو نوع حوبوبات میوه و ئاو روزه ی هه یه به چه نه د
میلیون مه ترو بزنو و ماغی سوار بوا سیر موکه ی تیایه جنوبه کری له وه ده نا وه وله زه نه ترین عاله م و ستهوریا ئالتون هه لوی زیو
آسن مس قه لائی جیوه یه زیو و آلتون له هه موالقیمه ئه هه یه سیتی که وتو هه موو دونیایه له رنغه تا موهیمترین رنغه تی چیزاوی لوکه
خه ری آوریشم رنغه تی آسنو پولا رنغه تی داری وه باغی بیت ئه کولا تو حیوانی عاز زکری وی خرابه بی دو مروت کردنی وابو ئه
به بیس ئه نایاب آلات تجاری زوراعی کیمیائی کهربائی اسلوب عاله م و هه رات هه لاصه رنغه تی نایه ته شماره تیجاره تی
زور به ویسته سالی ئه گانه [١٨٠٠] میلیون لیره دریژی سکه ی آسنی گه شتوته [٤٣] هه زار میل موهیمترین خه طی خه طی
دلوث که واله ربوجیره ی علیا تا سیتل که پیی ئه لین خه طی گه وره ی شیمالی وه خه طی شیکاجو وه له روا تا سنفرنسیکو
وه پیی ئه لین خه طی ایتحادی باسفیکی وه خه طی سن لویس تا فرنسیکو که له گه ل خه طی پیشو یه ک ئه بن وه به کشاوه ی دنغرا
ئه روا وه خه طی که له اورلیانسا ئه وه ئه روا تا سنفرنسیکو وه پیی ئه لین خه طی باسفیکی جه نوبی . شاری [شیکاغو]
گه وره ترین مه رکه زی خه طی آسیه تی شاری مه ستهوری [وشنجتن] یا واشنغلتنا که واله ربه هه ری تجاک عاصیه یه تی
[نیویورک] واله وه صه بی نه هه ری هه دسن گه وره ترین شاری امریکا یه سیوی تیجاره تی له ویوه ئه روا یه عنی مه عبه ره [شیکاغو] واله
بوجیره ی بوستنی مه رکه زیکی گه وره ی سکه ی آسنه بو صه نعه تو تیجاره تیشی مه رکه زه [فیلادلفیا] مه رکه زیکی گه وره ی صه نعه ته واله
نه هه ری دلاویر تیجاره تیکی گه وره ی هه یه مه دره سه و جامیعه ی زور عالی هه یه میایه کی موحکه مو هه ربیه [سنت لویس] واله ملتقای نه هه ری
مسیسیپی به نه هه ری مسوری مه رکه زیکی گه وره یه بو مه طه ی سکه ی آسن [بن ستاج] بیتی که وتو ترین شاری امریکا یه بو تعلیم

institut kurde de paris

[بلتیمور] واله خه لیجی شیرلیکیه ره کزیکی گه وره ی تیجاره ی لیباسی باشی لی ئه کری [کلفلند] ئه شهوره بو ره صوعاتی آسن [بفلو] واله سه ر بوه ری ئیری نزیکی ئه لالی نیاجرا تیجاره تی به وسیعه ته [سنسناتی] واله سه ر نه هری اوهیو [ملووکی] واله سه ر ساحیلی بوه ره ی میشیگن [سن فرنسیسکو] گه وره ترین بوه ستر ناوی امریکایه واله سه ر ساحیلی هاوکی [پتسبرج] واله سه ر نه هری اوهیو ره کزی صه نعه ته [آرلیانس الجدیده] مینایه کی موهیمه واله والی نه هری میسیسیپی [لویزفیل] واله سه ر نه هری اوهیو [مینایولیس] واله سه ر نه هری میسیسیپی [دیترویت] تیجاره تیکی گه وره ی هه ه

(سکا) . ئه یالیکه واله شیمالی غه ربی امریکای شیمالی و ساحه ی به قه ر و ساحه ی ویلایاتی موته حیده ئه بی له واری نه هری یوکن آلتونی لی ره اوی ماسی زور لی ئه کری [سکاگوی] ته واله جه زیره ی بارنوف . موتلکی ویلایاتی موته حیده سکا جه زیره کانی هه وایی سموان توتیلا پورتوریکو فلیپین جوام به عزی جه زیره کانی هیندی غه ربیه یاره تیشی له جه زیره ی کوبا هه یه . [مکسیک] . جوه ره ریته یه که له ویلایاتی موته حیده وه ئه ر وانا امریکای ناوه راست جه ووری سوریه ی مکسیک غه ربا موحیطی هاوکی له شه رقه وه شیمالی جه زیره ی یقطان بیعه ته تی وه شیمالی جه زیره ی کالفورنیا له غه ربه وه ساحه ی ۷۶۹ هه زار میله بوره ی [۱۶] میلیون کوسه یه ره طه که ی بیاره ته له هه ضبه یکی بلند که له شیمالی وه بوه ته سیلسیله ی کیوی زور ته ق ئه کا ئه شهوره ی سه رامادره به راو بوه ره ی زوره بلند ئه بی [illegible] اوه ریزیا پوپوکاتیل وه ئه شهوره ی بوجوانی و نظره وه به فری دایمی سه رکیوه به رزه کانی ئه غلب بوره ته ماهه وای ساحیلی که ره موته ره له هه ضبه ی [illegible] ئه ئه شه رایه که ی زور موهیمه ئه هه ق حالاتی دورات آلت جو بطاطی ئه کری که آن لوکه بن کاکاو میوه داری موز آبنوس قوی زوره له وعده ی [illegible] وه له نده زیو آلتون مس آسن قولای هه لتون جیوه ی زوره . بوه ره هیناتی زیو روم وه له که ی ته ق زوره تیجاره تی زور و سه ره خوسوس له گه ل ویلایاتی موته حیده و انگلیز جو کوو ته که ی جوه ره ی تیجاره یه [۱۷] ویلایه تی (۳) موقاطه عه یه شاری ره شهوره ی [مکسیکو] له عاصیمه یه زور جوانه هه وا که ی موعته دیله [پویبلا] واله جه نوبی شه رقی مکسیکو زور به ره نوو هه لوه [آکبلکو] واله موحیطی هاوکی [جواد لاجارا] له داخلایه . ئه هه ق میناس مکسیک [ئیرا کرو ئی] وه [تهیکو] یه . [امریکای ناوه راست] . پاره یه که له به ینی امریکای شیمالی وه امریکای جه نوبیا جو دوری ئه ره وا که ی میان غه ربا موحیطی هاوکی یه بیاره ته له هه ضبه یکی بلند ئه ر زه که ی جه به لیه یو رکانو زه لزه له ی زوره ساحه که ی هه رچه ند جه که له هه ضبه ی گه وره ی که ره ه وای که ره ه نه باتاتی زوره باران زوره ئه غلب ئه هالیه که ی به زه راعه ت مه شغولن وعده ی آلتون زیو هه لتوز هه ئه غلبی حالاتی بن ئه که ره طرایات کاکاو لوکه میوه ی وه رات یا قلیه ئه غلبی قوتیانی زوراتو یا قلیه بیاره ته له [۱۶] جو موهیم بوه ستو

institut kurde de paris

بچوک وه موسته عیره ی هیندوریس به ربطانت ئه مانه ن (جوایتالا) [هندوریس] [سلفادور] [نیکاراغوا]
(کستاریکا) [پنما] ربنما دا سکه تی آسنی زوره له بینی شاری کلانی وه پنما دا وه بوتیجاره تی موصیطل اطلاسی وه هاری
.. [جزیره سان هیندی غنی رستیه] .. طاقه جزیره یه کوگه وره ن له فلوریده وه تا فنزویلا ئیتالی سکونه ی لهایلیتو
۳ روبعیان ره ستن له عدیره کانی فوریتیان هه واکی بعوموس گه رموته ره چونکی له بینی هه ردو مه راره که رایه
ئه تانه سیمی به جزه خش هه واکه ی له طیف ئه کابارانی زوریس ئه باری ساحیله که ی عدیره سیحیه به عزی له وجزیرانه نظره یان
زوربجوانه ئه رازیه که ی زوره ی نیته شکر کاکا میوه موز سیب پرته قال جه وزی هیندی زوره وعدوف آلتون
زیوی هه یه صه ده ف لولوی تکلوه له جزیره ی هیندی غربیه ربا موسته عیره ی به ربطانیا وه فوره شاوه هولنده
وه ویلایات موته حیده هه یه ۳ جوموریه ی کلمبیا قولیتی هه یه ئه غله تابیعی به ربطانیا یه ئه م جزیرانه ئه کرینه ۳ به ش
انتیل الکبری انتیل الصغری بهاما . انتیلی کوبری ویلایه ته له کوبا هایتی پورتوریکو جمیکا ئه رقه وه بوغزیت
دریز بوته وه سه طحه که ی جه به لیه میوه ی زوره . (کوبا) وه ئه وه ندترین جزیره ی غربیه جوموریه یه کی تشکیل فیله
(۳) ویلیون نفوسی هه یه ئه ررزه که ی موتنیه شکر کاکا موز زوملی زوره (هافانا) عاصیمه یه ت که والیه تی ساحلی کوبا
شیمالی . (هایتی) . والیه جنوب شه رقی کوبا دو ویلیون نیو نفوسی هه یه اغلبیان ره ش وجوموریه ی موته قیله تیه
هایتی دعزبا سندو بنجو له شه رقا . (پورتوریکو) . تابعی ویلایات موته حیده یه [۱۰۰۰۰۰] نفوسی هه یه میوه وشه کر
زوره . (جمیکا) . کوره ترین جزیره ی هیندی غربیه به ربطانیا یه تیجاره تیکی گه وره ی میوه وشه کر والری هه یه
(گنجتن) عاصیمه یه ت والیه جنوب شه رقیا . (انتیل الصغری) . عیباره ئه له سلسله جزیره یه کی بورکانیه ی پچوک له جزیره ی
پورتوریکو وه ئه ترواتا ساحلی فنزویلا وه شه رقی به حری کاریب هه وه ئه رازیه که ی به گیا وپوش داپوشراوه وه شهر یا
جزیره ی جوادلوب مرتینیکه که هه وزه ی ئیتا ئه مجا ترینیداد که هی انگلیزه .. [امریکای جنوبی] .. تیکلیکی
۲ سوجه هه یه ئه مریکای شیمالی پچه کتره جزیره ی که ئه غلبه که وته جنوب خط ایستوا تیکی ۳ روبعی والیه تیه
عاره ی (۱۶۵) ویلیون نفوسی هه یه ئه غلبیان هندی سوره ره ش له زوریه تی اسپانیا وه پرتغالی ساحیله که ی

institut kurde de paris

وەک ساحلی ئۆقیانوسی خەزەر [جەزیرەی خەزەر]. لەشیمالەوە لیبی و ڕەیان نەزەر و ئیلا
پاریا وە ڕاس نەهری ئوینۆکو وە مەدەب نەهری ئەمزۆن وە لەشەرقەوە مەدەب نەهری ڕیو دو ئیلاتا وە خەلیجی سن میتاس
سن جۆرج وە لەغەرباوە خەلیجی جوایاکیل بیما هەیە [بغاز] وە شەهرستانی بنانس ماجلان کە وە لەبەینی جزیرەی ئەرض النار وە ئەمریکای
جنوبیا [ڕاس] وە شەهرستانی جلیناس لەشیمالەکەیەوە وە سەرەوەک لەشەرقەوە هەرت فرۆنتیرە لەجەنوبەوە پاسیفیک
لەغەرباوە [جزیرە] لەموحیط ئاطلاسیا جزیرەی ئەرض النار کە وەتیمی بەینی ئەرجنتین وە جومهوریەتی فیضیە وە جومهوریەتی شیلیە
ئەمجا فکلند وە جومهوریەتی هەنوب کەمەی الخلیفە لبختن شیلوی جوان فرنتیر کە تابعی جومهوریەتی شیلیە وە جزیرەکانی
جلاپاجوس کە تابعی جومهوریەتی ئەکوادۆرە [سەطح] لەشیمالەوە بۆ جەنوب کیوی ئەند کە وەریزترین سیلسیلەی
کیوی دونیایە ئەمرازیە کەی شەرق ئەکاوە ساحلی غەرب بۆ کانی زورە وە شەهرستانی شیلی کوتەباکسی
سوراتایە ئەمجا کیوی ئەنکیجوا کە وە جومهوریەتی شیلی بە ئەمریکایە وە لەشەرقەوە کیوی پاریم جیانە بەرازیل هەیە
وە شەهرستانی هەضبە کانی کیتو تیکا بەرازیلە وە شەهرستانی ئەمزۆنکی کە وە شەهرەوە بە لانوس ڕەلی ڕای پۆشیوە
وە خەت باران آوە ئەیانە مەرجی فضرای وە نەهرالئەمزۆن کە لەسەهلی ڕەوانی وە سیرەت ترە وە شەهرەوە بە سلفاس
نەهر لبلاتا کە وە شەهرەوە بە پامپاس گیاوپۆش ڕای پۆشیوە گەورە ترە سەرای سەرەوە تا کامایە کە ساحلی موحیط هەیە
هەمو نەهرە گەورەکانی لەجەهەتی موحیط ئەطلاسیە یە لەبەرسیلیسی کیوی ئەندە وە جەنوبەوە وە شەهرستانی نەهری
مەجەلینا کە کلمبیا شەرق ئەکاوە ئەرژنتینە بە هری کاریب جەزیرەیانکی بە سیرەتی هەیە نەهری ئوینۆکو کە جومهوریەتی
فنزویلا شەرق ئەکاوە ئەرژنتینە موحیط ئاطلاسی بە ڕالیکی گەورە وە نەهری ئەمزۆن کە گەورە ترینە نەهری دونیایە
هەوزەی بە وسعەتە آوی زورە کە کیوی ئەندە وە ڕی سەهلی بەرازیل شەرق ئەکاوە ئەرژنتینە موحیط ئەطلاسی بە ڕالیکی کە گەورە
وریزی ئەوم نەهرە (٤) هەزار میلیە هەوزەی ئەوم نەهرە ٣ یەکی ئەمریکای جەنوبیە نەهری ستفرنیسکو نەهریکی گەورە
ئەرق بەرازیل آوە ئەرژنتینە موحیط ئاطلاسیە وە نەهری لبلاتا کە لەبەینی جومهوریەتی ئورووجوای وە ئەرجنتینایە لەنەهری
ئورجوای وە نەهری پاڕانە یک ڕی. بوجەیرە. بوجەیرە وە شەهرستانی بوجەیرەی تیتی کاکا کە وە لەجەنوبی شەرقیا

مرکیبو که والا شیمالی فنزویلا . هدوس . چونکی والا دیفیقس هاره هدوای گه ره ئه ماهدوای هدیه وکیده به ره ئه کانی که ره ئی که متره بای
تجاری شیمالی ئه رقیو هه نوب شه رقی که له جه نوب موحیطی اطلاسیه ده ره هدوا که ی له خلیف ئه کاوه ئه بیته سه به بوند و وری بارانیشی
خوسوس له هدوره ی ئه هری انزوره . ئه هدوها سلاق ئه بایه تی بت لوکه بطاطی پرتقال سیق موز کاکاو داری به قیمت وینه ی
ئه مانیه ئه هدش وعده نی زیو آلتون آلماسی زمرد مس هه نوی آهن قه لای وینه ئه مانیه له هیوانا تا خلوف البرازیل
متاهی امریکی جاجواری ئه مریکی لاما آلپاکا ی زوره به یوت و وریه هدوه وع هدشورات کاکیان زوره وع له هیری
عه جایبی جوانی هدیه . له باجه یوانانی مالی وه ک هه تر بزت و ولاغی سوآری به رازی زوره نیا به خیوه ئه کری
امریکای جه نوبی عیباره ته له دو جه وهریه وه ۲ دوسته عمیره ی ئه وره پائی . وه ک ئه م جه دوه له .

(کولمبیا) . والا جه نوبی شیمالی غه ربی کیوی

		امریکای جه نوبی		

ئەوەی کاریگەری بەسەر گەورەی سەرچاوەکە سەلماندووە بە نەهێشتن و ئاوەژووکردنی. هەروەها کە بەو هۆیەوە کە سەرچاوەی
سیمێنت زۆر کەم بووە. ئەوەتا هاوسەنگی زۆرترین قاڵبی شکردن هەبووە کاتێک عەدەنی ئەنتوان نزیک
بووە لە ئاسیای قەڵایە. ئەگەر بە شێوەیەکی گشتی ڕەهێنانی لەوەتەی زۆرەی هەیوانات زۆری تیایە
شاری مەشهوری [کارکاسی] کە عاصیمەی والایەتی ئیمالا دوازدە میل لە بەرەوە [لاجوردی] مینای کارکاسە تیجارەتیکی
گەورەی هەیە سەنتەری ئەنتوان لەگەڵ کارکاسی بە کیلۆمەتر (فلانسیا) لە داخلایە تیجارەتی باشە. [جیانەی بریطانیا]،
هەروەها نەهێشتنی ئەسکیلۆیەکی تەنیە موحیطی ئەطلەسی لە شەرقی نەهێشتنی ئورینۆکۆ هەوای گەرم بارانی زۆرە
ئەهەتی سارەراق شەکرەکانەنە [جۆرەکانەن] عاصیمەیەتی. [جیانەی هولندە]. مەشهورە بە سورینام والە بەین
جیانەی بریطانیا و جیانەی فرەنسا ئەهەتی سەلماندنی کاکاو و شەکر [پیمبەر] عاصیمەیەتی والە سەرنەهێشتنی
سورینام. [جیانەی فرەنسا]. والە شەرقی جیانەی هولندە هەرکەسی لەوەی نشانەی فۆکەی ئەیسیرنە ئەوەی کاکاو
ئەکات ئەنتوان زۆرە نەوعی هەیوانی تیانە رەنگی کەس پیکەنین مانیوق ئەغلەب قوتیانە لەبەر نان ئەوەیە
(کاین) عاصیمەیەتی والە سەر موحیطی ئەطلەسی. [بەرازیل]. جۆرەهەریکی بە وەسیلەی جۆرەکانی شەرقی ئەمریکا
هەبووە گەورەترین جۆرەهەریکی ئەمریکایە مەساحەی تەقریبەن مەساحەی ئەمریکای هەبووە (٣٠) میلیۆن
نەفوسی سەرچاوەکەی سەلیکی گەورەیە کە نەهێشتنی ئەمزۆن ئاوی ئەڕاگەورەترین سەلیکی دنیایە. مەشهورە بە سلفاس
لەغەزەوە بۆ جەنوب سیلیدی کیو وەهەضەی ئەروا کە ئەم تیقاعی لەبەین دوو هەزار تا ٣ هەزار قەدەمایە هەوای
بەوەوە گەرمە ئەمازۆن سیمێنت هەنوسی لەکیو وەهەضەکانا تاهەوزەی نەهێشتنی ئەمزۆن بارانی زۆری لی ئەباری
ئەرزەکەی بونیتە هەمونەوع هەیوانات وەهەزاران تیکی هەیە داری زۆرەجایی هەیە طەبیعی زۆر جوانی
هەیە بە شەکرەجەوزی هیندی لوکەداری برانج چاوی زۆر زۆرە لەوەتەی زۆرەی هەیوانات زۆری تیایە جینی
ئەکرێ مەعدەنی زۆرەی هەنوسی ئەنتوان زیپ ئاسن ئەلماسی بەرزی بەقیمەت. مەعدەنی زۆری تیایە کە شاری
مەشهوری [ریودوجانیرو] کە عاصیمەیەتی کە گەورەیە زۆری جوانە تیجارەتیکی گەورەی هەیە [باهیا] مینایەکی

institut kurde de paris

مرکیبو که والیه شیمالی فنزویلا . هدوا . چونکی والیه نیقیدی هاره هدوای که ره ته تاهدوای هدیه وکیوه به برزه کاکاو که برنی که متره باری
تجاری شیمالی نه رقیو به نوبی شه رقی که له هدیه موحیطی اطلاسیه دی هدواکه ی له طیف ته کاوه ته بیته ریه بن نه وری بارانینی
غوسوس له هدوزه ی نه هدری انزوری . نه هدوقی هاسلاوتی نه بایتی بت لوکه بطاطی پرتقال سیق موز کاکاو داری به قیمت وینه ی
ته مانیه نه هدتی وعده نی زیو آلتون آلماسی زمرد مس هدلوف آهن قه لای وینه ته مانیه له هدیوانا تا خلوف البرازیل
متاص آمریکی جاجواری نه مریکی لاما آلپاکا ی زوره ریه یوت وورچ هدهونه وع هدشورات کاکاو زوره نه وع له طیری
عدهایی جوان هدیه . له بیاض نوابوانانی مالی وه که هدتربت وولاغی سوآمری به رازی زوره نیابه جیونه کری
آمریکای جه نوبی عیباره ته له دو جوهوریه وه ۲ موسته عیمره ی نه وروپالی . وه که ئم جه دوه له .

(کولمبیا) . والیه جوزیئی شیمالی غه ربیا کیوی

زوره ۲ سلیله ی کیوی هدیه له کیوی اندیپ
نه لین کوردیلیرا هدوای ساحیلی که ره هدیه
هدهدیه ی داخیلی موعته دیله نه رازیه کی
وسیعی موبیتی هدیه نه هدتی هاسلاتی لوکه نه که
کاکاو هدهونی زیو آلتون آلماس زوره ده
هدیوانانی زوری تیابه جیونه کری سپیتی
دابرو وعده نه کانی به زوری به قیمه ته تجاری
لی نه رواو (بوجوته) عاصیمه یه تی دهه زیه کی
به رازیه که وره ترین شاریه تی وه که زایکی
که وره ی تیجاره ته . (فنزویلا) . والیه شیمالی
نه مریکای جه نوبی ساحیله که ی والیه

آمریکای جه نوبی

جیانه ی بریطانی	۹۰۰۰۰۰	۲۸۰۰۰۰۰	جورجتون	انگلیز
جیانه ی هولنده	۵۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	پرامریبو	هولنده
جیانه ی فرنسا	۳۴۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰	کایین	فرنسا
کولمبیا	۴۶۷۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	بوجوته	جوموریه
فنزویلا	۳۶۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	کراکاس	//
برازیل	۳۳۰۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰۰	ریودوجانیرو	//
اروجواي	۷۷۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰۰	منتفیدیو	//
ارجنتین	۱۱۳۰۰۰۰	۸۷۰۰۰۰۰	بونوس ایرس	//
شیلی	۳۰۰۰۰۰	۳۸۰۰۰۰۰	سنتیاجو	//
پیرو	۵۳۰۰۰۰	۵۵۰۰۰۰	لیما	//
اکوادور	۷۷۶۰۰۰	۷۰۰۰۰۰	کیتو	//
بولیفیا	۵۷۰۰۰۰	۷۸۰۰۰۰	لاپاز	//
پاراجواي	۷۵۰۰۰	۸۰۰۰۰۰	اسنسیون	اسپانیول

Institut kurde de paris

گه وره یه (پرنسس کو) میانالی جوانه شه کرو لوکه سی نزوره (سانتوس) میانه یه بن شاری سن پاولو (سپه اوپلم) والاسه ر
نه هری افزون . [ارو جوای] . جوهوریه یه کی لاقیه له شه رق نه هری ارو جوای شمالی برازیل جه نوبی نه هری
بلاتا شه رق موهیطی هادیه پچوکترین جوهوریه تی امریکا ره جه نوبیه سه طحه کی عیبا ره ته له سه حلیکی گه وره ی به وسیله تی
به له وه رتی موتیبت هه و نه وع هه یوانا سکی تیا به جیئ نه کری هه وای موعته دیل سیحیه نه هه تی حاسلاتی جوز ورات
هوری پیت پیو گوشتی ره هفو خاکه نه بری بوخاریج نه هالی نه غله جیئ ریکی خدمه تی هه یوانی (منتفیدیو) عاصیمه تی
والاسه ر نه هری بلاتا له وه ی شاریه تی بوجیگه تیجاره ت نزوری موهیمه . [ارجنتین] . یا جوهوریه تی
فیضیه له به ینی کیوی اند وه موحیطی هه طلاسیا یه شیمالا له بولیفاوه نه روا تا راسی هه رن (۸) میلیون نوفوسی هه
کیوی اند والاسه جه زایری عه ربیا ناوه وه ی سه حیلی گه وره یه پی نه لین پچیس به جوزیری جه نوبی نه لین پچیس نیا
هه وای نزور خوشی موعته دیله نه رمه کی نزور هه یه ته آن به آن نه ره راعه تی له زیاده کاتی لوکه شه کرو زورات
میوه ی نزوره جوارم اقلیمی دونیا یه له نه ره راعه تی جوبولا سیانه نه وه له که روسیا ویلایه تی موته حیده کندایه سیم
اقلیمه له به خیو کردن مه رو بزنا له پاش روسیا و آوستراليا هه یوانالی جیگای نزورین تیا خدمه ت نه کری له مه ره
بزنو وولاغی سواری نه وانه سه به بن وه وله وه ندیه کی گه وره یه تی هوری کوشتی نزوری یه تیجاره ت لی نه چیته ده ره وه
وه عده ی نزوره نه تا هیشتا نه هیزاوه ته عه مه له وه له واری نه هری بحری هوی ناوری هه یه (بونیس ایرس)
عاصیمه یه تی والاسه صه بن نه هری ریو دو بلاتا گه وره ترین شاری امریکای جه نوبی وه نه وه ل میناری نه رجنتین هه مه رکه زی صه نعه تی
خوریه له به ینی نه و دو باریزو که له شیلیه خه ل آسنی هه یه نه هه تی مه رکه زی حه ط آسنی نه رم جوهوریه یه . [شیلی] .
گه وره ترین جوهوریه تی نه مه ریکای جه نوبیه له خوسوسی قوه ت وه ته ره قیه وه والاسه ر نه مه ریکای جه نوبی له سه ر
نه روا تا راسی هه رن ارجیل شلوی وه به شی گه وره ی جزیره ی ارض النار تا بعیه تی له شیمالا وه بوجه نوب سیلیلی کیوی اند
شه ق نه ما بلند ترین کیوی کیوی الکلوا یه هه وای به عوس موعته دیل وه ته ره سیحیه نه ورو یالی فه وج نه چینه نه وی له
سیحیه تی هه والاکه ی نه ره که ی نزور موهیمه مشهورترین حاسلاتی زورات پاقله جو بطاطه کاتان تری آلته

وعده‌ی زیو آلتون مس هه‌لاوه‌ی زوره وه‌ لاکه‌یکی زور ساحیب نوته کاما کا مه‌ترزه‌ن وه‌ولاتی سواری به‌رازی زوره
آن به‌آن تیجاره‌ت له‌ زیاد بوو سیعه‌تایه‌ . شاری به‌شهوری سنتیاجو [که‌واله‌ سه‌فری کیوی اندعاصیه‌یه‌تی مه‌نظره‌یه‌که‌ جوانی هه‌یه‌
(باسیزو) مینای سنتیاجویه‌ زور موهیمه‌ واله‌ سه‌ر موهیطی هاوری تیجاره‌تیکی گه‌وره‌ی هه‌یه‌ هه‌نوس هه‌س هه‌ط آسن
ئه‌یه‌ستی به‌ سنتیاجو وه‌ [انتوفنتا] مینایه‌کی موهیمه‌ له‌ شیمال [الیکی] مینایه‌کی موهیمه‌ وه‌رکه‌زی سه‌نته‌ [کنسبیون]
وه‌رکه‌زی تیجاره‌ته‌ بوایقلیمی جه‌نوب [فلدیفیا] مینایه‌کی تیجاری موهیمه‌ له‌ جه‌نوبا [بنتا ارنیاس] شاریکیه‌ به‌ته‌نها لایقلیمی
ماجلان ئوپه‌رین شاری دوو مایه‌ له‌ جه‌نوبا . [بیرو] . واله‌ غه‌ربی ئه‌مه‌ریکای جه‌نوبا له‌ بین جوو هوریه‌یی
اکوادوروه‌ جوو هوریه‌ی شیلیا کیوی زوره‌ سیلسیله‌ی کیوی اندئه‌ق ئه‌کا واله‌ وه‌ظیفه‌ی هاره‌ واهه‌وای که‌ له‌ سه‌ر ساحیلی
موعته‌دیله‌ سه‌ هه‌لکان ئه‌ق بارانی زوره‌ ئه‌هه‌ی سلات ئه‌که‌ن لوکه‌ کاکا وه‌عده‌ی آلتون زیو جیوه‌ مه‌ سه‌ شاری
وه‌شهوری [لیما] که‌ ئه‌ش بیل له‌ جه‌ره‌وه‌ زوره‌ گه‌وره‌ ترشاریه‌ [کلاو] مینای لیمایه‌ له‌ سه‌ر موهیطی هاوری [بکو] زه‌وی
زوره‌ به‌ هه‌ط آسن ئه‌ بستری به‌ کلاو وه‌ لیماوه‌ [مولند] مینایه‌که‌ جه‌نوبا زیو و آلتون زوری ئه‌ ترا [جوو هوریه‌ی اکوادور]
واله‌ غه‌ربی ئه‌مه‌ریکای جه‌نوبا هه‌ط ایستوای پیا ئه‌ ترا کیوی زوره‌ چه‌ند سیلسیله‌ی کیوی له‌ شیمال وه‌ جه‌نوب پیا ئه‌ ره‌ ایمین
ئه‌لین گه‌ر لیرا براکیمی هیجگار زوره‌ ایقلیمی ئه‌ ترا کیوی اندئه‌ هه‌لیکی موبنیه‌ وه‌ سه‌هوه‌ وه‌ مناتا جزیره‌ی جلاپاجو مس
یا سلاهف که‌ ئه‌ ش صه‌ ریل واله‌ ساحیلی غه‌ربی تا بعی ئه‌م جوو هوریه‌یه‌ هه‌ واکی له‌ ساحلاکه‌ له‌ سه‌ هه‌لاه‌ ئه‌ ترقیه‌ کانو هه‌ ضبه‌
واخیلیا موعته‌دیله‌ له‌ به‌ر به‌ری له‌ سه‌ طی جه‌ره‌وه‌ مه‌ هه‌ وه‌ سلات کاکا لوکه‌ قاسیمه‌ ئه‌ که‌ن تا عاجه‌ حیوانات زوری تیا جنو
ئه‌کری وه‌عده‌ی آلتون جیوه‌ قه‌لاوی آسن مسی هه‌یه‌ شاری وه‌ شهوری [کیتو] عاصیه‌یه‌ چونکه‌ له‌ هه‌ ضبه‌که‌ یه‌ هه‌وای موعته‌دیله‌
[جوایاکیل] مینایه‌کی موهیمه‌ واله‌ خه‌لیجی جوایاکیل وه‌رکه‌زی تیجاره‌ته‌ هه‌وای غه‌یره‌ سیعیه‌ [بولیفیا] ده‌ سیلسیله‌ی کیوی ئه‌ ق ئه‌ کا له‌ هه‌ کیوی
اندبراکیه‌ وه‌ زوره‌ی داره‌ ایقلیمی ئه‌ ترقی عیباره‌ته‌ له‌ چه‌ند هه‌لیکی واسیعه‌ گه‌وره‌ . ئه‌م جوو هوریه‌ واله‌ وه‌ظیفه‌ی هاره‌ زانه‌ زیاد
موبنیق هه‌یه‌ بریتی جه‌ زوره‌ات لوکه‌ میوه‌ی زوره‌ له‌ سه‌ هه‌لی ئه‌ ترقیاته‌ نواعی بن کاکا ی لیه‌ وه‌عده‌ ناوه‌ و له‌ زوره‌ آبنوس
داربقه‌ی زوره‌ سیدیم وه‌ له‌ که‌ ق هاره‌ له‌ زوری وه‌ هه‌ صولو آلتون زیو و ساقه‌ لاوی زوره‌ هه‌ری هیجگار زوره‌ شاری

institut kurde de paris

مەشهوری [لاپانا] کە عاصیمە یە گەورە ترشاری بولیقیا یە کە نزیک گەورەی تیجاریە والە جەنوبی بوهیرەی تۆتۆکاکا
مەرکەزی تیجارەتی بینی بولیقیا و بیرویە [سوکەری] لە بلندی کیوی أندە دەرەسە وجایی زۆرە [پوتۆزی] شاریکە
جەنوب مەعدەنی زیوی مەشهورە . [باراجوای] . نەهری باراجوای شەرقی کامەحصورە لە بینی نەهری باراناوە بکویاوە
کە فەرعی نەهری باراجوایە هەواکەی مەعتەدیل وە سیحیە لە رزەکەی موبتەلا لە هەرتی هاسلاتی زۆرتر برنجی تی پرتە قال
چانی باراجوای کە مەشهورە بە مانی کاکا نەکرە نەبانی هەیکی هیچکار زۆرە هەیوانی زۆرە خوسوس وەرچوو مەیمونی
طەیری جوانی عەجایبی هەیە [دوریتیا] رەتی لەگەل ارجنتینە بە نەهری رەگەل تیجارەت لە کەرنا [اسنیوەن] عاصیمەیەتی والە
نەهری باراجوای شاریکی جوانە [فانادیا] تەرعیە کەی گەورەی لە هیمە تەطرەوالە پیاوا موحیطی هادی وە أطلاسی پیکەوە
لە نوسینی لەوی میل دریژە [فائدە کەی] نزیکی بینی أوروپای غەربی وە غەربی أمریکا وە بینی شەرقی أمریکا
وە شەرقی آسیا وە بینی أوروپا وە زیلەزەی الجدیدە وە سیحیە شەرقی ویلایاتی موتەحیدە وە سەحلی غەربی هەردو أمریکا
لەم تەرعیە تابعی ویلایاتی موتەحیدەیە .

باسی أفریقیا

والە جەنوبی غەربی دونیا کونەکات بەحری سپی موترەوە سیحیلە أوروپا جیا لە کانەوە مەنطقی استوائیکانە دراکەرتە وە مساحەی
(٧١) میلیۆن میل دورەیە عەرەبی خەرابەکی مساحەی دوو شکاندە زیاترە . حدودی شیمالا بەحری سپی موترە . غەربا موحیطی طلاسی جەنوبا
موحیطی هیندی وە موحیطی طلاسی شرقا موحیطی هیندی وە بەحری أحمر هەتەرە هەزار میل طیلاکی دریژە موعتەدیلە کەم چیچی لوجیە
لە غەلەبی غەیرە سیحیە . لە شیمالا لەیجی سلوم سدرە قابس توتس لە غەربا لەیجی غانە بنین بیافرا لە شەرقا لەیجی دلاجوا عدات
سوقالا وە سواس عەقبە کە لەوان لە شیمالی بەحری أحمر هەیرەتی بوغازی جبل الطارق کە والە بینی أسپانیا و مراکشە وە بەحری أحمر
وە موحیطی هیندی پیکەوە لە نوسینی موزنیق کە والە بینی قارەی أفریقیا و جزیرەی مادغاشقر باب المندب کە والە بینی لە فریقیا و أسیا
بەحری أحمر وە موحیطی هیندی پیکەوە أنوسینی هەیرەتی لە شیمالا رأس طیب ابیض لە غەربا سیاترل ابیض اخضر اخیل لوپز
فرنیل لەجە نوبا عنم الخیر یا رجا الصالح صلات لە شەرقا دنجادو عنر دافوی اجیر سنا آری هەیە . جزیرەی . لە موحیطی

Institut kurde de paris

اطلاسی اسوره ماوره بسا جوس راسی الاخضر هه یه که تابعی پرتغاله ئه مجا جزیره ی خالدات یا کناری که تابعی سپانیایه ئه مجا سنیدون
سنت هیلانه که تابعی انگلیزه وه له موحیطی هندیا ماوه غشقر قمر ریونیون که تابعی فرهنسایه ئه مجا موریس امرانت سیشل زنزبار
پمبا سقطری که تابعی انگلیزن . سه طحی فریقیا ناوه راستی به برزه ئه مجا به ره به ره به ره

ترې هېره ده دهغې اتون الماس اخستل قلاوې خلوک مونږ هېره آتون له جنوب خاوره که وه جنوبي مدغشقر
وه سیلي غانه وه سنغال هېره الماس هېره جنوبا هېره . ثم قاره یه جیګه ګرمي هېوانې دوه ترونه وه یه وه ک شیر پلنګ ودرې
که مار یکشاخ که سنګ ره به خرنیت زرافه فیل هېره آسک ماري زوره جایب ګرمي نوع ده یمون نه سپي به هرې هېره نوع هر شوک
دوه شتر دولاغ سواري ایستر که ر ګاسیش تا ماکا ته تر بنان هیجلا رزوره . چونکې خط اسن له نه فریقیا را که ده
زور ترالي تجارت که بچي بوخا سایج به دوه شتر دولاغ نه فرنسي عدد موسی [۱۸۰] میلیونه هېوه ضدي نه هرې
کنغو وه نیل وه نیجر وه نه طرابلس بوجیره ي شاد له هېره مولاي قه له بالغتره ده شکونه ي شیمالي وه زور ترې ده شکونه ي ناوه
رات وه غرب ره شن هېره شن ده سوري هېره جنوب غلب هېره نوره نه ورو پائي نیکه لن هېره ایرو وه تونس وه نه غلب
مدسته عمیره کانو فرنسانان به غنمي هولندي که ده سرو به بویروان له جنوبا نه غلب دیانه تر نه فریقیا بوت په رسته کرده
تایفه وه حشیه نه نه فریقیا یه کا مو سلمانان له شیمالو نه ریاض رسا زوره ده سیحي قبطیه مصریه کا وه هېره وه به غنمي له جنوب
ده سیمین نه فریقیا ۳ اقلیمي موسته قیل وه باقي ترې مو تعبیري نه ورو پائیه وه که چه دوه لعه خواره وه

أفه ریقیا

ناوې نه کانو	ریاضي تعریف	نفوس	پایتخت	هېوه نه
مصر	۴۰۰۰۰۰	۱۷۷۵۰۰۰۰	قاهیره	له لیک
لیبیا	۰	۷۰۰۰۰۰۰	فنزوقیا	جو مهوري
حبشه	۳۵۰۰۰۰	۷۵۰۰۰۰۰	الیس ابابا	جو مهوري
سودان	۱۰۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰	خرطوم	انګلیس و مصر
نیجریا برطانیا	۴۰۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰۰۰	لاجوس	انګلیس
سواحل الصاحل	۷۵۰۰۰۰	۷۵۰۰۰۰۰	کیبتون	"
ناتال	...	۳۳۰۰۰۰۰	بریتیریا تزبرغ	"
اورنج	۵۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰	بلومفنتین	"
ترنسوال	۱۷۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰۰	پریتوریا	"
نه فریقیه جنوبي	۷۵۰۰۰۰	۷۵۰۰۰۰۰	زندهوک	"

أفه ریقیا

ناوې نه کانو	ریاضي تعریف	نفوس	پایتخت	هېوه نه
باسوتولند	۰	۵۰۰۰۰۰	ماسیرو	انګلیس
سوزیا	۵۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	سالسبري	لفتنت
نیاسالند	۴۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	زنبا	"
کینیا	۰	۴۰۰۰۰۰۰	نیروبي	"
تانګانیکا	۰	۷۵۰۰۰۰۰	زنزبار	"
تنجانیقا	۱۰۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	دارالسلام	"
غمبیا	۰	۰	باثورست	"
سیرالیون	۰	۰	فریتاون	"
ساحل الذهب	۰	۰	اکرا	"
کاب	۰	۰	کاب	"

institut kurde de paris

أفريقيا

بلاد مستعمرات	مساحة بالميل مربع	نفوس	عاصمة كرسي	مستعمرة لمن
سوازيلند	.	.	امبابين	انكليز
بشوانالند	.	.	مفكنك	"
سوالي انكليزي	.	.	بربره	"
اوغنده	.	.	عنتبه	"
مدغشقر	٢٧٠٠٠٠	٣٠٠٠٠٠٠	انتاناريفو	فرنسا
جزاير	٣٠٠٠٠٠	٦٠٠٠٠٠٠	جزاير	"
تونس	.	١٠٠٠٠٠٠	تونس	"
كنغوي فرنسا	.	٢٠٠٠٠٠٠	فرفيل	"
سنغال علیا	.	.	بامباكو	"
ترنسغال	.	.	سنلوس	"
غانة الفرنسية	.	.	كوناكري	"
ساحل العاج	.	.	بنجرفيل	"
داهومي	.	.	پورتونوفو	"
كمرون	.	.	بوبا	"
سوالي فرنسية	.	.	جيبوتي	"
مراكش	٢٠٠٠٠٠	٧٠٠٠٠٠٠	ناسوراكش	فرنسا واسپانيا
سحراي كبرى	٣٠٠٠٠٠٠	٣٠٠٠٠٠٠	ليبيا	"
ريوموني كوركو	.	.	كوركو	اسپانيا
غانة البرتغال	.	.	لولاندا	برتغال
كنبدا	.	.	كنبدا	"
انجولا	١٠٠٠٠٠٠	٥٠٠٠٠٠٠	لواندا	"
افريقيه شرقيه	٣٠٠٠٠٠٠	٣٥٠٠٠٠٠٠	لورنسو مركيز	"
طرابلس غرب	١٠٠٠٠٠٠	١٠٠٠٠٠٠	طرابلس	ايطاليا
صومالي ايطالي	.	.	مقديشو	"
كنغوي بلجيك	٩٠٠٠٠٠	٨٥٠٠٠٠٠	كنشاسا	بلجيك
اريتريا	.	.	اسمره	ايطاليا

ئه‌قسامی طبیعی ئه‌فریقیا چوارده بیگه‌که‌ده‌ده‌ره‌ی نیل

(١) ئه‌فریقیای شیمالی یا خیف ایقلیمی به‌حری سپی موته‌وه‌سیط

(٢) ایقلیمی به‌حرادا (٣) ساحیلی غانه‌وه‌ده‌ره‌ی به‌حری کنغو

(٤) هه‌ضبه‌ی جه‌نوبیه‌وشه‌رقیه . . . .

(مصر) والیه‌ی شیمالی شه‌رقی قاره‌که‌شیمالا به‌حری سپی

موته‌وه‌سیط شه‌رقا فلسطین وه‌جه‌نوبا سوالی

غنا به‌حرای کوبری وه‌طرابلس غربیه‌وساحه‌ی ٤٠٠ هه‌زار

میل موربعه‌یه‌یعنی جیگه‌ی (١٥) میلیون جوت ئه‌ماجه‌زیره

ده‌ساحه‌ی ١٤ هه‌زار میل‌ه‌ دوسه‌حیلی هه‌یه‌یه‌که‌یکی شیمالی

که‌ساحیلی به‌حری سپی موته‌وه‌سیط دوه‌م شه‌رقی که‌ساحیلی

به‌حری احمر وه‌ده‌ره‌ی قاره‌ی به‌ه‌ذه‌لیجی سویس وه‌ساحیلی غه‌ربی

ه‌ذه‌لیجی عقبه . ه‌ذه‌لیجی سلطان عرب ابن قیس والیه‌ساحیلی به‌حری

سپی موته‌وه‌سیط سویس عقبه‌والیه‌ساحیلی به‌حری احمر

ئه‌ماسی به‌مشهوری عالم التروم کنایس نیت سه‌ره‌کوان له‌ساحیلی

به‌حری سپی موته‌وه‌سیط محمد تیاسی عقبه که‌وان له‌ساحیلی به‌حری احمر

بوه‌حیره‌ی مربوط اوکو برلس منزه‌له‌ساحیلی به‌حری سپی

موته‌وه‌سیط بلجه‌ی تماح مره که‌وان له‌ته‌رعه‌ی سویس

قاره‌وان که‌ئه‌مشهوره‌به‌اسم ریتیا وه‌به‌حری یوسف ئه‌ماته‌ره‌ی

ئه‌مجا به‌حیره‌کانی ططرون که‌وان له‌غه‌ربی فرعی ره‌شیدا

institut kurde de paris

ئه‌ڕازی میصر کیوی که‌ ده‌ و سیلیبلی ده‌شهوری سیلیبلی کیوی عرب که‌ چه‌ند وادی ئه‌بری ئه‌کاته‌ بین نیلو به‌ هری ئه‌هری که‌ شهوریان

وادی قیصره‌ ئه‌م سیلیبله‌ موره‌ که‌ به‌ له‌ چه‌ند کیو یکی موئه‌ئیل ده‌شهوریان سیلیبلی به‌ بین اسوان اسنا کیوی طوق هه‌ شیخ الهری

ابن فذره‌ طیر مقطعه‌ وه‌ سیلیبلی کیوی لیبیا که‌ نزیکه‌ له‌ کیوی عرب جبل الاخضر که‌ واله‌ فیوم له‌ و سیلیبله‌ یه‌ . له‌ ساحیل

به‌ هری ئه‌هریش چه‌ند سیلیبله‌ کیو هه‌یه‌ به‌ موقابیلی ساحیله‌ که‌ به‌ عزیکیان دو هه‌زار ده‌ره‌ به‌ زرن کیوی شایب عزیب رخان زباری

حنیفه‌ عنافه‌ ده‌وانن . له‌ شیبهی جزیره‌ی سینا له‌ به‌ینی جزیره‌ی سویس عقبه‌ یه‌ کیوی به‌ زرن هه‌یه‌ ده‌ شهوریان کتریتا یه‌ که‌

(٦٠٠) ده‌ره‌ به‌ زره‌ ام شمر و کیوانه‌ن له‌م کیوانه‌ آتش مس و فیروزه‌ پیدا ئه‌بن . جوزئی شیمالی شیبهی

جزیره‌ی سینا ناوه‌ئه‌بری به‌ هه‌ضبه‌ی کیوی تیه‌ . سه‌حرای میصر عیباره‌ ته‌ له‌ سه‌حرای عرب که‌ واله‌ پشت سیلیبلی کیوی

عرب که‌ چه‌ند هه‌ضبه‌ یکی به‌ وسیعه‌ته‌ وادی قول لیکنا چیری وه‌ سه‌حرای لیبیا که‌ چه‌ند هه‌ضبه‌ یکی بلندی لیه‌ که‌ واحه‌ کانی میصر

له‌ جه‌نوبه‌ وه‌ بو شیمال موقابیلی نه‌هری نیل تیا راکشاو و ئاو و واحاتی زور هه‌یه‌ تن وه‌ به‌ واسیطه‌ی کانیاوی طه‌بیعی وه‌ جوگه‌ی

سونعیه‌ وه‌ ئاو ئه‌درین ده‌شهوریان پینجه‌ واحه‌ی سیوه‌ (١) بحریه‌ (٢) فرافره‌ (٣) داخله‌ (٤) خاریجه‌ (٥) له‌م واحانه‌ دا جوزوره‌ت

پیاز دار هه‌ر وها زیتون پرتقال قه‌یسی لیمو هه‌ر میوه‌ یه‌ک فه‌سوسی هه‌ر عناب کبات به‌ لقی هه‌ر جوره‌ و عه‌ی هه‌ر وانا

ن هه‌یه‌ . نیل . سه‌ به‌ب هه‌یاتی میصری ئه‌ئه‌ی نیل نه‌بی میصر وه‌ که‌ سه‌حرای لیبیا به‌ واسیطه‌ی فه‌یه‌ ضان هه‌ر

سالی هه‌یاتی میصری تازه‌ ئه‌کاته‌وه‌ . نیل یه‌کیکه‌ له‌ نه‌هره‌ گه‌وره‌ آو خوشه‌ به‌ نه‌فه‌ کانی دو سالی ده‌ئیزی (١٠) هه‌زار کیلو

ده‌ره‌ یه‌ موته‌وه‌ سیطی پانی جه‌راکه‌ی (٧٠٠) ده‌ره‌ یه‌ له‌ جه‌نوبه‌ وه‌ بو شیمال ده‌ له‌ که‌ی سودانو میصر شه‌ قانه‌ کاله‌ بیست کیلو

ده‌ره‌ له‌ قاهیره‌ تق به‌ری ئه‌بیته‌ دو فه‌رع یه‌کیکی رو ئه‌کاته‌ شیمال پیی ئه‌لین فه‌رعی رشید ئه‌ویتری رو ئه‌کاته‌ شیمالی شه‌رق

پیی ئه‌لین فه‌رعی دمیاط وه‌ هه‌ر دو کیان ئه‌رژینه‌ به‌ هری سپی موته‌وه‌ سیطه‌ وه‌ به‌ ئه‌رزی به‌ینی ئه‌م دو فه‌رعه‌ ئه‌لین دلتای نیل

ده‌نبه‌ی نیل له‌ ٣ بو هه‌ره‌ی گه‌وره‌ وه‌ یه‌ له‌ ناوه‌ راستی ئه‌فریقیا وه‌ له‌ ایقلیمی خه‌ط الاستوا فیکتوریا نیانزا البرت نیانزا

البرت اده‌واردی زور نه‌هری پیچوک ئه‌رژینه‌ نیله‌ وه‌ وه‌ک بحر الغزال نیل ازرق سوباط عطبره‌ گه‌ لیکی تریش . .

وه‌ ضانی نیل به‌ واسیطه‌ی بارانیکه‌ وه‌ یه‌ که‌ له‌ حه‌به‌شه‌ ئه‌باری هه‌ر سالی نه‌هری نیل له‌ ماگی ابریل وه‌ ده‌ سی ئه‌کاته‌ زیاد

بەرەبەرە زیادە کانانە وەلی ئەوکتوبەر ئەمجا بەرەبەرە کەم دەبیتەوە تا مانگی مایو بەغەیری سالی ١٨٩٤ شەش هەزار بەغەیری سالی ١٨٩٤
زیادە کانە صارف ئەکا بگاتە هەزار لیرە فایدەی وەیە مانای ئیلی زورە زیاتا تصدیرات آوردە دانە دراوە کەی بەقوەت ئەکات. هەوای میصر
کەمیکی لەجە نوبەوە داخلی وظیفەی حارەتی باقی تر داخلی وظیفەی موعتەدیلەی شیمالیە لەبەرئەوە بەعموم هاوینو زستان هەوای
موعتەدیلە لەساحیلی بەحری سپی موتەوەسیط بارانی زورە لەجیگاکانی تری زور نیە. ئەرازی میصر ئەزیکی موبنیتە لەبەرئەوە
پیشەیی کی وسکونەکەی بەزلاحت وەشغولن ئەرازی قابیلی زەرع لەمیصر اجیگەی هەوت میلیونو نیوو جوتە جیی چوار میلیون
صەیفی وە باقی تر شتیتو بەمەوزوع زەراعەت لەمیصر ئەکری شتیتوی ١/٣ صەیفی ٢/٣ ئیلی ئەهەق حاسلاتی لوکە قامیشی جو زورات
پاقلە سنیک برنج پیاز گەلی زوری حاسلاتی هەوت میلیونو نیوە نظار لوکە لەمیصر حاصل ئەگیری جیگەی (٥٠) هەزار جوت
لەمیصر قامیشی شەکر ئەکری جیگەی ٣ میلیون جوت جو و زورات ئەکری لیمو هەنار موز ترش هەجیرەیی تووە
کالەک بزستیون داری خورما سنط جیزە لەمیصر زورە وەلی سوارەی کەر اسپی وشتر گامیش گامانگا ئەزبان زورە
مریشک کوتری مالی هیچکار زورە کە بیتار گورگ چەقەل ریوی کەروسیک آسکی زورە هەموو وەحوشی راتی هەیە سالی
دوو هەزار لیرە وارداتی ماسی هەیە کەی آلتون زەبەرجەد بەردی بەقیمەتی هەیە جوین زورە پیروزەی هەیە لەصەدەی نەوەتا
رەقی نیشتی وورەی زەبی لەنەوتی وابوهیتی نیە کە لایقی بەحث بی. تجارەتی میصر لەخاریج سالی صادراتو وارداتی
ئەکانە صەد میلیون لیرە نەقریباً. تجارەتی لەگەل ئینگلیز و موستەعمیرەکانی وەوزەرەتاو ویلایاتی موتەحیدەو الیابانی
ایطالیاو ألمانیاو سویسرەو تشیکوسلوفاکیا دا هەیە. ئینگلیز ئەوی تیی بچی ٤٤/١٠٠ ئەوی لیی بری ٤٦/١٠٠ گومرگ ئەسینی. مینای
میصر [اسکندریە] ئەوەل مینای تجاری میصر وەبەحری سپیە زورترین صادراتو وارداتی میصر بوخاریج لەویوە [بورسعید]
دووەم مینای تجاریە [سویس] سیەمە لەگەل هیند تجارەتی موهیمە [دمیاط] رەمیل لەبەحری سپیە وەدورەی لافەی تجاری لەگەل
تورکیاو سوریاو یونان هەیە [سنید] لەسەرەی رەعی نیلی غەیرەیە تجارەتیکی واسیعی هەیە لەگەل ئەسکەندەریە و دیمیاط بەکەشتی
[عریش] بچوکە والەسەر بەحری سپی [قصیر] بچوکە والەسەر بەحری أحمر. میصر [١٧٥٠٠٠٠٠] نوفوسی عمومیەتی قەزەبالغ
ترینی وادی نیلە دوشتر لەمیصر یەکی صەد دەهەزار و (١٤) ئاشاری یەکی (٤٦) هەزار نوفوسی هەیە ئەجنەبی لەمیصر

institut kurde de paris

(٧٠٠٠) نفوس که (٥٧) هزاری یونان (٤٠) هزاری ایطالیائی (٧٤) هزاری انگلیزی (٤١) هزاری روسی (٤٤) هزاری نمسائی
موافق ریقیه . دینی روسی حدکوده نه کری اسلامیه (١١٨٠٠٠٠٠) اسلام (٦) هزاری هوله که باقی تروسیحیه دوتولنی
هالی دستغولنی زه راغلی . نه قیماتی ایداری میصر به بنی کراوه به موهاوفاتی مودیریاتی که هموی موراجعت
پوه نزیری داخلیه یه الا (اقلیم سینا) نه بی که موراجعت وی به وزیری حربیه تهه یه که (نخل) عاصیه یه تی وه (عریش)
شاری دستهوریه تی . موهافظ کانی میصر پینجن (قاهیره) که لای رستی نیله عاصیه ی میصره گه وره ترشاری
اوزریقیایه (٨) سه دهه زار نفوس تیایه که له سالی ٣٥٩ هیجری له وه ختی ئوه لی حوکومتی فاطمیه (جوهر القطل)
قوماندانی اوردوی حوکومتی میصر دوروستی کرد وه جامع الازهر یشی که له شه رقاگه وره ترو دیره سی
اسلامیه هه رنه وله قاهیره دادوروستی کرد وه دیره سه و مزگه وتی عالی زوری لیه بولاوه میصری تازه
حلوان مطریه عایدی نه وون (اسکندریه) لیه یشی قاهیره نه وه ل شاری میصره اسکندری گه وره سالی
(٣٣٧) پینجی میلاد دوروستی کرد زه مانی کون دارالعلم بو سیمیلیون نوفوسی تیایه (قنال) عیبارهته له (بورسعید)
(اسماعیلیه) بورسعید میناسی دوه می میصره شاریکی تازه یه به سکه کانی سوئیه قاهیره وه به ستراوه له شه رقیه وه تازه شاری
دوروست کراوه (بورفواد) اسماعیلیه شاریکی جوانه والی ساحیلی بوحیره ی مه نزه له (سوئیس) که تیجاره تیکی واسعی
له گه ل هیندوه شه رق اقصی هه یه (دمیاط) والای فرعی دیمیاط شاریکی دستهوری به صه نعه ته . نه م
قیماته یشی له زیر ایداره ی مه صلحه تی نه قاری موردوایه (شبه جزیره ی سینا) که شاره موهیمه کانی
عریشی طول نخله (صحرای غربی) که عیبارهته له واحه ی سیوه واحه کانی بحریه فرافره (صحرای شه رقی وجنوبی)
که عیبارهته له شه رازی به بی ساحیلی به حری احمر وه وادی نیل شاحیلی واحه کانی خارجه و داخله یه . جوارده
موریریه تیشی هه یه بحیره عزبیه منوفیه دقهلیه شرقیه قلیوبیه جیزه بن سوئیف فیوم مینا اسیوط جرجا
قنا اسوان بیجگه روشارانه گوتمان شاری دستهوری میصر (طنطا) که تیدا زوری تیانه کری (محلة الکبری)
شاریکی گه وره یه (منصوره) شاریکی جوانه هه وای خوشه (اسیوط) شاریکی تیجاریه (دمنهور) هه رکه زیکی گه وره ی

institut kurde de paris

تیجاریه (فیوم) [زقازیق] [منیا] [اخمیم] [بنی سویف] [منوف] [شبین الکوم] [قنا] [جرجا] [سوهاج] [دسوق زفتی]
[اسوان] [خیره] [رشید] [اسنا] [سمنود] [میت غمر] [بنها] [کفر الزیات] [اقصر] [انیا البارود] [قصیر] [طور] [ام
شارانه سنهورن وده هو تیجاره تن باشیان هیه . مصرده و له یکی موسته قیله حوکومه ته کری دیلکی وه رانیه و لیک حق
ئه کاه واسیطه و جلبی و وزه راوه دوه جلبی هیه سیئوف نوآب . چوار زوج و حکه دری هیه . ده حکه دری ئه هلیه ته
شاری جیاریت وه مده نیت وه تیجاره تن به بنی ئه هالی یا ئه هالیو حکومت ئه کا . ده حکه دری شرعیه ایشکاری دینیه
ته ماشا ئه کا . ده حکه دری موختلفه ته ماشای ورله ری ده نیه وه تیجاریه تی به بنی ئه هالی وه ئه جنبوت کا . ده حکه قونصولیه ته ماشای جیاتیت
ئه جنبوئه کاله به بنی تابیعه کانیا . الآن (٩٠٠) میلیون لیره قرزاره ئه لیس چوار میلیون نیو تا زایخ ئه دات . تا زوه دره ی تیجاریو زور آغیو
صوناعی و مصرانه ترتیب کراوه . . [سودان] سودان ئه رقابه حری اُحمر وه موسته عمره ی ارتریای ایطالیا وه بیلاد ی حبشه
شیمالا مصر جه نوبا موسته عمره ی اُوغنده ی انگلیزی وه کنگو ی بلجیکی غه ربا ئه و زریقه ی ال استیوائیه ی فرونسیه وه ساحه ی یه کیلیون
میل موره به عه لنه ره قوجه نوبا یکوله غه ربیانه ئه زوره . ناوه ره سودان حاله ئه ره فوجه نوب غه ربی به ره زه . سیلیلی کیوی گه ره ی
له رسی بناس که له حری اُحمره ئه ره وا تا بوحیره ی ره ولف له جه نوبا ده کوی به وبیدت وه کیوی به رزی زوری لیه بلندترین
له ناوه ره سهتی جنت . ئه راری غه ربت ئالی چه ند ره هلیکی گه وره یه تا زیک تر بینه وه له جه نوبی ره فان به رزتر ئه بیته وه کیوی ره سنهوری
جدیر له جه نوب کیر وفانا مقره له ایقلیمی دارفور هه زار و هه شتصد و ده ره به رزن . سه حرای سودان عیباره ته له سه حرای لیبیه وه
بیوصله له غه ربی نیلا بوئیه له شه رقیا . ئه حری نیل سودان ئه وه کا ئه حری حابشی وه برکه که له ارتریا وه دین ئه وه ل ئه چیته ئه حری
محیطه ره وه م ئه چیته به حری اُحمر ئه م رو ئه حره وه خنی باران زوره ن وه خنی زوو ئه ری . چونکی سودان واله ره نیلدی
حاره داهه واکه ی گه رمه به شی دوه میلیون نیو حوت ئه راری زور آغی هیه ئه هه تی حاسلاتی زوره ت ایا قله پیاز لوبیا ماشو ره وزه
کلاک جو لوکه یه آبنوس حیزران داری تری زوره شیر فیل زراوه ده عون گه لی نه وع وه حیوانی هیه و وه ستره و لاخی شواری که ره کامانکا
گامیشی زور نه وع طیری جوان طیری آوی هیه و شوراتی زوره ده عه نی آلتون قه لاتی هنری ئه لوزی هیه . لوه لوه له ساحیلی به حری اُحمر
(٣) میلیون نوفوسی هیه . قسمی له قوله ره ئه کانه بی بوت به رستن باقی تر موسلمانن قسمی شیمالی عه ره ب قسمی جه نوب

زنوجن د شهورو تابعی عاره کانی کبایلی بشاریه هندوه بجاره جعلیه شکریه هروشه کانی شلوک دندکه نومیاند . سودان حاکمیتی
عام هوکومت کا به نواوقتی دیکی مصروه انگلیز دائرزی . سودان به نه ریکی عایدی مصروه انگلیزه نه ویتاتی ایداری سودان کراوه
به (١٥) مودیریه ت کرهٔ مانه ان لدم جه دوه له دا . . شاریکه شهوری (خرطوم) که عاصمه یه بنای فاخری هیه

مودیریه تلری	عاصمه کری
بربر	دامر
دنقله	مروی
حلفا	حلفا
بحری احمر	بورسودان
نیلی ازرق	وادمدنی
خرطوم	خرطوم
نیل ابیض	دویم
کسلا	کسلا
فنج	سنجا
کردفان	ابیض
دارفور	فاشر
بحرالغزال	واو
بحلا	بحلا
حال النوبه	تلودی
اعالی النیل	ملکال

والا مولته فای نیلی ازرق به نیلی ابیض (أم درمان) شاریکی که وره یه لاس چه پل نیل نزو عاصمه بوه
مرکه نزی بجاره ته (بربر) شاریکی بجاره یه (سنار) والا سه نیلی ازرق شاریکی به شهوره (ابوحمد)
لاس ته راتی نقله (دامر) شاریکی جوانه (وادی حلفا) شاریکی بجاره یه (بورت سودان) مینایه کی موهیمه
والا سه ربه بحری احمر (سواکن) والا سه به جری احمر (کسلا) شاریکی وچکه مه والا سه نه هری جاشه مه رکه
نزیکی بجاره یه وه ه ربی (وادمدنی) والا سه نیلی ازرق مه رکه نزی بجاره ته (دویم) (ابیض)
(قضارف) (کوه) (کاملین) (جبیل) نه م شارانه نزو سه به بجاره تن سالی نزیکی نو میلیون لیره
بجاره تی هیه له گل هیند و انگلیز و ایطالیا و مصر و غیره . ریگه ی مواصلاتی سودان به هوی اس وه قافله
وه بلو وه نیلغراف وه ته رفونه . . بیلادی مه غریب نه فه ریقیا له بیشرا عبارته له وه ملوکه آنه که دراو سیی
به جری سپی موته وه سیطه ره غه رب مصر له عبارته نه ویش له مراکش جزایر تونس طرابلس غه رب
سیلیله کیوی نه طلس مراکش جزایر و تونس نه کاته ٣ برش اقلیمی هه بله که والا سه بنی دو سیلیله کیوی گه ورهی
پیوکاله وه ری زوره اقلیمی تل که والا سه بنی سیلیله ی پچوک وه به جه که دائه ره ی زیاتر کی مونبته اقلیمی مه صر
که کیوی اطلس که وتوته جه نوب . نه هری مه شهوری بیلادی مه غریب وادی درعه تنصیف سیسو که نه ریزنه
موجیطی نه طلاسیه ملوته که نه ریزته به جری سپی ته وه سیطه نه تاوان له مراکش . هه وای بیلادی مه غریب مه دیته ریل
وه سیجیه وه کونه ی له جینی سپیه ایلان عاره ن نه شهورن به مغاربه بربریه . نزی پاقله ی زوره مه ترنزان که ر
وولاحن سواری زوره ته بیلانه کری . (مراکش) که پیی ئه لین وه غربی نه قصا والا سه شمالی مه غرب نه فه ریقیه شمالاً به جری سپی
موته وه سیطه وه بحاری جبل الطارق غه ربا و جیطی اطلانتیک جه نوباً سه جری کوبرا نه ته ر قاجزایره والا سه جیمایه ی فوره نه وه سپانیا

institut kurde de paris

بەو گەورەی هەو وەرە نیشاد و حەوت هەزار میل مورە بە تەرەساهەیە [١] میلیۆن نوفوس هەیە ئەغلەب مغاربە و بربەرن . ئەرازیە کەی بونیتە
زورتر جو بربخ میوەی زورە هەیوانانی زورتیایە حیوە ئەکری مەعدەن آسن مس قەلای زیو آلتون هەیە سوجادەی باش چیزاوی
خوری چاکی لە ئەکری نوک خوری هەیکە بارام بیت یاقوت هەیوانات هەو بوبات بە تیجارەتی ئەروا تیجارەتی ئەغلەب لەگەل وەرنا و
إنگلیز و جزایرە [فاس] عاصیمەی شیمالی والە سرنەهری سیبو [مراکش] عاصیمەی جەنوبە والە سرنەهری تنصیف [طنجە] مینای مراکشە
والە بغازی جبل الطارق هەواس خونە [تنقان] شاریکی مەحکەمە لە شیمال [مغادور] یا صویرە مینای مراکشە لە موحیطی أطلاسی با داپوستی
بە تیجارەتی ئەروا [جدیدە] کە شهورە بە مزجان بیناکە گەورەی عەزیزی مراکشە لە ساحلی موحیطی أطلاسی [دار البیضا] والە شیمالی جدیدە
مەشهورە بە کازابلانکا . ئەریف لە ساحلی مراکش لە نهری ملویە وە یە تا رئیس سبارتل دو میلیون نوفوس هەیە کیوی ترورە
ایسالەئەورە ئەیستیقلالان . [جزایر] ، ئەهلی عەمیرەکان وەرە نیشاوالە بەنی مراکش وە تونس وە بە حرسی وە سەحرای کوبرا
هەشتا و سی حەوت هەزار میل مورە بە [٦] میلیۆن نوفوس هەیە ٣ موقاطەعەیە جزایر ١ لە ناوە رستا هەران ٢ لە غەربا قسنطین ٣ لە شەرقا
بربخ زیتون شرتی لوکە بطاطی دار خورمای زورە مەعدەن آسن زورە ئەغلەب تیجارەتی لەگەل وەرنا نیشاری
مەشهوری [جزایر] کە عاصیمەی جزایرە جیگەی حاکمی عامە مینایکی گەورەی هەیە بە ملرکەزی تیجارەتە [وهران] شاریکی
تیجاریە ئەغلەب تیجارەتی لەگەل ئەسپانیایە [قسنطین] شاریکی تیجاریە بوسیوی وەسوسات وە هەیوانات وە خورمای [بونە]
یا غنابە جیگەیەکی هەوانە آسنی زورە [تلمسان] والە غەربا قەریبی عاصیمەی بوە [قلیب فیل] یا اسکیلە شاریکی مەحکەمە [بجایت] مینایکی
لە ساحلی بحری سپی مەشهورە کە مرکەزی تیجارەتە .. [تونس] . ساڵی [١٨٨١] میلادیە وە والە جیمایی وەرنا دانە میرحەد کەی ئەکا
کە پیی ئەلین [باي] شاخی زورە لە جەنوبا سەحرای لاوی هەیە دو میلیۆن نوفوس هەیە ئەغلەب مشغولی زراعەتن جو زیتون زورە
سوجادە و چیزاوی خورمای باشمان ئەکری مەعدەن قەلای آسن مس ئەلتون خورمای زیوی هەیە هەیوانانی زورە شاری مەشهوری
[تونس] کە عاصیمەیە والە خەلیجی تونس شاریکی مەحکەمە مرکەزی تیجارەتە عیلمی دینی زورتیایە گوتریتە وە [بنزرت] یا بنزرت شاریکی مەحکەمە
لە ساحلی شیمالی [قیروان] تیجارەتیکی عەمەلەی هەیە مەشهورە بە شاریکی موقدەسە بە موسلمانان [سوسە] [صفاقس] [قابس] ٣ شاری بچوکن
لە ساحلی شرقی راوی ماسی زورتیان لە ئەکری .. [طرابلس غرب] .. یا لوبیە لە غەربی میصرە ئەکەوی مرزەکی ملیە طارەقە شرقی هەضبەکی

بر راویه داخله کرمی هدیه‌یکن بولیسه‌ده شهره به حاده‌ده‌سی (٤٠٠) هزار میل مربع‌ده کیلیون نوفوس‌دیه‌ده‌ده شهری اغه‌با
طرابلس دشه‌ر قابرقه‌ده‌ده نوبا فزانه ، جو خورما زیتون هیوانات خوری زوره شاری شهری [طرابلس] که عاصمه‌یه مینایکه
گوره تیجاریه [بنی غازی] مینای بر قه‌یه [مزروق] عاصمه‌ی فزانه‌ده نوبا [طروق] اغه‌ربه‌ده یعنی سلومه زوره‌جوا [رهراس کوبرا]
والیه‌سی مه‌دیل اطلاسی‌ده‌ده‌ی اهمیه‌ده بیلاری‌ده‌ده‌ی سودانا ناوه‌ده‌ستی که‌ده‌ی مه‌ده‌ده‌ی شهره‌ده‌ده‌ی کیوی تیستی‌ده‌ده‌ی
دوشه‌ده‌ده‌ی اغه‌ربه‌ده‌ده‌ی لیبیا پاشه‌ده‌ده‌ی بیلاری‌ده‌ده‌ی چالیا کاناوی‌ده‌ده‌ی ساده‌ده‌ی ۳ میلیون میل مربع‌ده ۳ میلیون نوفوس‌ده‌ده‌ی خوری عاج
پیسه‌ده‌ده‌ی تو صاراتیه‌ده‌ده‌ی فزانه‌ده‌ده‌ی ایلاکه‌ده‌ده‌ی بیلاری‌ده‌ده‌ی مه‌دیل اطلاسی‌ده‌ده‌ی بنی‌ده‌ده‌ی کانه‌ده‌ده‌ی بوجاروره‌ده‌ده‌ی ابیفا هلاتیا پاشا‌ده‌ده‌ی بیلاری‌ده‌ده‌ی
ریلدوس . [سودان اغه‌ربه‌ده‌ده‌ی] . ده‌ده‌ی بلاغیه‌ده‌ده‌ی کشی‌ده‌ده‌ی بوده‌ده‌ی شاره‌ده‌ده‌ی تا مه‌دیل اطلاسی‌ده‌ده‌ی سیمالی‌ده‌ده‌ی لیجغانه‌ده‌ده‌ی سرایه‌ده‌ده‌ی که‌ده‌ی بوینسته
بارانی‌ده‌ده‌ی زوره‌ده‌ده‌ی حاسلاتی‌ده‌ده‌ی زوره‌ده‌ده‌ی بطاطه‌ده‌ده‌ی کاوچوک عاج‌ده‌ده‌ی پرتاداری‌ده‌ده‌ی زوره‌ده‌ده‌ی تیجاره‌ده‌ده‌ی لی‌ده‌ده‌ی سودانه‌ده‌ده‌ی عبارته‌ده‌ده‌ی دو
بشی سیاسی بنجه‌یای بریطانیا سنغالی علیا و ویلایاتی بنجه‌یای بریطانیا [بنجه‌یای بریطانیا] زوره‌ده‌ده‌ی بالغه‌ده‌ده‌ی حساب حوار صد دهه‌ده‌ده‌ی
میل مربع‌ده‌ده‌ی ده‌ده‌ی ده‌ده‌ی میلیون نوفوس‌ده‌ده‌ی ده‌ده‌ی بیشی دو قسیم بنجه‌یای شمالی بنجه‌یای جنوبی‌ده‌ده‌ی غرب‌ده‌ده‌ی حالیکه‌ده‌ده‌ی شغولی‌ده‌ده‌ی زراعت‌ده‌ده‌ی لوکه‌ده‌ده‌ی کاکاو‌ده‌ده‌ی زوره‌ده‌ده‌ی ماشی
بنجه‌ده‌ده‌ی بطاطه‌ده‌ده‌ی زوره‌ده‌ده‌ی عده‌ده‌ی نیکی‌ده‌ده‌ی گوره‌ده‌ده‌ی خه‌لوزی‌ده‌ده‌ی شاری‌ده‌ده‌ی شهری‌ده‌ده‌ی [لاغوس] که‌ده‌ده‌ی عاصمه‌یه‌ده‌ده‌ی مینایکه‌ده‌ده‌ی گوره‌ده‌ده‌ی تیجاریه‌ده‌ده‌ی والیه‌سی
لیجغانه‌ده‌ده‌ی [ایبادان] [اکاسا] دو شاری تیجاریه‌ده‌ده‌ی [زنجیری] عاصمه‌ی بنجه‌یای شمالیه‌ده‌ده‌ی والیه‌سی‌ده‌ده‌ی هری کادونا که‌ده‌ده‌ی فرعونه‌ده‌ده‌ی هری بنجه‌ده‌ده‌ی
[لوکاجا] والیه‌سی‌ده‌ده‌ی قای‌ده‌ده‌ی هری بنوس‌ده‌ده‌ی بنه‌ده‌ده‌ی هری بنجه‌ده‌ده‌ی شاری‌ده‌ده‌ی کی تیجاریه‌ده‌ده‌ی [لوکاکا] عاصمه‌ی‌ده‌ده‌ی ملکه‌ده‌ده‌ی که‌ده‌ده‌ی تو بوده‌ده‌ی نوفوس‌ده‌ده‌ی ساحلی بوده‌ده‌ی بازاری‌ده‌ده‌ی
هفته‌ده‌ده‌ی تو مه‌ده‌ده‌ی بیتی‌ده‌ده‌ی یاسه‌ده‌ده‌ی [سقطو] عاصمه‌ی طایفه‌ده‌ده‌ی کانی هوسا والیه‌سی‌ده‌ده‌ی بنه‌ده‌ده‌ی هری‌ده‌ده‌ی سقطو که‌ده‌ده‌ی فرعونی‌ده‌ده‌ی هری بنجه‌ده‌ده‌ی [کانو] که‌ده‌ده‌ی شیمالیه‌ده‌ده‌ی مه‌ده‌ده‌ی که‌ده‌ده‌ی نیکی‌ده‌ده‌ی مه‌ده‌ده‌ی هیچ
بو تیجاره‌ده‌ده‌ی . [سنغالی علیا و ویلایاتی بنجه‌یای] ، عبارته‌ده‌ده‌ی ده‌ده‌ی وزه‌ده‌ده‌ی سنغال‌ده‌ده‌ی ناوه‌ده‌ده‌ی راستولای‌ده‌ده‌ی زوره‌ده‌ده‌ی وه‌ده‌ده‌ی هری‌ده‌ده‌ی بنجه‌ده‌ده‌ی شاری‌ده‌ده‌ی شهری‌ده‌ده‌ی
[کایس] که‌ده‌ده‌ی عاصمه‌یه‌ده‌ده‌ی والیه‌سی‌ده‌ده‌ی هری‌ده‌ده‌ی سنغال [غنبکتی] والیه‌سی‌ده‌ده‌ی بنه‌ده‌ده‌ی هری‌ده‌ده‌ی بنجه‌ده‌ده‌ی مه‌ده‌ده‌ی که‌ده‌ده‌ی نیکی‌ده‌ده‌ی مه‌ده‌ده‌ی هیچ بو تیجاره‌ده‌ده‌ی . [أفه‌ ریقیه‌ی غربیه‌ده‌ده‌ی] .
عبارته‌ده‌ده‌ی دو ایقلیمه‌ده‌ده‌ی که‌ده‌ده‌ی والیه‌سی‌ده‌ده‌ی غربه‌ده‌ده‌ی نوبه‌ده‌ده‌ی سه‌ده‌ده‌ی کوبرا ناوه‌ده‌ده‌ی صه‌ده‌ده‌ی تو شه‌ده‌ده‌ی هری‌ده‌ده‌ی او بنجه‌ده‌ده‌ی که‌ده‌ده‌ی شامیلاده‌ده‌ی وزه‌ده‌ده‌ی سنغال‌ده‌ده‌ی و غنبیا‌ده‌ده‌ی و غانته‌ده‌ده‌ی العلیا‌ده‌ده‌ی و غانته
السفلا‌ده‌ده‌ی دو ریاتی استعماری‌ده‌ده‌ی ایقلیم‌ده‌ده‌ی تاکردوه‌ده‌ده‌ی تیجاره‌ده‌ده‌ی که‌ده‌ده‌ی تا به‌ده‌ده‌ی ویسته‌ده‌ده‌ی کردوه‌ده‌ده‌ی و ده‌ده‌ی قطه‌ده‌ده‌ی آسیا‌ده‌ده‌ی بو بردوه‌ده‌ده‌ی گوره‌ده‌ده‌ی ترحاسلاتی عاجه‌ده‌ده‌ی ده‌ده‌ی
موسته‌ده‌ده‌ی عمیره‌ده‌ده‌ی فرنساوا انگلیزه‌ده‌ده‌ی برتغالی‌ده‌ده‌ی اسپانیا و لیبریا و کنغوی‌ده‌ده‌ی به‌ده‌ده‌ی تیکیه‌ده‌ده‌ی . موسته‌ده‌ده‌ی عمیره‌ده‌ده‌ی فرنساوا‌ده‌ده‌ی نا‌ده‌ده‌ی مانده‌ده‌ی [ترسنغال]

کە دراسی سپیە وتانە هری غنیایە [سنلویس] عاصیمە یەتی کە والە وصە بنە هری سنفال شاری مەشهوری [والماس] کە زیکی ئاسی
اخضرە جیکە خوکودتی ئەو زیقیس فرەو نشامنیایە کی وەحکومە. [غانة الفرنسیە]. کە والە بینی غانەی پرتغال وەسیرالیونا [کوناکری] عاصیمە
کە والە ساحیل. [ساحل العاج]. کە والە بینی لیبریا و ساحیل الذهبا [بجرفیل] عاصیمە یەتی [سم الکبرا] شاری مەشهوریەتی
مینایە کی موهیمە والە ضلیجی غانە. [داهومی]. کە والە عذربنیجریا [پورتونوفو] عاصیمە یەتی [کوتونو] شاری مەشهوریەتی
[أبوس] داخلی توجواندە وهی ألمان بوخزارەتی سکەداهومی. [کمرون] کە بویا عاصیمە یەتی [فیکتوریا] شاری مەشهوریەتی کە هی
ألمان بوایە تا عائدی کمرونە [الکنغو فرەنسا]. نەهری أونغی لە کونغوی مەبلیجیکا جیایە کاتە وە لە داخلی قارەکە دائەروا
بەهری الغزال وە بوهیرەی شاری [لیوبولدفیل] نوفوسی هەیە. لەسوان نشەرقی لەدەوری بوهیرەی شاری باغزمی وارای کەائم
عائدی ئەم موستەعمەرە یە دارهوریا مەدەوری [بنت] أنبوس زورە [لبرفیل] عاصیمە یەتی کە مینایە کی موهیمە والە
وصە بنە هری جابون [لبرازفیل] شاریکی مەشهوریەتی کە بنە هری کنغوی. موستەعمەرەی انگلیزی. [غمبیا]. ایقلیمیکی
بچوکە دەهەزار وحەوتسەد نفوسی غمبیای هەیە [باثورست] عاصیمە یەتی. [سیرالیون]. والە بینی لیبریا وغانەی فرەنسا دا
[فریتاوون] عاصیمە یەتی مینایە کی موهیمە وەمەرکەزی تجارەتە لوکە. بەنخ [بیشی] زورە. [ساحیل الذهب]. والە شەرقی ساحیل العاج
[اکرا] عاصیمە یەتی شاری مەشهوری [کوتاسی] عاصیمەی آشنتیە التون جوزی هیندی کەکاکای زورە. موستەعمەرەی پرتغال
[غانەی پرتغالیە]. کە والە بینی غمبیا وغانای فرەنسا جزیرەکانی بساجوس تابیعیەتی کە والە عذربیا [بولاما] عاصیمە یەتی [باغنو] شاری
مەشهوریەتی. [گینیا]. والە جنوبی کنغوی فرەنسا وصە بنە هری کنغو ایکیاتوریال جیایە کاتەوە جوزئیکە لە کنغوی بلجیکی [انجولا].
لەوصە بنە هری کنغوی وەتانە هری کەوتینی مەساحەی بەقدەر ساحەی مەصرەو پەیلیون نوفوسی هەیە [لواندە] شاری مەشهوریەتی کە عاصیمە.
والە ساحیلی شیمال [بنجویلا] [بیلاس] روینیا موهیمەیەتی. موستەعمەرەی اسپانیا. [ریومونت کوریکو]. والە ساحیلی شیمالی کنغوی
فرەنسیە. [لیبریا]. جوجمهوریەکی موستەقیلەیە کە بی قولەرەشتن والە بینی سیرالیون وساحیل العاج دا هەی بەقدەر دوسەد
دویلیون نوفوسی هەیە [منروفیا] عاصیمە یەتی مینایە کی موهیمە. موستەعمەرەی بلجیک. [کنغوی بلجیکی]. کە وەزیرەتی
بەشی ئەوریقیایە ساحیلی نیە بەشی خوارووی وصە بنە هری کنغو نیە لە داخلی ئەروپا سەدان ساڵ نوفوسی دەهەزار میل موربع

institut kurde de paris

[illegible] ميليون نوفوسي هديه ئه غلبه يان قوله روشن ئه شهوت يا نفس وارستاني زوره لوكه ئه زوره عاج ذوره كاكا موز هوبوبات
[illegible] الاس آلتون هديه شكاي ئه شهوري (كنشا سا) يا ليو بولدخيل كه والاسه رنه هري كنفو عاصيه يه (بوبا) وه صدبت هري كنفو
زوعاصيه بوه (بانا) ميناكه له سيلي موجيلي اطلاس. (اوفريقاي جه بنوبتي به ريطانيا) . له جنوبت فريقا وه له راس الملاته وه ئه روا
تا وه هيره ئه تنجا ميناكه ميليون نوفوسي هديه عزه ئه ساعه ئه ميليون نوفوسي هديه خوشيا سپين ئه م قوطه عبارة له (اوفريقيتي جه بنوبتي قوجيل)
ئه بولتي عبارة له موسته عمره له راس رجاء الصالح ناتال اوريخ ترانسفال ئه فريقيه جه بنوبتي غربيه . وه (باسوتولند بشوانا ئه زوريا
نيا ئالند) . له راس رجاء الصالح ئه غلبه بوماله جه بنوبتي هري اوريخا وساه ٣٠ روبعي وساه ٣٠ ميصره (٣٠٠٠٠٠٠) نوفوسي
روبعيكا سپي باقي روشن ئه غلبه يان ئه شغولي ئه [illegible] جوبوبا ترس بيوه هديوانات هذه ئه بيت الاس مسه هذه لوتي ئه غلبه بوماسلانيه تي
هديوانان زوره شاره شهوري (راس) يا كبتون كه [illegible] تيل ئه وه آلتاريه تي عاصيه يه (كبرلي) والاسه ئه هري اوريخ الاس
جه بنوبتي زوره (پورت اليزابت) ميناكه له سيلي جه بنوبتي [illegible] زوراي ئه روا (انت لندن) ميناكه كي موعيه له ئه ريقا
(ناتال) . له راس رجاء الصالح وه يا ئه شيا ئه ترقوالا بنيسيليه [illegible] وه موجيلي هنديا زوكلنتيش له سريه تي (٣٠٠٠٠٠) نوفوسي هديه
زوركه ريه ئه كرجاي ذوراب مه زيسوي زوره عده ئه ئه كه وه ئه هذه لوتي هديه هديوانات وولاغ سواري زوره آلتون هذه لوتي
ئه كرجيت يه ئه ئه هذه صاله ئه تي (بيتر ماريتزبرج) عاصيه يه تي (ريبانا) ميناكه ئه [illegible] والاي موجيلي هنديا . (اوريخ)
له بني ئه هري اوريخ وه ئه هر فالاكه فرعي اوريخ هذه واي موعته ئه ئه له وه هري زوره ئه زوره تي له هديوانات وه يه وساه (٥٠) هذه زار ميل
ئه به ئه ئه شهه هذه زار نوفوسي هديه دونوليتيان سپي باقي روشن عده ئه الاس هذه لوتي هديه هوبوبات زوره (ميليونتيتين)
هديه يه تي شاريكي هيوكه . (ترانسفال) . والاسه بني ئه هري ليبوپوه فالاهذه واي فوشو موعته ئه ئه ريله ئه زاريه كه ئه ميليونيته له وه هري زوره
ئه كاوه وه طاين وساه (٦٠٠٠٠٠) ميل موربه ئه دو ميليون نوفوسي هديه يه بوبزاعه ئه له وه هري هديوانات زوره باشا هوبوبا ميوه
ئه آلتون هديه ئه لي قيمه تي (٦) ميليون ليره آلتون ئه جي بو خارج الاس هذه لوتي هديه (پريتوريا) عاصيه يه تي شاري ئه شهوري
ماتسبرج) شاريكي گه وره يه له جنوبا عده ئه آلتون ئه شهوره . (اوفريقيتي جه بنوبتي غربيه) . والاسه بني ئه هري كوتي
ئه ساوري بخاوه وساه ٣٠ روبعي وساه ميصره روبعي ميليون نوفوسي هديه ئه هاليكه ئه غلبه جه بوان يه جنوب ئه كه ئه هذه سوس

institut kurde de paris

وولاف سواری دار خوزستان و دار ترک و شمالاً زوره و عدن آلماسی و ثلاثی دیه [وندهوک] عاصمه‌ی ترشاری شهر

[سواکبند] [لودارتز] که دوستاری موصل. [باسوتوالند]. والده شرق او رنج هو تو باد یوانان زوره نیو دیلیش نوفوسی دیه

[ماصیرو] عاصمه‌ی ترک. [بتشوانالند]. شرق ترانسفالو غربی فریقیه‌ی هنوب غربی دیه‌ی به عمومی هیکاله و ریکی موهیمه دیوانیکی هیچ

زوری بنا به هنیوه کری هوی زوره [مفکند] عاصمه‌ی ترک که والده‌ی سهی رجا الصالح. [سوازیلند]. والده‌ی هنوب شرق ترانسفال که فو

ریفیه‌ی جنوبیه نه ماشای نه کا [اُبابین] عاصمه‌ی ترک. [رودیسیا]. ترانسفاله و دیه تا بوهیره‌ی تنجانیقانه هری زمبیزی الحاق

روبه‌ی رودیسیای جنوبی هو شمالی ساحه‌ی نیو دیلیش میل موره به عدد کیلیش نوفوسی دیه آلتون خزانه‌ی هدتی حاسلاتیه‌ی تلوه‌ی

دیوانی زوره‌ی راعه‌ی زوره شاری شهری [سالسبری] عاصمه‌ی رودیسیای جنوبیه [بولاوایو] والده‌ی رفه‌ی اسخی کابه‌ی

قاصیره‌ی تجاره‌ی نه [لفنستون] عاصمه‌ی رودیسیای شمالیه [نیاسالند]. والده‌ی هنوب غربی بوهیره‌ی نیاسا و ساحه‌ی (٤٠) هزار میل موره

به کیلیش نوفوسی دیه لوکه رنج عاج چای زوره [زمبا] عاصمه‌ی ملانشیر شاری شهریه‌ی. [ژه‌فریقه‌ی شه‌رقیه] به عربی دیه

کورته‌کان ژه‌وروپا دم قطعه‌یا به شبه‌ی کردوه بوته ره‌قی تجاره‌ی ساحلی دم قطعه‌یا فوقه‌ی به‌ره‌ی به‌رزه‌ی بیته‌وه تا داخله‌که‌ی

ژه‌فریقه‌ی هه‌بکه بنا ئات دیوانان زوره عاره‌ب هه‌نوه‌ی تربو تجاره‌ی تیا ئاشتون وه دم قطعه عبارته له ژه‌فریقه‌ی شه‌رقیه

به تفالیه ژه‌فریقه‌ی شه‌رقیه‌ی به بریطانیا صومالی ایطالی صومالی به بریطانیا صومالی فرنسی حبشه ارتریا. [ژه‌فریقه‌ی شه‌رقیه

له ساحلی به ضیقی موره نیقه‌ره له ناله وه تا سهی لجاروره هری فوماره‌ی ساحه‌ی ٣ صد و ده هزار میل موره به عدد ٣ میلیون نوفوسی دیه

ره‌شی پیاله‌ی انق زوره‌ی لوکه عاج جوزی هیندی بنی زوره و عدن آلتون خزانه‌ی دیه که وره‌ی شاری [لور

که والده‌ی لیجی لاجوا عاصمه‌ی بنایه‌کی موهیمه [موزنبیق] والده‌ی شمالاً له ساحلا [سوفالا] والده‌ی لیجی سفا. [ژه‌فریقه‌ی شه‌رقیه‌ی به بر

دم قسمه‌ی کینا اوغنده تانزانیا به تنجانیقا. [کینا]. والده‌ی ساحلی به هری موجیطی هیندی له تنجانیقا و به صومالی ایطالی

قاره‌که‌ی بوهیره‌ی فکتوریا نیانزا و به هری جیل و والده‌ی شمالاً تا صومالی حبشه به چوار میلیون نوفوسی دیه نه‌زانیه که‌ی زو

دیوانی زوره به رنج لوکه زوراتی زوره هو بیانی زوره هه‌یه [سیرولیو] عاصمه‌ی تو والده داخلاتی شاری [جو

که زوری جوانه والده ساحلی هیندی [پورت فلورنس] والده‌ی بوهیره‌ی فکتوریا نیانزا. [اوغنده]. عبا

institut kurde de paris

بودیره اولور کاکه هرری نیلیانلری نیه دیرلر شیمالاً شرقاً اغولله کیتهایه قاسعوانه نه رایزیه کری موبیته نه باتانی زوره [عنبر] عاصیه یه تق کریا
له سایلی بودیره ی ویکتوریا نیانزا جیله مرهالکی عاج سیبته بن لطاطی هوبوابن به تجارتی زوره لری ده جیندی زوره [زنزبار و پمبا]
زم دو جزیره نزیکی سایلی تجانیقان روبعی میلیون نوفوسنا هیه هوسلیمان تجارتی و شغولن آلات جه ونری جیندی زوره [زنزبار]
عاصیه یه تق بیانیه کی تجاری موهیمه والی جزیره زنزبار اولوره تری شاری شه رقاً اونه رقیایه . [تجانیقا] دیه بیانیه گوتراله نه رقیه
نه رقیه ی الانیاره سایلی موهیطی هیندی له راسی دلجا دوه ی اولوا تاکیا بودیره ی تجانیقا والی نه ریا و کیوی کلیمنجارو له شیمالیا
که نوزده هزار دوقسقه لرقه دوه ساده به قدر دوه ساده ی میلیون نوفوسی هیه عاج جه ونری هیندی بن دیوانات لوکه ی
زوره [دار السلام] عاصیه یه تق دیلیکی موهیمه . [صومالی ایطالیا] دیکیاوه نه روا تاصومالی بریطانیا راسی عزدافوس والی شیمالی
شه رقیانه هالیه که ری شغولی زراعت وه [مقدیشو] عاصیه یه تق بیانیه که له سایلی موهیطی هیندی [کسایمو] مینای
مشهوریه تق ویرنی والی سایلی موهیطی هیندی . [صومالی ایطالیا] والی جه نوبی خلیجی عدن له بینی صومالی ایطالیا وه خلیجی اجوزا
[بربره] عاصیه یه تق [زیلع] شاری مشهوریه تق والی له خلیجی عدن [صومالی فرنسه] والی وه وری خلیجی اجوزا له بینی صومالی بریطانیا نی
ارتریا له مشهوره به اوبکا [جیبوتی] عاصیه یه تق طوتسن نه یه بتی عاصیه ده ده که دریزی ۹۰ میله . [حبشه] که مشهوره
به اتیوپیا امپراطوریه کی مدنیه قیلیه عبارته له هضبه یه کی بلند که نیل ازرق وه نه هضبه ی اطراف له شاخه بریزی نه م ایقلیمه وه اوه دریزی
مساحه ی ۱۰۰۰۰۰۰ میل مربعه به قدر دوه ساده میلیون نوفوسی هیه نه غلب دیانه تیان دیسیه هوای موتدله دیلی سیمیه ده ایلی که ری زوری
موبیته هوبوابن تق لوکه قاهیشی شه کری و نزد و عاقی نری زوره و عده لی اکسن نه لونز کوکه گرن نریوس حزیی زوره
حیوانانی زوره نه هالیه که ری زوره نه ریکی حیوانی [اریسو بابل] عاصیه یه تق والی جه نوبی نه نوبیا شاری مشهوری [خندار]
که شاری موهیمه والی شیمالی بودیره ی تقلا [هرر] شاری تجاری موهیمه والی شه رقی اریسو بابا . [مدغشقر] . روسیقه یا سیم
جزیره ی دوقیانیه والی موهیطی هیندی له مشیقی موزه نیق له نه ریقیا جیاشه کاوه که ۲ جه دوبل یا تا بیلی فره زیاده مساحه ی ۱۰۰۰۰۰۰
میل مربعه به قدر ۳ میلیون نوفوسی هیه هوای گرم و موتدله به بنجی لطاطی قاهیشی شه کری لوکه ی زوره و عده لی آلتون هیه یه
هالیه که ری زوره و شغولی خدمه تی حیوانات [آلتنانا ریفیا] عاصیه یه تق والی جزیره که دا [تمانافی] شاری مشهوریه تق

institut kurde de paris

[باسی قاره‌ی آسیا]

ده‌ه‌و قاره‌ی کانگه‌ و ره‌ ترب‌ و سیه‌ت‌ ترقه‌ له‌ بالغ‌ ترسیا جیگه‌ی دین‌ وه‌ ده‌ه‌و بیغه‌ره‌ کانگه‌ لامی‌ فه‌وانانی‌ ره‌ وه‌ له‌ره‌ مانی‌ کونا جیگه‌ی
عیلیوته‌ ره‌ قی‌ بوه‌ وه‌ که‌ ده‌ ضاره‌ قی‌ بابلی‌ آنوری‌ چیپ‌ ده‌ته‌ لا. آسیا واله‌ ته‌ ره‌ق‌ ده‌ ور و یا وه‌ ستیالی‌ ده‌ ره‌قوی‌ فه‌ ریقیا سیلیه‌ی‌ کیوی‌
اوزال‌ وه‌ به‌ حری‌ قه‌زوین‌ وه‌ کیوی‌ قه‌فقازه‌ ده‌ ور و یا جیا ده‌ کانه‌ وه‌ قنال‌ سویس‌ به‌ حری‌ اُحمر بغازی‌ باب‌ المندب‌ له‌ فه‌ ریقیا جیا ده‌ کانه‌ وه‌
حدود وه‌ی‌ شیمالا موحیط موبحه‌ هیندی‌ شیمالی‌ ته‌ ره‌قا موحیط هاره‌ که‌ جیا ده‌ کانه‌ وه‌ له‌ ده‌ ریکا هه‌ نوبا موحیط هیندی‌ غه‌ربا به‌ حری‌ اُحمر قنال‌ سویس‌
به‌ حری‌ سپی‌ ده‌ته‌ وه‌ سیه‌ حری‌ ره‌ ره‌ ره‌ ره‌ یا به‌ حساوفده‌ بیلیوغ‌ نوجیل‌ موره‌ ته‌ به‌ عف‌ ۲ به‌ کیکی‌ هه‌ و و شکانی‌ کیوره‌ که‌ ده‌ ره‌ره‌
[به‌ حه‌ و فه‌ لیجی] له‌ شیمالا فه‌ لیجی‌ آوب‌ به‌ حری‌ اُحمر ده‌ ته‌ ره‌قا به‌ حری‌ به‌ هرنج‌ که‌ واله‌ به‌ بنی‌ سیراو ده‌ ده‌ ریکا یا به‌ حری‌ او خنک‌ که‌ واله‌ به‌ بنی‌ سیبریا و
شیهی‌ جزیره‌ی‌ کشتکا به‌ حری‌ الیاتا که‌ واله‌ به‌ بنی‌ الیاتا و کوریا و کوریا له‌ حری‌ اصفر که‌ واله‌ به‌ بنی‌ کوریا و چینا که‌ فه‌ لیجی‌ تشیلی‌ شی‌ که‌ له‌
به‌ حری‌ چین‌ که‌ واله‌ ته‌ ره‌قی‌ هیندی‌ چینا که‌ فه‌ لیجی‌ تلکین‌ سیام‌ [illegible] وه‌ له‌ به‌ نوبا که‌ فه‌ لیجی‌ بنغاله‌ که‌ واله‌ به‌ بنی‌ هیندی‌ چینو هیندا به‌ حری‌
عرب‌ که‌ واله‌ به‌ بنی‌ هیندو عه‌ره‌ با که‌ فه‌ لیجی‌ فارسی‌ شی‌ که‌ له‌ که‌ به‌ غاص‌ لو [illegible] بنی‌ وه‌ له‌ که‌ ترقا سو عه‌ره‌ ره‌ فه‌ لیجی‌ عدن‌ که‌ واله‌ به‌ بنی‌ وه‌ له‌ که‌ ات
عه‌ره‌ وه‌ قاره‌ی‌ ته‌ ره‌ ریقیا له‌ حری‌ سپی‌ ده‌ته‌ وه‌ سیه‌ به‌ حری‌ اُحمر که‌ به‌ بنی‌ [illegible] بوته‌ ته‌ ره‌ ریقیا له‌ به‌ حری‌ عه‌ره‌ به‌ حری‌ ره‌ ره‌ ره‌ ره

جزیره‌ی هند که هر انگلیزان هانیان که هر چه از موضع هند جزیره‌ی کانهند تا نیکوبار لاکدیف مالدیف پیدا که والا نامه‌ی سرتقار بر بالا هند
که تا هند هر انگلیزان از هر سیر بوته و سیلان جزیره‌ی قرص که هر انگلیزه رود رس که هر ابطالیا آسیا موس مدالی قلینا ساقز که هر تو ترکیان
(شبه‌ی جزیره) از تر تا کنتکا کوریا از غربا اناضول یا آسیای پچوک از جنوب هند چین که نهایه تو در شبه‌ی جزیره‌ی ملقا شبه‌ی جزیره‌ی
هند شبه‌ی جزیره‌ی عرب [سطح] قاره‌ی آسیا و تا زه باقی قاره‌ها از به بلندی سرزه که یکوه کاه و ویسه هند ضبه و هله کاه از جوز
شیمالیا هلی زر و سیبی هند هر روه کوه جوز جنوب و به سرزه سیلیک کیوی که وره هیه کیوی آسیا از هند ضبه پامیره و نه غربه شبه
به شهوریان کیوی منه فروم که والا جنوب ضبه پامیر تیانشان که فرعی هند ضبه پامیره سیلیک کیوی هیمالایا که والا هود و در هند شیمالی
که کیوی امرشاه و بلند تهی کیوی هلی که فرعی کیوی تیانشان والا هود و در سیبریای جنوب و مرو آسیا به اسیمی اطونوس
استانوفوس تالای و ضیق به هر بخ سیبا به تو رس هند و موش که در شیمالی افغانستان فرعی هند ضبه پامیره کوهلن که والا جنوب ترکستان و تبت
لیک جبانه کانه وه بر شه که والا جنوب جزیره قزوین قفقاز که جزیره قزوین و سیو جزیره شیاله که کل کیوی آسیه به کنت گری طور رس
که والا آسیا پچو کاوزال که والا بین آسیا و اوروپا ال. [هند ضبه] . هند ضبه پنج بش ۳ بش هند ضبه به شهوریان هند ضبه پامیر که والا نامه
له هند هند ضبه کانه بلند نه هند ضبه تبت که والا غربه هند ضبه پامیر هند ضبه ای سیلیک کیوی ده هر دکن وه هر ده هله که تی نه مرو ب وه هر ب ریه
که کیوی امرانی نیا به. [هل] . به شهوریان به هلی سیبریا نو ترکستان آسیا شیمالیه له هلی هلی جیه له نیه وا که هند و هند نه هری
هر انج هو یا انج تس کیلانج دو هله که وره زیب اقلیم دو نیا به نه شهوری وه هر بیته نه رضه که یا هلی هلی که والا به بن کیوی هیمالیا یا و دکنا
به نه هری جنوب سنداوه نه در که زور هو بیته و وه سکونه زور وه هلی عیسی اوت که والا به نیه وه جلو و فورا تا هلی هند چین که سکه و زور
هو بیته و به که لی نه هر اوه در عسل [هر] . که لی هر الا آسیا به به شهوریان هر ای جنوب یا شاه و شیالا که والا غربه بر جنیا هو نه ریان که والا تو ترکستان
هر جنوب شرق و هر والا آل هیا ایران شرق که بر لم لا پوشتر وه هر تا ر که هند که والا به هند و هند نه هر سند و جنجا هو ره که فرعی ره
هو شام که ره بوته شرق نه ر والا نه هری ار دنه وه تا نه هری فورات. [نه هر] . زور ترین نه هری آسیا له اوه ترس سیلیک کیوه بلند که کان
دیه ده ره وه و نه ر ترین به جره وه به شهوریان نه هری آو بی بیسی لینا که له کیوی طاق دیه ده ره وه سیبریا تو نه که نه ر ترین به موضع طی
موکه بیدی شیمالیه وه له غله نوب سال فرای پوشوه نه هری آمور که له بین سیبریا و چینا به نه هری سیبریا هو انج هو یا انج تس کیلانج

institut kurde de paris

سیکیانج که هدود چنان میکنج ٩ مینام که در هند بر چینان ١٠ تا هدود ترنیه موحیط هاک ١١ سلون ١٢ ایراوادی که وان ١٣ ابو رابا جنج ١٤ سند که وان در هند
دجله فرات ١٥ که اشکر ١٦ پیان ١٧ این خط العرب وان در عراق تا هدود ترنیه موحیط هند ١٨ و نه هرانی تا ترنیه بهره مانه وه شهر بریان
لب ١٩ سر ٢٠ ریا سیحون آمو دریا ٢١ یا جیحون تا هدود ترنیه جیرک آمال ٢٢ جیحون تا رقیه وه تا رال تا ترنیه بهری قزوین [ابو حیره] هی که وه
در آسیا نیه مه شهر ٢٣ ریا بهری قزوین که والیه بنی اورپا و آسیا ٢٤ گرد ٢٥ ترنیه بوده ٢٦ دریا هی آرال ٢٧ یا خوارزم والیه جیحون بحر ٢٨ سیبریا بلخاش ٢٩ بکال
وان ٣٠ سیبریا وان ٣١ والیه ترنیه لوط ٣٢ یا بحر المیت والیه سوریه [هدوا] ثم قاره چینی که سیماوه تا روا تا ترنیک ضط ایستیوا وه کیو ٣٣ هل تا تی
کرد وه بس تا کرد چه ذا تعلیم که هدود ٣٤ گرد آیه که هی وایا ٣٥ هدود لاتیا ٣٦ موخالیفه تا سیمالیا ٣٧ ریا ٣٨ تیزه هدیه که سیبیلا دانه هره کانا ٣٩ بهر ستی که تا وه
کیوه ٤٠ ٤١ وان ٤٢ دریو هله کانا ٤٣ غله ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠ ١٠١ ١٠٢ ١٠٣ ١٠٤ ١٠٥ ١٠٦ ١٠٧ ١٠٨ ١٠٩ ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠

institut kurde de paris

آسیا

نفوس	پایتخت	حکومت	مساحت
سیبریا	۴۸۰۰۰۰۰	روسیا	۱۰۰۰۰۰۰
جورجیا	۴۵۰۰۰۰	جمهوری	۲۰۰۰۰۰
آذربایجان	۵۰۰۰۰۰	〃	۵۰۰۰۰۰
ارمینیه	۷۰۶۰۰۰	انگلیس	۱۷۵۰۰۰۰
ملایو یوتفا			
بوخارا	۱۲۰۰۰۰۰	〃	۱۰۰۰۰۰۰
ترکستان	۴۰۰۰۰۰۰	جمهوری	۷۰۰۰۰۰۰
ترکیا	۲۰۰۰۰۰۰	〃	۱۲۰۰۰۰۰۰
عراق	۱۵۰۰۰۰۰	جمهوری انگلیس	۲۵۰۰۰۰۰۰
سوریا	۱۵۰۰۰۰۰	〃 فرانسه	۴۵۰۰۰۰۰
فلسطین	۹۰۰۰۰۰	〃 انگلیس	۶۵۰۰۰۰
حجاز	۱۵۰۰۰۰۰	〃 شریف	۴۰۰۰۰۰
یمن	۸۰۰۰۰۰	جمهوری	
بحارا	۴۰۰۰۰۰۰	〃	
عسیر		امارت	
یمن		〃	
جزیرهٔ قبرس	۲۰۰۰۰۰	انگلیس	
حضرموت		امارت	
فارس	۱۰۰۰۰۰۰۰	سلطنت	
افغانستان	۶۰۰۰۰۰۰	امارت	
هند	۲۷۰۰۰۰۰۰۰	انگلیس	
برما	۱۷۰۰۰۰۰۰	مملکت	
سیام	۹۰۰۰۰۰۰	〃	
هند چینی	۱۸۰۰۰۰۰۰	دولت	
چین	۴۷۰۰۰۰۰۰۰	جمهوری	
ژاپان	۸۰۰۰۰۰۰۰	امپراطوری	
سائت		سلطنت	
جبل شمر		امارت	
سلطنت		مملکت	
کویت		امارت	
عدن		انگلیس	
بحرین		〃	
[illegible]		〃	

باقیات آسیا

نفوس	پایتخت	حکومت	مساحت
[illegible]		جمهوری	
[illegible]		〃	
[illegible]		〃	
[illegible]		〃

به شهری اسک تنگ کرسنوا ارسک ارکوتسک واله روسه ایالت بوده ورده واله بوده سوی بیکالی ده بوبیاشه تروا به شاری شیتنا جرین
واله وی شه بیته و وخه طه به کیکی شه تروا بو فلاد لیفستک به کیکی شه روا بو مکدن پورت آرتر وده شه تروا بو بیلادی مشوریا . قوناغ
یا قفقاس و ملاکه تیکی جه به ایه له به ینه جه ری ره شی وه به جه ری قه زوینا گه نم لوکه ری صحیحکار زوره قوناغی آذربایجانی باشی ایران کری کیوی قفقاز و
له جه بوبیاد و جه ر هوریه تیه جه ر جیا آذربایجان [جه ر جیا] جه ر هوریه تیکه واله جه نوب سیلیکی کیوی قفقاز ۳ میلیون نوفوس هه یه [تفلیس] عاصیمه یه تی
که زیکی تجاریه واله سه نه هری کسه ر شاری [بوتن] [باطوم] دو شاری سه به جه ری ره شی آذربایجان [جه ر هوریه تیکه له جه نوب سه جه ری قزوین ۱۰ میلیون
نوفوسی هه یه ۳ ره بعیاش موسلمانن لوکه [ارمنیه] عاصیمه یه تی [ارمنیه] واله شه رقی نوکیای آسیا میلیونیکی ره بعی نوفوسی هه یه نه هری دجله و فورات
له کیوی شه دیوه وینه ده ری ارارات که له هه ره بلند تره واله دیاره شه رزه که ری زوره و بیته جه بوبیاشه لوکه کوبخی تری کتان له وه ری هه یوانی زوره
کرمی آوریشم زوره له کرن [ارمنیه] ماعیه یه تی شاریکی مه حکمه [ارمزوم] شاریکی سه شهوریه تی واله شه نیکی سه به نه هری فورات
[اوزموستان] واله جه نوبی جه ر بایجان یا ایران و افغانستان واله [طه] که ری سه هلیکی ره ملی واسیه و غله شه ریزه که ری سه جه ی بلنده واله زوره
موبی قیاسیه به شای چوکی صه هه زار میل موربه جه ی میلیون نیو نوفوس غله له قیلی قره غیسه لوکه کاهه هوبیا ایسلامه واله که ری شه زوره سه ی
هاوین زوره گه نم به رنج زوره آوریشم تری چوه سبزه ی زوره و به رنج ولاتی سه ل کاوه و شیر کرمی آوریشمی زوره لی چوه کری له به ری قیمه
وه و له زوره تری ماله یا قوته زه ر شیر پیزه شه نواعی تری زوره سوجاده ی چاکی لیت و ره [تشقند] عاصیمه یه تی واله واحیه کی جه وانه تری
نه هری سه ر دریا آوریشم لوکه سوجاده به روی به قیمه ت زوره مه رکه زی کار [سمرقند] شاریکی باشه موعیه یه تی واله سه ریکی افغان
له واحیه کی زوره بوبیاشه قوناغی لوکه و آوریشمی باشی یا شه کری [خوقند] واله سه نه هری سه ر دریا شاریکی صناعیه یه نوقطه کاروانه حیوانات
زوری یا شه قوناغی [صمرقند] شاریکی تجاریه واله سه ریکی افغانوهیند [بخارا] واله جه نوبی تورکستان نه هری آمو دریا له افغانستان جیای
ده کاوه [٤] میلیون نوفوسی هه یه ۳ ره بعیاش موسلمانن لوکه برنج آوریشمی زوره له جیا که ی قه زه قه میوان زوره له کرن دوشنی و لاتی سواری
زوره به روی به قیمه ت زوره [بخارا] عاصیمه یه تی شاریکی گه ره یه قوناغی لوکه آوریشم فوری سوجاده ی باشی یا شه کری له سه له هری یا شه کری
تجاره تیکی زه هیبی هه یه [خیوه] یا خواره زم واله شه نیکی نه هری آمو دریای خواری نه ماوه کی [٨٠٠٠٠٠] نوفوسی هه یه عیباره له واله
نه هری جه یحون یا گه نم جو برنج کوبخی لوکه که تاق آوریشمی زوره [خیوه] عاصیمه یه تی شاریکی زوره مه که مه

تجارەتیکی واسیعی هەیە مزگەوتی وەرگیراوە [تورکیا] عبارەتە لە مملکەتی ئاناطول یا آسیای پچوک لە [٩٧٢٠٠٠] میلدا یا جوورەیە کە لە
هەشتا [٨٠٠٠٠٠] میل موربعە [١٢] ملیۆن نوفوس هەیە و غلبەی ٢ موسلمانن شتی هەزیرە کە کە واقیعە لە عەرەبستانی ئەیالەتی بەنی جوبیا و بەحری سوورە شامی
ئەیالەتی وەبەحری سپی موتەوەسیط سوریا و عیراقی عەرەبی و بەحری ئەرجیل عەرەبی و فارسی وەئەرمینیە شەرقاطیە کە کە هەمیشە کە لە غلبەی طرابلوس
شامی وەزەی راوەکیوی طەرەس والیە بوبیاوە واکە بەسەر بەهەشت موفتەلیفە لە کیوەکانی شامی و وەشکەلە ئەیالەتی عەرەبی موسلی راوەتە
لە بەشی کە هەیە تا لە وەریارە بەرلەندی وەبای سارەی کە لە بەحری رەشی وەسەحرای قەرەیزەی وەبوبی مەقامەوە ئەیان کە رەبای شیدەی
مەرازیە کە کی زور بوبیتە غلبەی کە کی مەشغولی زەراعەت هەوبوبا هەنوسی جوبرەنج لوکە توتن و ئاری زور شتی میوەی
زوری هەیە مەعدەنی مس زیق الموق خەلاق هەیە حیوانات زور تیایە خیلی مەکری وەک کامانگامەتە بزن ئەولاغی سواری
کەرەو ئاوریشم میوەی لوکە هەوبوبا ئاوریشم سوجاد [illegible] مشق زری زور بە تجارەتی لی بری بوفاریج شاری مەشهوری [انقره]
کە عاصیمەیە [ازمیر] کە والیە بەحری ئەرجیل بیایە کی مەهیمی [illegible] ئاثاری قەدیمی زور تیایە تەرتی سوجادە بەهەمیشە توتن ئاوریشم
هەوری لوکی بە تجارەتی لی بری بوفاریج [illegible] تجارەتیکی واسیعی هەیە کە لە ئەوروپا و آسیا [قونیە] سوجادی باشی لی مەکری
[أطنە] باغوبیوە و زری زورە [أضالیا] والیە ئەیجی أضالیا آثاری قەدیمی زور بولوکە وەئاسی وەلیموی بە تجارەتی لی بری بە خارج
[طرابزون] بیایە کی مەهمە والیە بەحری ئەسوەد حیوانات سوجادە توتنی بە تجارەتی لی بری [أفیون] وەزەی مەعدەنی مەرکەزیکی موهیمی
هەیە کە تا آسەی آسیای پچوک. [کورەستان] والیە شەرقی تورکیە کی آسیا وەغەربی ملەکە تورکیە کی [illegible] کیوی زورە میلیۆنیک نوفوس
هەیە هەموو موسلمانن مەرازیە کی زاری بوبیتە هەوبوبا زری میوەی زورە هەواکی گەرمە حیوانات زور تیایە خیلی مەکری و عەدەن
زورە و ئاتوتە عەدەل شاری مەشهوری [دیاربکر] کە نزیکی بە عەینی هەری وەجلیە هەوبوبا تی زورە [طان] نزیکی طەرەفی شەرقی
بوحیرەی والیە هەزاری لوکە کی باشی تیایە مەکری [فلسطین] کە سوریا وەلیە مەشهوری ئەرتوا ناشیبی هەزیرەی سینا وەلیە بەحری سپی موتەوەسیط وەیە
عەربانانە هەری ئەرەن وەبەحری میت شەرقالای مەسیحی وەهەوکە کە نزیکی موقەدەس ئەیتا والیە حیمایەی ئەنگلیزە ساحەی [٩] هەزار میل
موربعە [٧٥٠٠٠٠] نوفوس هەیە کە لە کیانی موسلمانن هەواکی موعتەدیلی مەسیحیە مەرازیە کە کی موبیتە هەوبوبات زیتون میوەی زورە
مەتە بزن زورە [قدس] عاصیمەیە تی کە مەسجدی الاقصا لیە بیت اللحم نزیکی [یافا] شاری مەشهوری تی باغات پرتەقال

کوبنی جو کالانکی زورعه جایی زوره [جزیره‌ی قبرص] که وره‌تر جزیره‌ی یه هری سپی موته وه سیله والانکی ذلیجی ئه‌سکه‌ندره‌ر
۳ حصه له‌ زار نوزه‌ سه‌ر هه‌یه ۳ ر وبقیانه‌ ئه‌ر وام باقیانی موسلمانان تابعی اطیره‌ ئه‌ر ایزه‌که‌ی موبنیته اوه‌ ئیشم کوبنی زنوبه‌ لوکه‌ گه‌م جو تورش
هه‌ر ساله‌ت سوه‌ی زوره [الفقوشه] عاصیمه‌یه‌ تی [الارنقه] شاری سه‌ شهو یه‌ تی که‌ مینایه‌ که‌ی مه‌ لیقی تیجاریه‌. وه‌ له‌ که‌ تی حه‌ره‌ب
عیباره‌ له‌ شیهه‌ جزیره‌ یه‌ که‌ وا له‌ جه‌ نوبی عه‌ زه‌ بقاره‌ی آسیا که‌ وره‌ تر ئیشیه‌ جزیره‌ی عالم له‌ حدودی شیمالا سوریا و عیراقه‌ له‌ ترقا
عیراقه‌ ذلیجی فارسه‌ و جه‌ زیره‌ جه‌ نوبا جزیره‌ یه‌ وه‌ ذلیجی عه‌ ره‌ب وه‌ ذلیجی عه‌ ره‌ب له‌ زیاده‌ جزیره‌ آخر وقتانی سوریه‌ یشکه‌ی ایلاده‌ حصاد ئه‌ ایل موره‌ به‌ قه‌
(ه) دیلیشوه‌ نوزه‌ سه‌ هه‌ ایلاده‌ که‌ یه‌ که‌ هه‌ ضبه‌ که‌ی وا سیوه‌ که‌ یه‌ وا که‌ کیوی زوره‌ ئه‌ غله‌ بوئه‌ ئه‌ر ایزه‌ که‌ ی سه‌ جزایه‌ سه‌ شهو یه‌ تی ئه‌ شیمالا جزایر
اهقاف نقوده‌ له‌ جه‌ نوبا جزایر ربع الخالی وه‌ هه‌ یه‌ تیانه‌ ئه‌ آثار ریزوکانیاوی زوره‌ هه‌ وا که‌ که‌ ربوه‌ وه‌ ئه‌ که‌ ئه‌ آهه‌ وای سه‌ کیوه‌ کانی موقته‌ ویله‌ ساحله‌ که‌ی
زوره‌ که‌ سه‌ زوره‌ ئه‌ که‌ ئه‌م جو عه‌ ئه‌ ئه‌ که‌ ئه‌ جیل مه‌ ئه‌ ئه‌ ئ

ره‌له که‌ی عه‌ره‌ب والا ساحیلی به‌حری عه‌ره‌ب وه‌ خه‌لیجی فارسی ئه‌ره‌زه‌که‌ی کیوی زوره‌ و ئه‌لیکی نوفوسه‌ هه‌یه‌ [قه‌ته‌ر] عاصیمه‌یه‌تی گه‌وره‌ترین
شاری ره‌له‌که‌ی ته‌ عه‌ره‌به‌ مه‌یانه‌ که‌له‌ ره‌ته‌به‌ حه‌ری عه‌ره‌ب لوالوی زوره‌ [ئاماره‌ی جیلی شماری] والا ناوه‌ وه‌ [مایل] عاصیمه‌یه‌تی [بخدا واشا]
بخدا والا جه‌نوبه‌ حه‌ری شام له‌ غله‌بی شتی ناوه‌ ره‌ستی شه‌هه‌ جه‌زیره‌ی عه‌ره‌به‌ و ولاغی سواری ره‌ شه‌هه‌ری نایابه‌ هه‌یه‌ واهه‌ی نوبه‌ی زوره‌
ئاسایشی عائه‌دی له‌وه‌ هجازیشی [ریاض] عاصیمه‌یه‌تی شاریکی جوانه‌ سوری ره‌حکه‌ی هه‌یه‌ باغی نایابی له‌وه‌ زوره‌ [قطیف] شاری
ره‌ شه‌هه‌ریه‌تی والا خه‌لیجی فارسی [ئاماره‌ی کویت] له‌ ساحیلی خه‌لیجی فارسه‌ له‌ ره‌وانا ئاشا [کویت] عاصیمه‌یه‌تی که‌ والا خه‌لیجی فارسی
و ولاغی سواری وه‌ لوالوی هه‌یه‌ زوره‌ به‌ تیجاره‌ته‌ له‌ ره‌وانا [عدن] وه‌ته‌ عه‌ره‌ی ئه‌نگلیزه‌ والا سه‌ خه‌لیجی عه‌ره‌ب له‌ ره‌وانه‌ ره‌ق بغاری
باب المندب مه‌یانه‌ کوی هه‌یه‌ به‌ تیجاره‌ و ره‌ حه‌طه‌ی خه‌لیزه‌ مه‌یانه‌ کوی هه‌یه‌ [بریم] جه‌زیره‌یه‌کی بچوکه‌ ره‌ ده‌خلی به‌حری ئه‌حمه‌ر
ره‌ حه‌طه‌ی وابوره‌ هه‌ی ئه‌نگلیزه‌ [جزائر البحرین] والا خه‌لیجی فارسی نزیکی اهسا لوالوی زوره‌ تابعی ئه‌نگلیزه‌. هه‌ضه‌ی ایران عیباره‌ته‌ له‌
هه‌ضه‌یه‌کی زوره‌ به‌ ویسه‌ت هه‌ودودی شیمالا تورکستانه‌ و ره‌ق زوره‌ و فارسه‌ ره‌ قایه‌ هه‌ضه‌ی باجه‌ لوبا به‌ حه‌ری عه‌ره‌ب وه‌ خه‌لیجی فارسی
جه‌زیره‌ و میل اقوار ده‌بیه‌ هه‌ضه‌یه‌کی بلنده‌ جوزئی ناوه‌ ره‌ستی ره‌ حه‌رایه‌ کوی ره‌ حه‌ی خوی‌یه‌ ئه‌م هه‌ضه‌یه‌ عیباره‌ته‌ له‌ ره‌ته‌ له‌ ره‌ته‌ له‌ فارسی ئاماره‌ی
افغان بلوخستان. [ره‌ته‌ له‌ فارسی] که‌ ره‌ شه‌هه‌ره‌ به‌ ایران ره‌له‌که‌ی تیکی ایسته‌ی هه‌یه‌ والا جه‌نوبی قاره‌ی آسیا له‌ تورکستانه‌ به‌ حه‌ری قه‌زوینی
وه‌ ره‌ ره‌ سه‌ر والا ئاشا له‌ حه‌ری عه‌ره‌ب وه‌ خه‌لیجی فارسی جه‌زیره‌ له‌ افغانستانه‌ وه‌ بلوخستانه‌ وه‌ ره‌ قانه‌ تورکیا له‌ آسیا له‌ زیاده‌ حسابی ۳۰۰۰۰۰۰ ئه‌ی میل ده‌زه‌ عه‌
(۱۰) میلیون نوفوسه‌ هه‌یه‌ نزیکی نوه‌ میلیون شیعه‌ باقی سوننه‌ هه‌واکه‌ی هه‌وایه‌ گه‌رم زستانی ره‌ ئه‌ی سوسه‌ له‌ هه‌ضه‌ی که‌ ده‌ره‌ و ساحیله‌ که‌ یاهه‌ و ئه‌ره‌ ئه‌ی هه‌وزی
ناوه‌ ره‌ستی ره‌ حه‌ی که‌ وه‌ره‌ خوی‌یه‌ آوریشم هه‌یه‌ و تا برنج لوکه‌ میوه‌ خوری توتی ره‌ علاوه‌ی آسن مس جیوه‌ آلتون زیو خه‌لوز به‌ ره‌ی ره‌ ئه‌ی
هه‌یه‌ هه‌یوانات زوره‌ له‌ خه‌لیجی فارسه‌ له‌ لوالوی زوره‌ میوه‌ی وه‌ک چه‌زاوی آوریشم سوجاده‌ شیلات زوره‌ به‌ تیجاره‌ته‌ له‌
ره‌ ره‌ وانه‌ی ره‌ شه‌هه‌ری [طهران] له‌ عاصیمه‌یه‌ هه‌واکه‌ی خوشه‌ ره‌ که‌ ره‌ی ره‌ له‌ نه‌فه‌ت چه‌زاوی آوریشم وه‌ لوکه‌ و سوجاده‌ و کاره‌ وانه‌
[تبریز] والا شیمالی ره‌ به‌ یاشاریکی تیجاریه‌ ره‌ که‌ ره‌ی کاره‌ وانه‌ میوه‌ سوجاده‌ چه‌زاوی آوریشم زوره‌ به‌ ریگه‌ی ئه‌ره‌ ره‌ ئه‌ی ره‌ تیجاره‌ته‌
(ئه‌ره‌ ئاشاریکی ره‌ شه‌هه‌ره‌ به‌ ره‌ له‌ نه‌فه‌ت چه‌زاوی آوریشم سوجاده‌ [اصفهان] شاریکی ره‌ شه‌هه‌ره‌ بنای زوره‌ قاخیری تیایه‌ قه‌دیم عاصیمه‌ بوه‌
جه‌ی زوره‌ له‌ ره‌ له‌ ره‌ [مشهد] والا شیمالی ره‌ ره‌ قیالای شیعه‌ شاریکی موقه‌ده‌سه‌ حه‌ره‌ی شیعه‌ له‌ غله‌بی جیگه‌ وه‌ دین بو زیاره‌تی

institut kurde de paris

لرگه [هند ورس] سیاه تجاره نه کال [شیراز] والا هه بوا مزگه وی هه [بابی] تا باب بازاری مونه ظرم جلاوی چیاوی آوریشم ملاوی باشه هه
[بوشهر] سیاه کی گوره والا هه [لعجی فارس] تجاره تیکی گوره ی هیه نوتن لوکه میوه ی طرایات آوریشم وولاغی زوری به تجاره لی نه روا میوه تجاره ی ایران
له ویوه نه روا [رشت] نزیکی به هر وقت زوره بازاری گوره ی آوریشمی هه [بندر عباس] والا تجاری هور زور سیاه کی موهیه لوکه میوه هوبوا
هوری به تجاره نه زور لیه روا [افغانستان] ده اماره تیکی موسه فید دیشمالی ربه هیند شهوره به هوری اسلی یه رساه [۵۰۰۰۰۰] ایل موره به
(۵) بیلیون نوفوس هه یه له گل جنس موفته لیف هه والا بوس ملاه غله به زراعه ته شغولن طمه که بیلاوه ته له هه جنبه کی دیشه لیوی زوره خوسوس جوزی
شیما والا به کاس زور هوبیتی کیوی هیند و کوش ۳ روبوه ساکه کیوه لی پوشیه هه والا که وه وشکه هاوین گرم زستان ساره
گرم جوتیک زور تا برنج میوه فاشیه ته هه والا که ی زوره خذه تو بزنو وولاغی باری شغولن چیاوی آوریشم هوری بیاته کری
له کابل فابریقه ی بیلاوه هه هوری آوریشم بیت کیشه میوه وولاغی سواری به تجاره له بری تجاره تو زوری له هیند ساری ته شهوری
[کابل] له عاصمه یه والا سه نه هری کابل ده رکه نزیکی هه ربه هیه [قندهار] والا هه نوبه شه ریاد له نزیکی هه ربه باغی جوان هه یه والا میوه ی زوره
[هرات] والا شیمالی غربی بیابان نزیکی هه که تجاره تیکی واسیعی هه ده رکه نزی کاری تیه لین طیس هیند [بلوچستان] اماره تیکه والا هه نوبه افغانستان
کیوی زوره سه هرای زوره باران کم نوفوس له انگلیزی تابع ده رساه [۵۰۰۰۰۰] ایل موره به عه نزیکی بیلیون نوفوس هه یه هه هوا اسلامی
نه غله کو چه ریه دیوان به هیوه نه کرن [ایلات] عاصمه یه تو والا شیمالا [کوئتا] سا ری [illegible] هه ضیق و دخل بولانه شاریکی وحکومه
[هیند] . دولت ترینی هه که تعاره عباره نه له شیمالی جزیره یه که گوره ی جوزی هه نوبه آسیا له شیمالی نه رقوغه باکیوی بلند جیاته کا
له دراه یکان بیلیون انگلیزه رساه [۱۷۵۰۰۰۰۰] ایل موره به عه [۳۰] بیلیون نوفوس هه یه له جنس موفته لیفه هندوس براهمه مسلمان بوزی
فرس آوروپایی عیسی شیانن ساحیلکی دریشی هه یه چه چو لوچیکی که هه یه . ساحیلی هیند که لی ناوی موفته لیفه ناوه بری شهو
ریاسه ساحیلیاره که والا هه نوبه غربی بوده ساحیلی کرومانده که والا هه نوبه شرقی ملی هیند ناوه بری سه مانه له شیمالا ایقلیمی کیوی هیمالیا
سه هلی هیندی گوره که والا به نیکیوی هیمالیا ده هه جنبه ی دکنا به هر جیج وه سند آوه دری هه جنبه دکن که شیمالی ۳ سوه هه
والا هه نوبا له ساحیلی شه رقی کیوی غاته ی شه رقی له ساحیلی غربی کیوی غاته ی غربی جیاته کاته وه له شیمالی هه جنبه ی دکنا کیوی
وندیا وه له شیمالی غربیا هه رای تا باسه هرای هیندی گوره هه یه . هه وای هیند به عومومی گوره خوسوس له جیه تو شیمالا نه تا

Institut kurde de paris

هوای هندی کین موعة دیلو سیجیه له ماگ یونیو یا اکتوبر بای موسمی له موجیطی هندیه وه دبای زوره له هلاشیمالیه که واره باری
ئه هالیه کری له ٥ ٥ ٥

بهری عبارة نزیکی نهری سند (تبا وان) واله و دخلی و ضیق ضیه رشتاریک موهیمه دریه (حیده رابادی) جیلیه کی موهیتر ایسلاند. لووه کرته
موسته قیله که (شیال) (بوتان) وان لوه پری شیمالی هیند (جزیره ی سیلان) یا سه ژندیب واله جونوبی شرق هیندا بغازی بلک وه خلیجی نارله
هیند جیاشه کانه وه دسه سوره به لوه لووی شه رق موسته عمیره ی انگلیزه لناوه رسه تا کیوی زوره کیوی بلندی لیه هه واکی گه رموسیمه
ئه غلب ئه رازیه کی موبنیته نه زوه ئه م جزیره یه زه راعه تو موبوبات برنج چای و بن هه و تری هیندی کالای زوره داری عه جایب زوره وه کی سه نه ل
آبنوسی به ردی به قیمت لوه لووی زوره (کولمبو) عاصیمه یه تواله جیلیه ی ربه هه طای خه لقه زه (هیندی چینی) یا هیندی اوقیانوسیا ره ته له شیمالی
جزیره یه کی واله جونوبی شرق قاره ی آسیا شه رق هیند و جونوب چین کیوی زوره شیمالی جزیره ی ملقا واله جونوبیا عرضی به رزه خه به که وه ئه بان
نوسینی هه وای ته ره گه رمای به شیده ته برنج له ئه ساج لوکه شه کرچای بن جیزان و عده ی آلتون به رزی به قیمه تی زوره ئه قسامی سیاه
هیند چینی ماله ئه غه ربا بوبر ماکه جونیکه له هیند له ماوه وه سیام که موسته قیله ئه شه رقا هیندی چینی فره نسا که موسته عمیره ی فره نسا
له جونوبا موسته عمیرات بغاز که موسته عمیره ی انگلیزه (آبوریا) ایکه رهانیا گه وره ترین ولایه تی هیند روبعی میلیون میل موربه ع ده رجه یه (۱۷)
میلیون نوفوس هه یه ئه رازیه کی زور موبنیته و عده ی آلتون هه ی له مه ر به قیمه تیه (رانجون) عاصیمه یه تی واله سه نه هری
ایراوادی (سیام) وه ملکه تیکی موسته قیله واله به ینی رهانیا وه هیند چینی فره نسا نه هری میام آوی ئه رامه حسابی قه دیمه وه حسابی
عصیره ده ته میلیون نوفوس هه یه ریانیان بوزیه به هه وای غیره سیجه ئه رازیه کی زور موبنیته (بانکوک) عاصیمه یه تی واله سه نه هری مینا
گه وره ترین شاری هیند چینیه. (هیند چینی فره نسا) عبارة ته له جونوبی شه رقی شیمالی جزیره ی هیند چینی نه هری میکنج واله غه ربیا ئه م
قطعه نامیان تکین انام کوشتین که بوریا اوسه وه حسابی ۳ ده ده هزار میل موربه ع ته (۱۷) میلیون نوفوس هه یه ئه رازیه کی زور
موبنیته برنج زوراته آوریشم لوکه شه کرچای داری ساج و عده ی ئه لوه نی زوره ئه هه تی هاسلات برنج زوره ئه آلته ته شاری
ده شهوری (سایجون) که واله سه نه هری میکنج عاصیمه ی کوشتینه مه یانه کوه حکم وه گه وره ترمیانه م قطعه برنجی زوره (هانوی)
واله سه نه هری سنجها عاصیمه ی تنکینه مه یانه کوه هیتی خه لیجه تکینه جیگه ی حاکمی عامه (ملایو) ئه م قطعه موسته میله به سه موسته عمرات بغاز
ملایوی موته حیده ملایوی غیره موته حیده دا. (موسته عمیرات بغاز) که ملکی انگلیزه واقیعه له شیمالی جزیره ی ملقا و دراوسیکه ئه م موسته
عمیره یه کی موهیمه عبارة ته له سنغافوره بینج ملقا بوان هه واکی به موبوبی گه رمه آلته ته برنج شه کر میوه فوزه ای زوره (سنغافوره)

institut kurde de paris

عاصیمه یه تۆشاریکی هوانه واله جزیره ی سنغافوره (ملایوی موته جیده) وه ملکه تیکی ئیسلامی چوکه له شیبهی جزیره ی ملقا داهه واله ی گه ره تره
بهنی زوره (ملایوی غیره موته جیده) ئه سیش تابعی انگلیزه. (جوهوریه تی چین) وه ملکه تیکی زور به وسیعه ده عمورتیش ئه برزه
واله شه رق آسیا له بین سیبریا و هیند چینایه ئه شا (٤٧٠٠٠٠٠) میلیوره به ئه (٤٠) میلیون نوفوس هه یه زور ترقه له باتوی واله ده زوره
ئه هری پانج ستی کیانج دریانه ت شایه ت یا بوزیه یه نزیکی (٣٠) میلیون نوسولمانی تیایه ئه غلبیان واله شیمالیا له ره فی شیمالیه ره بوه نوفوسیه
کیوه وه ره راوه ته که چه ند هه لیکی گه ره ی موتبه هوای به هوی موعته دیله ئه ماله ته ره فی شیمالیه ره یای به شیده وه له جوبوه
گه ره یای به شیده وه له واریوی هه یه کانیا هه وای موعته دیله ئه رازیه که ی زور موتبه بوزراعه ت جوبوات ئه شهره خوسوسیاقله
زوره تا به پنج مشخاشی لوکه چائی توتن آوریشم ئه نوامی بیوه گولی عه جایبی زوره داراتوی هیچکار زوره بوکه مو آوریشم له عده نا
به زوره له زوره شهره خوسوسی بو قه لاوی له کوره آسن سو آلتون زیلو به ردی به قیمه ت له عزی سه نعه ت و ده ره زوره
ده شهه رن خوسوسی له هه لکه ندن عاجو دوره ت کرلکی هیندو چیناوی آوریشم لوکه خوری که تا تیجاره تیکی زوره عوده ی
هه یه هوکومه تی له ساله ی ١٩١٧ ئیلادیه وه جوهوریه ئه قاسه ده ی چین ئه سلی له ئه هه تی ئه قسایه ت منشوریا منغولیا
تورکستانی چین یا ئه رق تبت. (چین ئه سلی) عباره ته له طره فی نوفوسیه ت ئه رزه که یه وه له عالم زوره
(٤٠٠) میلیون نوفوسی هه یه به کین عاصیمه یه تی له واله ره ئه هری پیکه هو (پاسنتن) واله ره ئه هری به تیجاره ته (شنغای)
بینایه کی هه یه له چینا بو تیجاره ت نزیکه ده به ئه هری پانج ستی کیانج چائی لوکه آوریشم برنج له ئه ت چین هه بو تا عاجی زوری
به تیجاره ت له ئه روا (کنتون) شاریکی ده شهره بو ده ره ت آوریشم وه چین (تنکین) واله ره ئه هری پانج ستی کیانج قوریم عاجه ی
چین بوه چیناوی لوکه خوری پنی یا ئه کری ته دریسیکی گه ره ی عیلمی تیا ئه کری (هنکو) واله ره ئه هری پانج ستی کیانج تیجاره تیکی
گه ره ی له عالم زیاری هه یه خوسوسی له چایا (فوتشو) بینایه کی هه ربه هه یه چائی داره چیزانی به تیجاره ت له ئه روا (یونانفو)
ده شهره بو عده نوفوس ده رکه ئه ری تیجاره ت به بین چینو بو ره تا (منشوریا) واله شیمالی شه رقی چین ئه سلیا شیمالا ئه روا تا ئه هری آمور
وه جه نوبا تا کوریا (١١) میلیون نوفوسی هه یه ئه غلبه ت هاله که ی خه زه ت حیوان ئه که ن هه بو تا زوره (مکدن) عاصیمه تی له چین شاریکی
موقه دده (منغولیا) واله به بین چینو سیبریا دا ٣ میلیون نوفوسی هه یه (اورجا) عاصیمه تی شاریکی تیجاری هه یه به ٣ ساله جاری

Institut kurde de paris

بازاریکی موسیقی گه وره ی تیجاره تی هه یه (قیاتش) شاری ده شهوریه تی له گه ل ئه روپا تیجاره تیکی گه وره ی چاکه وه ئه و پرشتی هه یه (ئوزکستان چینی)
یاشه رقیه والله غه رب چین وه شیمالی تیبا بیلیشو نوفوس هه یه ئه غله بی ئه زیه که ره مل وای پوشیوه وه ئه و پیشتی هه یه میقداریکی گه وره هه یوانات و ئه و ئه
سواری تیا جیوه کری (که شغر) عاصیمه یه تی شاریکی تیجاری موهیمه و مه رکه زی تیجاره ته له گه ل ئوزکستان (یرقند) شاری ده شهوریه تی شاریکی
ئیسلامی تیجاریه والله سه ره ی تاریم (خوتان) و مه رکه زیکی گه وره ی تیجاریه به ره دی یه شتی زوره (تبت) به رزترین هه ضبه ی دونیایه
والله هه نوبی غه رب چینا کیوی زوره زوره ئه سلیکه کیوی هیمالایه له هیند چیاکه تا وه کیوی کوتان والله شیمالیا دارستانی زوری هه یه
(لهاسا) عاصیمه یه تی که لای بودی شاریکی موقه دده ره شیمی دینه که یا ده وری وانه شیشی که پیغه ئه لین دالی لاما هه موسالی چه ند هه زار بودی
دینه زیاره تی بیگانه زه هه ته بچینه ناوی ئه ئه بیگانه له چیناها ئه نگلیز جه زیره ی هه نگ کونگ شاروای هه ای والی هوالیانا کیاوتشو که وله
چه نوب شیهی جه زیره ی شینتیغ وه ریشیهی جه زیره ی کوانتونگ له میانی دالی پورتاریشی تیایه هه ی پرتقال جه زیره ی مکاو . . . .
(الیابان) که ده شهوره به زاپونیا والله شه رقی ئاسیا عیباره ته له سیلسله یه ک جه زیره ی بوره کانه له شیهی جه زیره ی کشتکاوه ته ره وانا جه زیره ی
فه رموزه ده شهوره ته ریا جه زیره ی کوریل وه یزو وه هیدو که پیشتر ئه لین ئیزو وه زوره موهیمه وه جه زیره ی شیکوکو کیوشو وه جه زیره کانی
لوتو که پیشتر ئه لین ریوکیو وه جه زیره ی فه رموزه ئه مجایزه ی چه نوب جه زیره ی سیخالین له ساله ٢٣٦ هه زار میل موربه ته
(٨١) میلیشو نوفوس هه یه به وه ملکه تانه وه که تابعیه تی موله جینه زه ره ده ملکه تیکی ئیوروپا کانا وه یه زیاری ره ش یه ف کوره وه سوفو
هه وار ساحیلی شه رقی له طیفه کابارانی زوره له زه راعه تا زوره له ته ره قیاتی ئه غله بی ئه هالی یه زه راعه ته شغولن هه موو ئه وی مه زه وعاتی
تیایه ئه ده ناوه وه مه ندن فس آسن هه لاوزی زوره ره زاوی کاشه ده رلیه ئه کری له هه نه تان وه رموته ره قیه له ئه غله بی میکه هه نه تکاتری
له هه موو ئه وه هه نه تیکا تیجاره تیکی زور گه وره ی هه یه وه زوریه ی هه له تیجاره ته که ی له ته ره قیایه میانی زوره شهوری یوکوهاما کوبی
ئوزاکا که هه کوه ته که ی ئیمپراطوریه وه ستوری تیایه به ئیمپراطوریه که ی ئه لین میکادو ته قسیمی ئیداریه که ی به [٤٧] ویلایه ته شاری
ده شهوری (طوکیو) که عاصیمه یه ته وه ل شاری صناعیه والله شه رقا جه زیره ی هیند میانی زوره ئاهزی تیایه بو هه نه ته وا پوره شهوره
(یوکوهاما) میناطوکیو یه زوره موهیمه بو تیجاره ته (کیوتو) والله شیمالی ئوزاکا که ده ره ریه جامیعو میانی زوره موهیمی تیایه بو هه نه ته
زه راعه ته ده شهوره (کوبی) والله غه رب ئوزاکا که وره ته میانی الیاباکا (ئوزاکا) میناتای کیوتو یه تیجاره تیکی واسیعی هه یه نوفوس

Institut kurde de paris

د چاپان باغی د شهرونو جوړ دی [ناجوړ یا شاریکی موجود والا جنوب جزیره ی هندو هونه وعی نغه نوشته کری [نجاز اکی]
والا جزیره ی کیدی شی د علاوه نه لوړی زوره وا بوری دوروت ته کړن . ملکی الیاتا کوریا نه زموږ شیبهی جزیره ی
کوا نجتیج شنتیج د چینا وه جزیره ی کاروالین مرشال لاندرون له اوقیانوسیا لا د قیمی بکیرو نیزیا . کوریا عبارت له
شیبهی جزیره یه کی چه به لری له شمالی شرق چینا چه ری الیاتا وه بغاری کوریا له الیاتا جیا ته کاوه له سال ۱۹۱۰ میلادیا بوه هی
الیاتا (۱۷) میلیون نوفوس هه یه ته راری که ی زوره ری بنتیه هه مونه وعی زه راعه ته هه یه صنعتکاری شیتیا یه راوی ساتی زوره
لری کری [سیول] ته هه یه ته تسکنه علوزه یا تا یوان جزیره یه کی چه به لری بوه کانیه والا جنوب الیاتا د ضیقه نه زموږ له چه چیاک
نه کاته وه (۲) میلیون نوفوس هه چاپ کاکو [illegible] نه کړه د علاوه نه لوړی زوری هه یه . [عیراق] . .

عیراق که وتوته طاره نه جنوب غرب آسیا یا ارپه که جزیره ی عرب . که جزیره ی عربه یا ارپه یه که له آسیا که وتوته بینی چه ری سوری
وه به هری عربه وه ضلیعی فارس وه شمالی نه هری فوراتی هری عامیه وه . نه گر چه چه لوچی هوری وه که نه ناشنا نه که ین
نکاتی عیراق نه شوبهی به موته له نیکی پراسوه وه ک یه ک . که له مخلوقات شمالی نه اخذ وه ره سی پوکری پان موته نه که له شه شرق
پیچوینه وه ره سی پوکاتا غرب رابله . هوروری عیراق شمالا هوروری تورکیا شرقا ملاکی فارسی غربا سوریه
هیجاز نجد و کویت ضلیعی فارسه د ساحه ۱۰۰۰۰۰ میل مربع ته وه [۵۷۵۰۰۰] کیلومتر مربع ته که دوه قاتو نیوی سوریه
بیت نه وه نه که نه دستینه نزیک چوار میلیون نوفوس هه یه که نه قریا هر کیلومتر ی (۱۸) نه فنی تیا یه له تورکیا هر کیلو
مترو ی (۷۰) له ایران (۶) له سوریا (۱۴) له فلسطین (۲۰) نه فنی تیا یه . له غرب عیراق تا ته راری زوری چوله کیوه کانی
عیراق که وتوته نه ره فی شمالی شرقیه وه به نه غلب که له موته یه آت سیلسیله نه عبه ی کیوی نه راراته که والا موته قاف
هوروری ره د سوا ایران تورکیا که رونه کا د شمالی غربیه وه بوه شرق وه له جنوب غربیه وه بوه جنوب شرق
نه سکونه ی عیراق عاره ب کوری که می تورکمانه دینی موهمن مره سمی اسلامیه له پیلا کا وری وه جوله که وه به زیری تیا یه
اسلامه کان نه قریبا له ۷ سوینه شمالی عیراق (۱۰) ناوه راستی (۲۰) جنوب (۱۷) د ستره له طرح هره وه بریزه
جا شمالی زوره موته ریل ناوه راستی نه فت که رم جنوب زوره گرم . له طاره فی شمالی شرقیه وه سلسیله ی کیوه کانی

Institut kurde de paris

دوس پی ئه‌لا به‌ک له‌ پشت یه‌ که‌ وه‌ که‌ به‌ینه‌ کان وادی به‌ نه‌ فس بیتا له‌ زه‌ راعه‌ت کیوی سنجار له‌ شیمالی شه‌ رقانه‌ وه‌ دی هوازی نه‌ هری
وه‌ جله‌ چه‌ند سیلسیله‌ به‌که‌ تا دینه‌ ته‌ له‌ عفه‌ر له‌ وی به‌ رزه‌ بینه‌ ره‌ وبوه‌ غه‌ریب ئه‌ ترواهه‌ زار به‌ ته‌ به‌ رزه‌ آوائی زوری ئیسه‌ که‌ ئه‌ هالیه‌ که‌ یانی
به‌ زیدبوئه‌ یانی به‌ رستن قره‌ چوق والا غه‌ریبه‌ ویلیرا (٣٠) میل له‌ شه‌ رقاط وه‌ دوره‌ له‌ زیی گه‌ وره‌ وه‌ ئه‌ روا تازیی بچوک گی بنا له‌ شیمالی عیراق
والا پشت قه‌زای زاخو ٣ هه‌زار ره‌ته‌ به‌ رزه‌ قه‌ئیلی بوزاوان له‌ به‌ینی ایران و عیراق قه‌ئیل (٤) هه‌زار به‌ زاچوار هه‌زار و سیصد ره‌ته‌
به‌ رزه‌ کیوی گه‌ وره‌ و بچوکی تر زوره‌ . له‌ عیراق نه‌ هری گه‌ وره‌ و نه‌ هری بچوک زوره‌ . نه‌ هری گه‌ وره‌ ی وه‌ ک وه‌ جله‌ و فورات
که‌ هه‌لی عیراق شه‌ ق ئه‌ که‌ ن له‌ ئیمالی وه‌ بوجه‌ نوب له‌ ناوه‌ راستی عیراق له‌ یه‌ک نزیک ئه‌ بنه‌ . وه‌ جله‌ . دو طاقم آوه‌ که‌ لای دیاره‌
به‌ که‌ وه‌ قیسیکی له‌ شه‌ رق قیسیکی له‌ غه‌ ره‌ به‌ وه‌ دی که‌ آوی موهیمیان دیتا باطان صو هازو بوتان صوه‌ که‌ آوی خابور پشت
لای زاخو وه‌ دی له‌ شیمالی فیشخابور تیکه‌ ل ئه‌ بی حه‌ زلا که‌ هاکلوه‌ کانی کوردستانی ئه‌ ته‌ کالیه‌ فیشخابوره‌ وه‌ که‌ ئه‌ ناغه‌ ریب
کیوی سپیه‌ ره‌ وبوئه‌ ره‌ قه‌ جه‌ نوب دی کیوی سکوره‌ جوری هه‌ لان ئه‌ که‌ وه‌ ته‌ ره‌ ته‌ هه‌لی موصل ئه‌ که‌ وه‌ ته‌ چه‌ پی له‌ پاش (٧٠) میل
له‌ فیشخابوره‌ وه‌ ئه‌ گاته‌ موصل موصل ئه‌ له‌ وه‌ ته‌ ره‌ ته‌ نه‌ ینه‌ وا ئه‌ که‌ وه‌ ته‌ چه‌ پی ئه‌ مجاری له‌ که‌ لاوه‌ کانی نه‌ روی زیی گه‌ وره‌ ی تیکه‌ ل ئه‌ بی
ئه‌ مجاری ره‌ وبوجه‌ نوب زیی بچوک تیکه‌ ل ئه‌ بی ئه‌ مجاری ساوره‌ ته‌ که‌ وه‌ ته‌ ره‌ ته‌ که‌ وه‌ ته‌ چه‌ پی ئه‌ مجاری له‌ جه‌ نوب
دیی به‌ له‌ ی عظیمی تیکه‌ ل ئه‌ بی ئه‌ مجاری نزیک به‌ فورات ئه‌ بینه‌ وه‌ ئه‌ مجاری به‌ ناوه‌ راستی ئه‌ ته‌ ره‌ به‌ غداد ئه‌ ته‌ روا که‌ له‌ وی له‌ وه‌ ختی
که‌ ی آوا له‌ (١٥) مه‌ ته‌ ره‌ وه‌ تا (٧٥) وه‌ له‌ وه‌ ختی زوریا له‌ تا (٣٥) مه‌ ته‌ ره‌ پانیه‌ تی ئه‌ مجاره‌ که‌ (١٦) کیلو ته‌ ره‌ دولای به‌ غداد وه‌
سیر وانی تیکه‌ ل ئه‌ بی ئه‌ مجاری له‌ موقابیلی کوت غرافی له‌ جیاته‌ بینه‌ وه‌ ئه‌ مجاری وبوئه‌ ره‌ قه‌ جه‌ نوب ئه‌ روا تا دیی علی غه‌ ریب
که‌ له‌ ویوه‌ وه‌ میل له‌ کیوی پشت کیو وره‌ ئه‌ مجاری له‌ قورنه‌ تیکه‌ ل فورات ئه‌ بی له‌ ریزی (١١٤٦) صلی آنه‌ هری فورات که‌ نه‌ هری
موهیته‌ ئه‌ وه‌ ل دوا وه‌ که‌ پی ئه‌ لیه‌ مراد وه‌ ته‌ صو که‌ تیکه‌ ل بون پی ئه‌ لیه‌ فورات وبنه‌ که‌ ی له‌ هو دو دی ئه‌ سر زوره‌ ئه‌ مجا
دیته‌ ئه‌ ترازی جزیره‌ ی علیا ئه‌ مجاری تا نزیک ملاطیه‌ ئه‌ مجاری تا غه‌ ریب دیاربکر ئه‌ مجار وبوئه‌ غه‌ ریبی جه‌ نوب دی تا ئه‌ ترازی
سوریه‌ که‌ له‌ وی له‌ به‌ ینی حه‌ له‌ بو نصیبین جه‌ ری له‌ سه‌ کراوه‌ بوئه‌ ته‌ ره‌ ته‌ ئه‌ مجاری لای دیرالزور نه‌ هری خابور تیکه‌ ل ئه‌ بی
لای دیی قایم که‌ والا غه‌ ریبی تا دیته‌ عیراق وه‌ ئه‌ مجاری ره‌ وبوئه‌ ره‌ ق تا دیته‌ ره‌ ماری ئه‌ مجاری دیته‌ موریت که‌ له‌ وی له‌ به‌ ئه‌ ترازی جوگه‌

سه تیکی لی کراوه یی ئه لین ریتی هیندیه له وی ئه بیته دو به ش به یه کیکی ئه لین نه هری هیندیه یه که به طوی جانه ئه ڕوا و وه ئه ویش ئه بیته
دو به ش به یه کیکی ئه لین نه هری پنجاب که دیته کوفه و ابو خضر وه به و تیر ئه لین نه هری شاتیته که به هویه به و سوراییه و هما
ئه ڕوا له هه ر الشافیه تیکه ل ئه بیته وه ئه جا یی ئه لین نه هر العظان ئه جار و بوجه نوبه ش ئه ڕوا له نزیکی ماوه
تیکه ل پاچه کی ئه ڕه بی که به و پاچه ئه لین نه هری حله ئه جا به که لاوه کانی پالا ئه ڕوا تا ئه چیته دیوانیه که لی جوگه ی لی
هه ل ئه گیری بو زه راعه ت ئه جا دیته قورنه تیکه ل ده جله ئه بی در نیزی ١٧٨٠ میله . انشه طوالعه ربی که نه هری واسیه
له تیکه ل بونی ده جله و فورات ئه یا ئه بی ئه وه لی له قورنه وه یه ڕو بوجه نوبه بی تا دیته عه شتار که ئه که ویته ساحلی ڕاست
ئه جا لای چه پیه وه نه هری قارون تیکه ل ئه بی ئه جاری تا موحه ره ئه جاری له خلیجی به صره له جه نوب بی فاو ئه چیته به حره وه
له شه طوالعه ربه نه هری گه وره و بچوکی زور لی هه ل ئه گیری بو زه راعه ت ئه م قسه یه ی عیراق له به ر باعی زه راعه ت و خوشی و مکینه یی یانی
به هه شتی و ولاتی بره نه هری قارون نه هری که وه ک ایرانه وه دی وه ک گوتمان له موحه ره تیکه ل ده جله ئه بی
نه هری بچوک وه ک ئه ڕیی که وه ره له کیوی دکاری دیته ده ر بی دیی اهالی دیته عیراقه وه ده یاشی تیکه ل بونی چه ند
آوی دی وه ک بیتر لای که لاوه کانی نه مرود تیکه ل ده جله ئه بی نه هری بچوک که کیوه به ره کانی لاهیجان دیته ده ر کار
له ئیمان ماوه ت دیته عیراقه وه ئه جا آوی سیوه یی تیکه ل ئه بی ئه جاری ئه گاته بنی کیوی کوسیخق شه قه وه کیوی سوره آسیا
ئه ڕوانه آلتون کوپری ئه جاری تا ئه وی گوتمان تیکه ل ده جله ئه بی نه هری دیالی له شهوره به ئه ڕوان له ایرانه وه دی گه لی آوی
بچوکی تیکه ل ئه بی له کیوی هه ورامانه وه ڕو بوجه نوبه ئه ڕی له قه زای هه له بجه وه له به ینی کیوادی تا دیته لیوای باقوبه
ئه جا ئه ڕوا تا ئه وشوینه گوتمان تیکه ل ده جله ئه بی ئه جا جوگه ی زور لی هه ل ئه گیری بو زه راعه ت له به ر ئه وه که وی ئه گاته
ده جله نه هری بچوکی زور له عیراقا زوره وه ک الوند هلال دویرج نه هری سنه لیو زه ساق ماوی که لیکی تره وه له هه موان
ئیستاده زور ئه کری به یانیا بوابره بیویت نیه . هه وای عیراق به هوی هاوین که زه م زه ستانی ساردی هاویان
ده ره جه ی حه راره ت ئه گاته (٤٠) زه ستانی که لی وه خت له که لی جیگه ی آو له حاجه تا ئه به ستی ئه بیته سه هول ئه تو ایانی
بلین عیراق له خوشی که رماو سه رماوه (٣) به شه به شی شیمالی یه عنی لیوای موصل کرکوک هه ولیر سلیمانی

institut kurde de paris

که پوار و صله یان به وه دیه که ته قریباً ده جی گه ریان (٣٩) ده ره جه ته صادوقتا (٤٥) ده ره جه ایش ته ره وا که بای له جه نوبه جه نوبی غه ربیه وه ده
ده هاوینا چونکی به سه باد یا ته ماری گه رمه که بای له شیمال ده بی چونکی به سه کیوه کانی ته ریبه ده ی فینکه له م به شه دا باران له تشرین
ثانیه وه ده وام ته کا تا مایس . به شی ناوه راست یه عنی لیوا کانی باقوبه و ایم بغدا که ربه لا حله دیوانیه کوت گه ریان به شیده ته
(٤٠) تا (٤٧) ده ره جه یه نزیکی ٦ مانگی هاوین مانگی ٥ به هاری هه یه له آمنتوره وه سه موس ده سی پی ته کا به شی جه نوبی
یه عنی لیوا کانی بصره غماره و مرکه زی ناصریه زور گه رمه ته ره که بای شه رقی بی گه ریا که ی ته کاته ته وه له طاقه تا نه مینی له بصره
که بای شیمال دی فینکه له به ر ته وه که وایه بوبه ده ن موزیره به هاری ثم قسمه زور که م . ته مازی قابیلی زه رع
له عیراقا جیگه ی (٧) ایلیون جوت هه ر هه موی جیگه ی نیو ایلیون جوت شتی زیاتری زه رع ته کری ته توانین بلین
عیراق له خوسوسی زه راعه ته وه (٣) ده نطیقه به ش ته کا که واله به ش شاخه کان شیمالی عیراق وه هه ضه ی ایران وه جه به ل حه مرینا و
کیوی سنجار و زوری عاتی ثم ده نیقه زورتری باران ایلیا ته کا و کایا و وه هه ری بچوک ده نطیقه ی جزیره و شامیه له غه ربی
سنجاره وه تا دیی قایم ته ثم ده نیقه ده زری وه ی نیه وه ری هه یوانی ده ره کوجه به کان هه یوانی تیا ته له وه ترینت ده نطیقه ی
جه نوبیه له جه نوب سامه ره وه تا ره ماری وه ده لیجی به صره ثم به شه ده زری ماتی جوکی له وه جله و فوراته وه هه گرتو
آوه ته دری . ده ده ن له عیراقا غه یری نه وتو خوی هه ترنه هاتوته عه مل ته ماوته که ی نه روه تیکی گه وره ی
لیوه ده ی ته کری له هه مو دوینا زورتر دار خورما له عیراقا یه هیچکا زوری به تجاره ته جری بوته مه ریکا و ته وه ی دوینا
له خوی له دوشاوی له دشتی و باتا روجیتی له داری ایستفاده یه کی گه وره ته کری هه مو نه وعی هه یو تا هه مو نه وعی
به ری دار هه مو نه وعی میوه هه مو نه وعی سه بزی هه یه هه مو کی بریج گه نم جو تیک لوک ماش ذورات کوتی هه رزن
پرته قال لیمو هه نار هه رتی به هی سیو تری هه بجنر و قه ف گیلاسی مازو کیتره گز گل خزنوک بو که ما له ک
شوت خیار تروزک پاقله لوبیا دوره لان ته غله ب نه وع له هه یوانانی ماآلیو وه حشی هه یه وه ک گامانا
گامیشی و دلاغی نواری ایستاکه ی و وشتر هه تر بزن . به رانه گورگ چه قال ریوی اشکه که روشکه وه ته ک که ب
زه کم پلنگ ویز وه بالنده ی بالنده زور وه ک مریشک کله شیر قاز مراوی بوقلمون کوتر وه هه ره هه وه ک ق

institut kurde de paris

لوتر به ط چیرگ باز هه لوتوش لوتر خولاسه له ئه غلب ئه وه ی که ده ره و پیوک هه یه له شمالا گوزه ر بالای زوره هه گوینش
لوتن له شمالا سه ری ئه ره وه تیکی گه وره یه ت سوجاره ی چاک به ره هوره ی تیتر لباد ده واری باشی تیانه کری
له تری بیوتری باسوق سجوق چاکی لیوه کرن موخته سه ر موکینه بو هیچ خوسوسی له ئه لبیسه له لا زیاتر بیتیه
له خوار دن له خوار دن ئه وه عیراقی ایحتیاجی بی به خارج به لکو له ئه غلب به تیجاره ت بیری بو خارج
له ده جله و فورات به قده ر پیویست راوی ناو ئه کری خورما ده ت لوکه خوری خو بوبات رتون مازو سیچکه
خانوک که یتره ئه ب کاپیت لوتن زور به تیجاره ت ئه بری بو خارج . ریگه ی ئه قل له عیراقا به به ترشا
هه یه به ئه هریشا هه ئه هری به سه فینه ی بو خارج له شه طولعه ره به وه تا ئه لبیجی فارسی وه له فاوه وه تا قورنه وه له ولوه
به هه پیوک بر ده جله دا تا به غداوه موکینه ئه گو صلیش وه به سه فینه ی ئه راعیه له به صره وه تا هیندیه . سکه ی ایسن
که ده رکه ب غدایه ۳ خه ط له بو له به غداوه یه تا به صره موعاری ئه هری فورات (۸۵) دریژه خه ط شمالی له به غداوه
تا شه ره ف (۸۸) میل دریژه وه موکینه به مزوانه بیبه تا موصل خه ط شه ره ف له به غداوه یه تا قره غاج له وی ئه بیته دو ریژه
یه کیک ئه چیته بغایقن ئه ویتریش ئه چیته که رکوک [۱۸۷] میل دریژه هه ر له وه ی که ایتر بوته غله بی جیگه یشتی ئه قلیات
به سه یاره وه له به عزی جی به ایسترو وه ستوره که ره . هو کومه ت عیراق ده ی عیاب لیکیه دوه جلیسه هی
ئه وابو ئه عیان ئه نتخابی ئه واب به ٤ سال ده فوریک له طه ره ف میله ته وه وه هه ئه عیان به ۸ سال ده فوریک
له طه ره ف ده لیکه وه تا زه ئه کریته وه . عیراق له خوسوسی اداره وه به شی کراوه به (٤) لیوا که به ره شیی لیوائه لیه
[موته صه ریفیه] وه هه مو لیوایه ک به گوره ی هوی به قه زا که به ره شیی قه زائه لیه [ئه یقام] وه هه مو قه زایه ک
به گوره ی هوی به ناحیه که به ره شیی ناحیه ئه لیه [مودیری ناحیه] وه به ره شیی دیهاتی ناحیه که که هه مو
دیهیه ک ره ئیسیکی هه یه پیی ئه لین [موختار] لیوای ئه وه ل [له غدا] ایه که عاصمه یه والیه که ده له وه به ری ئه هری
ده جله ئه بو جه عفه ر منصور خه لیفه ی دوه م له ساله ی ١٤٥ هجری دوس دستی کرد وه بنای فاخیری هه یه له کرکری

institut kurde de paris

جامعیی گه‌وره‌ و دره‌سی میلیمۆنی زۆر تیایه‌ گه‌لی صه‌نعه‌تی نیایه‌ کری و مرکه‌ زه‌یه‌ لغه‌تی عیراقه‌ ان به‌ آن صه‌نعه‌تی لیره‌ ئه‌
مه‌رقه‌دی (غه‌وث عبد القادری گیلانی) لیره‌ که‌ زایکی زۆر گه‌وره‌ و موقه‌دده‌سی دینی اسلامیه‌ له‌ گه‌لی وه‌لاته‌کانی اسلامی زۆر زۆر دوره‌
دایمه‌ فوج فوج دینه‌ زیاره‌تی (٤) قه‌زای هه‌ریه‌ کاطیه‌ ١ سامه‌ره‌ ٢ هیندیه‌ ٣ هه‌مووتیه‌ ٤ موعه‌ظه‌م کراوه‌ دوره‌ طارمیه‌ بوعیه‌
ناحیه‌یی به‌غداد تگریت به‌ره‌ سه‌یکه‌ ناحیه‌ی سامه‌ره‌ن [باقوبه‌] والا سه‌رنه‌هری دیالی سیروان هه‌وای لطیفه‌
باغی زۆره‌ زایکی نوه‌هه‌زار نوفوسی هه‌یه‌ (٤) قه‌زای هه‌ریه‌ ١ دلتاوه‌ که‌ والا سه‌رنه‌هری خالص شاره‌بان که‌ باغاتی زۆری هه‌یه‌
خانه‌قین که‌ والا سه‌رنه‌هری ئالوه‌ل ٤ مه‌نده‌لی که‌ والا شه‌ماله‌ شه‌رقیه‌ غدا ده‌هووت بلدروز ناحیه‌ی باقوبه‌ دلی عباس خانی بنی سعد
هه‌ر دلتاوه‌ قه‌زایه‌ هه‌مه‌نده‌لی قه‌زای باط هه‌ورنوسمان هه‌ر خانه‌قینه‌ (عه‌ماره‌) والا ساحیلی ده‌جله‌ له‌ جه‌نوب لیوای کوت زایکی ١٤ هه‌زار نوفوسی
دوقه‌زای هه‌یه‌ علی غه‌ربی قه‌لعه‌تو تلصالح ده‌شره‌ح ناحیه‌ی عماره‌یه‌ (له‌جیره‌) مه‌رکه‌زایکی گه‌وره‌ی تیجاریه‌ والا سه‌رنه‌ طولعه‌ره‌
(٦) هه‌زار نوفوسی هه‌یه‌ دوقه‌زای هه‌یه‌ ١ ابو خصیب که‌ والا سه‌رنه‌هری ابو خصیب که‌ فه‌رعی نه‌ طولعه‌ره‌ به‌ قورنه‌ که‌ له‌
مولته‌قای نه‌هری ده‌جله‌ و فوراته‌ هاریه‌ زۆر ناحیه‌ی به‌ ٢ فاو نه‌ طولعه‌ره‌ب هه‌ ابو خصیبه‌ ده‌ینه‌ وه‌ ئه‌ستیش
بنی منصور عزیز نشوه‌ هه‌ قورنه‌یه‌ (منتفیک) که‌ مه‌رکه‌زه‌ که‌ی (ناصریه‌) شاریکی لطیفه‌ والا ساحیلی چه‌پی فوراته‌
زایکی دوازده‌ هه‌زار نوفوسی هه‌یه‌ ٣ قه‌زای هه‌یه‌ ١ سوق الشیوخ که‌ له‌ سه‌رنه‌ طولعه‌ره‌ نه‌ طره‌ که‌ له‌ سه‌رنه‌هری غه‌رافه‌ قلعه‌ الکره
که‌ له‌ دوشه‌ره‌ نه‌ طی غه‌رافه‌ ابو جه‌راحه‌ ده‌قیر ناحیه‌ی ناصریه‌ هاتر بنی سعد خفیفه‌ هه‌ سوق الشیوخ دوایه‌ هه‌ نه‌ طره‌
کراوه‌ هه‌ قلعه‌ الکره‌ [دیوانیه‌] والا ساحیلی چه‌پی فوراته‌ چوار قه‌زای هه‌یه‌ ١ عفک که‌ لای چه‌پی نه‌هری ده‌غاره
یاوه‌ که‌ له‌ بیره‌ وه‌ بری فوراته‌ شامیه‌ که‌ له‌ ساحیلی چه‌پی نه‌هری شامیه‌ ٤ ابو سخیر که‌ له‌ ساحیلی راستی نه‌هری شه‌ط
شافعیه‌ ناحیه‌ی دیوانیه‌ ده‌غاره‌ بیدیر صنوابر هه‌ر عه‌فک ٢ ریشه‌ خضر الدار چی هه‌ر ساوه‌ن غه‌ای هه‌ر ئاوه‌ن هه‌ر
صالحیه‌ شافعیه‌ هه‌ شامیه‌ن ٣ شنخاب جباره‌ هه‌ ابو سخیرن [که‌ ربه‌ بلا] والا سه‌رنه‌هری هه‌ینیه‌ زۆر کی چل هه‌زار
نوفوسی هه‌یه‌ ده‌ قه‌زای هه‌یه‌ ١ هه‌ینیه‌ کوری هه‌ زه‌ره‌ق غه‌لیه‌ شاریکی موقه‌ده‌سی اسلامیه‌ فوسوس لای فیرعه‌
له‌ ایرانه‌ وه‌ دینه‌ زیاره‌ت ئه‌ که‌ له‌ ٢ هه‌زار هه‌زار ئه‌ نوسیاوه‌ له‌ موجیگه‌ی اسلامه‌ وه‌

نجف ١ که له هرای لای راستی فوراته ورقه‌ی هه‌زه‌تی علی آمۆزای پیغه‌مبه‌ر لیه جیگه‌یه‌کی زۆر موقه‌دده‌سی ئیسلامه
هۆسوس لای شیعه که هه‌موو حق له‌ناو هه‌موو ئیسلامه‌وه به چه‌ند هه‌زار ریه زیاره‌تی ده‌وی شفاشه حسینیه ناحیه‌ی که‌ربه‌لان
کوفه‌ی نجف (کوت ٨) شاریکی جوانه والای ئه‌هری ده جله نزیکی دوازده هه‌زار نوفوسی هه‌یه ٣ قه‌زای هه‌یه
به‌دره ١ که له‌سه‌ر ئه‌هری گلاله ٢ که له‌سه‌ر ئه‌هری غراف ٣ که لای راستی ئه‌هری ده جله‌یه بعزیله ام حلانه ناحیه‌ی
کوت زه‌باطیه حه‌بتان هه‌به‌ دره‌ن ده‌ریچه ریاره هه‌یه عه‌زیزیه هه‌یه‌ هه‌ی‌یه (حله ٩) له‌هۆسوس زه‌راعه‌ته‌وه زۆر
موهیمه والا به‌ره‌و له‌وه‌ی ئه‌هری فوراته نزیکی سیوره شه‌هزار نوفوسی هه‌یه دوو قه‌زای هه‌یه هیندیه موسه‌یب ١
علاج ناحیه‌ی حله‌یه کفل جه‌ده‌ل الصراط الموعرق هه‌ی‌یه‌ن اسکندریه حرف القنطره هه‌ی‌یه‌ن (دیوانیه ١٠) که له‌ئه‌رکه‌زه‌کی
(سه‌ماویه) که والای راستی ئه‌هری فوراته دوو قه‌زای هه‌یه فلوجه ١ که له‌ساحیلی چه‌پی فوراته عانه ٢ که لای
راستی ئه‌هری فوراته هیت کبیسه رحالیه ناحیه‌ی ئه‌ه‌ی‌یه‌ن کورنه هه‌ی‌یه‌ن قایم حدیثه هه‌ی‌یه‌ن (موصل ١١)
لیوایه‌کی زۆر واسیعه و عموره والا له‌ره‌وی راستی ده جله‌یه له‌ئه‌ه‌ی که لاوه کانه‌ی نینه‌وا شاریکی تیجاری موهیمه نزیکی
هه‌شتا هه‌زار نوفوسی هه‌یه هه‌ر شه‌ش قه‌زای هه‌یه سنجار ١ تلعفر ٢ شیخان ٣ دهوک ٤ عقره ٥ زیبار ٦ عماویه ٧ زاخو ٨
حمام علیل شه‌رقات قره‌قوش تلکیف حمدانیه ناحیه‌ی موصلن ناحیه الشمال هه‌ی‌یه‌ن زنار هه‌ی‌یه‌ن له‌عقره هه‌زه‌ی دوکی
سمیل هه‌ی‌یه‌ن که‌ئه‌ی‌یه‌ن الشبع شیروان بیره‌که‌ی اسلیفاق هه‌ی‌یه‌ن قره‌ن زفالیکان جه‌زیره‌ی بالا بر واری زیر قوشبیه
هه‌ی‌یه‌ن (کرکوک ١٢) والا له‌سه‌ر ئه‌هری خاصه نزیکی بیست هه‌زار نوفوسی هه‌یه ٣ قه‌زای هه‌یه صلاحیه ١ که پیشی له‌ئه‌ی
کفری چه‌چه‌ماله داقوق ٢ که پیشی له‌ئه‌ی طاوفوغ دلخه اعلان آلتون کوپری قره‌ده‌ره شوان زاب قره‌ته‌په
ناحیه‌ی که‌رکوک له‌گاو هه‌چه‌چه‌ماله شیروانه یاسه‌ره‌قلا پیبازه هه‌ی‌یه‌ن صلاحیه‌ن قادر کره‌م طوزخورماتو هه‌ی‌یه‌ن داقوق
(هه‌ولیر ١٣) والا به‌ینی زیب که ئه‌ی‌یه‌ن ده‌ره‌ی زیبی چوکا شاریکی زۆر قه‌دیمه نزیکی پانزده هه‌زار نوفوسی هه‌یه چوار قه‌زای هه‌یه
کویسنجق ١ ئه‌ربه‌ل ٢ رقیاره ٣ اندز والا له‌سه‌ر ئه‌هری زیبی گه‌وره گویره که ئه‌ویش له‌سه‌ر ئه‌هری زیبی گه‌وره‌یه رانیه که والا
له‌ئه‌ی هه‌ولیر ١ هه‌ی‌یه‌ن قوشته‌په له‌ئه‌ی هه‌ولیر ٢ ناحیه‌ی هه‌ولیرن به‌زان طاق طاق هه‌ی‌یه‌ن کوکسنجق دیره‌ی

١٤

[سلیمانی] که عاصیه‌ی هوکوه‌تی بابان بوه ئه‌ر یکی هه‌واخوشی جیگه جوانه‌ی غله‌بی زوره‌ی ئه‌ر کیوا

براوه‌ت هه‌ره‌ و ئه‌ندازه‌ی ئه‌ر کیوا و هه‌ر بوه‌ باتوبه‌ری داره‌ و بیوه‌ و سه‌بزه‌ی هه‌یه‌ ئه‌غله‌بی به‌ری داری که‌ له‌ وی هه‌یه‌ له‌ باقی عیراق نیه

و ئه‌ئه‌ لا هه‌ر ئه‌ی موه‌ی نایاب به‌ هه‌ گوینز بادام مازو هه‌زنوی گه‌زگل خاصه‌ ئه‌م لیوایه‌ له‌ عیراق ئه‌ کنه‌ری توتی هه‌ر

که‌ به‌ بی ئه‌ره‌ و تیکی گه‌وره‌ یه‌ هه‌ ئه‌م لیوایه‌ له‌ عه‌شایره‌ کانیا سوجاده‌ی چاکی لی ئه‌که‌ن به‌ره‌ تیر خوره‌جی نایابی لی ئه‌که‌ن

ئه‌ر کیی پانزده‌ هه‌زار نوفوسی هه‌یه‌ و دوقه‌زای هه‌یه‌ هه‌ له‌ بجه‌ شاربازیر که‌ و مه‌رکه‌زه‌ که‌ی چوارتایه‌ بازیان سه‌رو چیک سه‌رچنار

و ئه‌ره‌ طاغ تاجه‌ره‌ و ناحیه‌ی سلیمانی و ارماوا سیمیران خوره‌ مال پیجوین ناحیه‌ی هه‌له‌ بجه‌ به‌ ئه‌ر بجه‌ هه‌ شاربازیر

به‌ ئه‌ئه‌ زوری و سکونه‌ی عیراق عه‌ره‌ب له‌ ئه‌ر به‌ حه‌راوه‌ ئه‌ره‌ هه‌ره‌ کان ئه‌ئه‌ ئه‌ئه‌ئه‌ ئه‌غله‌ب

کوچه‌ ئه‌ی دیوان ئه‌له‌ وه‌ ئه‌ئه‌ به‌ عه‌زیکیان ئه‌ئه‌ ئه‌ئه‌ به‌ ئه‌ ئه‌راعه‌ت و شغولی طائفه‌ی شه‌موره‌ کانیان له‌ عه‌شایری

عاره‌ب له‌ عانه‌ ئه‌ شمر که‌ وان له‌ غه‌ربی موصل ئه‌ سلاله‌ی ئه‌ ئه‌ هاتونه‌ عیراق وه‌ عنیزه‌ جیگه‌یان له‌ به‌غداوه‌ یه‌ تا سوریه‌ تایفه‌یکی

گه‌وره‌ی عاره‌ب ئه‌ ئه‌ئه‌ جیگه‌یان به‌ ئه‌ ده‌ جله‌ و فوراتا ئه‌ له‌ مه‌حموده‌ ئه‌ ولاوه‌ ئه‌ سلاله‌ی ئه‌ ئه‌ وه‌ هاتون و شغولی ئه‌ ئه‌راعه‌ت

و ئه‌لیم له‌ عانه‌ وه‌ تا ئه‌ وجه‌ ئه‌ ئه‌ئه‌ ئه‌ئه‌ دیوان به‌ خیوه‌ که‌ن وه‌ و شغولی ئه‌ ئه‌ ئه‌

مخطوطات ملا كاكه حمه

الجغرافية /

١/ الكتاب / الجغرافية .

٢/ المؤلف / ملا كاكه حمه ابن الحاج سيف الله .

٣/ تاريخ التأليف / مجهول .

٤/ الناسخ / مجهول .

٥/ تاريخ النسخ / مجهول .

٦/ عدد الأوراق / ١٢ ورقة

insititut kurde de paris